

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLAR KARŞISINDA AHİLİK İKTİSADI

**Fatih ÖZDİNCER
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL**

BURDUR – 2019

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLAR KARŞISINDA AHİLİK İKTİSADI

Fatih ÖZDİNCER
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Murat BELKE

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA

BURDUR – 2019

MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13.09.2019 tarih ve 2019-26.... sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 24.09.2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Fatih ÖZDİNCER'in "**Küresel İktisadi Sorunlar Karşısında Ahilik İktisadı**" konulu tez çalışması İktisat Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

Danışman: Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat BELKE

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İNKAYA

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN METNİ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLAR KARŞISINDA AHİLİK İKTİSADI” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Fatih ÖZDİNCER

24.09.2019

TEŞEKKÜR METNİ

Öncelikle ‘Ahilik’ üzerine çalışmamı tavsiye edip yönlendiren, fikir ve düşünceleri başta olmak üzere, her anlamda bilgi ve tecrübesini benimle paylaşıp desteğini esirgemeyen, danışman hocam Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL’e saygılarımı sunarım.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyelerinden; Doç. Dr. Onur SUNGUR, Doç. Dr. Kübra ÖNDER, Dr. Öğr. Üyesi Remzi BULUT, Dr. Öğr. Üyesi Murat BELKE, Arş. Gör. Harun KAYA, Arş. Gör. Emrah ÖZEL ve diğer hocalarıma; Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı Daire Başkanı Mehmet ŞİMŞEK’e, her zaman yardıma hazır sevgili mesai arkadaşım Hidayet KOÇ başta olmak üzere diğer mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Her daim yanımda olan, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim Ayşegül ÖZDİNCER’e, dualarını hiçbir zaman eksik etmeyen annem Habibe ÖZDİNCER’e, çok değerli aileme, bugünlere gelebilmemde emeği olan herkese teşekkür ederim.

Ayrıca her zaman örnek aldığım, oğlu olmaktan gurur duyduğum, erken yaşta kaybettiğim babam merhum Hamdi ÖZDİNCER’e Allah’tan rahmet dilerim.

(ÖZDİNCER, Fatih, Küresel İktisadi Sorunlar Karşısında Ahilik İktisadı, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2019)

ÖZET

Günümüzde küreselleşme giderek gelişen ve hızla yayılan bir süreç olarak bilinmektedir. Küreselleşme, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı etkiler oluşturmalarının yanında dünya üzerinde olumlu veya olumsuz birçok sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada, küreselleşmenin olumsuz sonuçları içerisinde yer alan gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve çevrenin tahrip edilmesi gibi ekonomik ve sosyal sorunlar ele alınmıştır. Bu sorunların gün geçtikçe artmasındaki en önemli sebeplerin başında; hiçbir ahlaki değere önem vermeden sermaye birikimi, kişisel fayda ile kar maksimizasyonu hedefini benimsemiş ve dünyanın birçok ülkesinde alternatifsiz olarak uygulanan neo-liberal politikaların geldiği bilinmektedir. Uygulanagelen neo-liberal politikalar neticesinde, zenginin daha da zenginleştiği yoksulluğun ise boyutlarını arttırdığı görülmektedir. Neo-liberal politika uygulamalarının dünya genelinin refah ve mutluluk seviyesini yükseltmeyeceği ortadadır.

Bu nedenle bu çalışmada, uygulanan mevcut neo-liberal politikalar yerine, 13. ve 18. yüzyıllarda Anadolu’da askeri, sosyal ve iktisadi olarak Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan gelişimine her alanda etkinliğinin artmasına katkı sağlamış, bireysel zenginlik yerine toplumsal refahı öne çıkarabilecek, kapsayıcı yeni iktisadi politikaların ahilik ilkelerinden yararlanmak suretiyle ortaya konabileceği vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Gelir Dağılımı Adaletsizliği, Küreselleşme, Ahilik.

(ÖZDİNCER, Fatih, Economics of Akhism Against Global Economic Problems, Master Thesis, Burdur, 2019)

ABSTRACT

Today, globalization is known as a rapidly developing and rapidly spreading process. In addition to creating different effects according to the level of development of countries, globalization has many positive or negative results on the world. In this study, economic and social problems such as income distribution injustice, poverty and destruction of the environment, which are among the negative consequences of globalization, are discussed. One of the most important reasons for increasing these problems day by day is; It is known that neoliberal policies are applied in many countries of the world without any alternative. As a result of the neo-liberal policies implemented, it is seen that the wealth that the rich gets richer and the poverty increases its dimensions. It is clear that neo-liberal policy practices cannot raise the level of prosperity and happiness in the world at large.

Therefore, in this study, instead of the current neo-liberal policies applied, it has contributed to the increase of its effectiveness in every field from the establishment of the Ottoman Empire as military, social and economic in Anatolia in the 13th and 18th centuries, it will be emphasized that new economic policies can be put forward by benefiting from the principles of Akhism.

Keywords: Poverty, Income Distribution Injustice, Globalization, Akhism.

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK	i
TEZ ONAY FORMU	ii
ETİK BEYAN METNİ	iii
TEŞEKKÜR METNİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
KÜRESELLEŞEN DÜNYANIN İKTİSADİ SORUNLARI	5
1.1. Küreselleşmenin Tanımı	5
1.2. Küreselleşmeyi Tetikleyen Ekonomik Politikalar	6
1.3. Küreselleşmeyi Tetikleyen Siyasi Gelişmeler	8
1.4. Küreselleşmeyi Etkileyen Bilimsel Gelişmeler	9
1.5. Küreselleşme Üzerine Yaklaşımlar	10
1.5.1. Aşırı Küreselleşmeciler (Hyperglobalist)	10
1.5.2. Kuşkucular-Küreselleşme Karşıtları (Skeptical).....	11
1.5.3. Dönüşümcüler (Transformationalist)	12
1.6. Küreselleşmenin Dinamikleri ve Etkileri	12
1.6.1. Küreselleşmenin Finansal Piyasalara Etkisi	12
1.6.2. Küreselleşmenin İstihdam Üzerine Etkisi	13
1.6.3. Küreselleşmenin Ülkelerin Dış Ticaret Yapılarına Olan Etkileri	13
1.6.4. Küreselleşmenin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Etkisi	14
1.7. Küresel İktisadi Sorunlar	16

1.7.1. Gelir Dağılım Bozuklukları.....	16
1.7.1.1. Gelir Kavramı.....	16
1.7.1.2. Gelir Dağılımı	17
1.7.1.3. Gelir Dağılımı Türleri	17
1.7.1.4. Gelir Dağılımı Eşitsizliği	19
1.7.1.5. Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Etkileri.....	23
1.7.1.6. Gelir Dağılımı Adaletsizliğinin Nedenleri, Klasik İktisadın Genel İlkeleri	24
1.7.2. Yoksulluk	26
1.7.2.1 Yoksulluk Türleri	27
1.7.2.2. Küresel Yoksulluğun Boyutları	38
1.7.3. Çevre Tahribatı.....	40
1.7.4. Yoksulluğu Arttıran ve Çevreyi Tehdit Eden Lüks Tüketim.....	41
1.7.5. Kalite	43
İKİNCİ BÖLÜM.....	45
KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLARIN NEDENLERİ	45
2.1. Neo-Liberal Politikalar.....	45
2.1.1. Devletin Etkisizleştirilmesi, Minimal Devlet.....	45
2.1.2. Özelleştirme	45
2.1.3.Kâr Maksimizasyonu	47
2.1.4. Sermaye Birikimi	47
2.1.5. Aksak Rekabet Anlayışı.....	48
2.2. Küreselleşme İle İlgili Uluslararası Ekonomik Örgütler ve Politikaları.....	49
2.2.1. Uluslararası Para Fonu (IMF)	50
2.2.1.1. Uluslararası Para Fonu (IMF)‘nin Etkileri.....	50
2.2.2. Dünya Bankası Grubu	51
2.2.2.1. Dünya Bankası Grubu Kuruluşlarının Etkileri.....	53
2.2.3. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ).....	54
2.2.3.1. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)’nün Etkileri	55
2.3. Demografik Etkiler	55
2.3.1. Nüfusun Yaşlanması	55

2.3.2. Hızlı Nüfus Artışı	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	59
KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE AHİLİĞİN İKTİSADİ VE SOSYAL İLKELERİ	59
3.1. Ahi ve Ahilik Sistemiyle İlgili Kavramlar	59
3.1.1 Ahi.....	59
3.1.2. Ahilik	60
3.1.3. Fütüvvet	61
3.1.4. Fütüvvetname	62
3.1.5. Ahi Evran	63
3.2. Ahiliğin Tarihi Gelişimi.....	64
3.3. Türklerde Ahilik.....	65
3.4. Ahiliğin Örgütlenme Biçimi	66
3.5. Ahiliğin Altı Kuralı, Genel İlkeleri ve Görgü Kurulları	67
3.6. Ahiliğin Temel Amaçları	68
3.7. Ahilikte Kişisel Gelişim.....	69
3.8. Ahilikte İş Ahlakı ve İktisadi Değerler	71
3.8.1. Kanaatkârlık	72
3.8.2. İş Birliği ve Dayanışma.....	73
3.8.3. İddihardan (Yastıkaltı) Kaçınma.....	74
3.9. Ahilikte Ürün Standardizasyonu	74
3.10. Alanında İhtisaslaşma	75
3.11. Usta çırak ilişkisi.....	77
3.11.1. Yamak	77
3.11.2. Çırak.....	77
3.11.3. Kalfa.....	78
3.11.4. Usta	78
3.12. Ahilikte Üretim ve Tüketim	79
3.12.1 Ahilikte Üretim	79
3.12.2. Ahilikte Tüketim	80
3.12.3. Ahilikte Yardımlaşma	80

3.13. Ahilikte Devlet Anlayışı	83
3.14. Ahilik Teşkilatının Yıkılışı	84
3.15. Ahilik İlkeleri ile Neo-liberal Politikaların Hedeflerinin Karşılaştırılması	85
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	88
KAYNAKÇA	98

KISALTMALAR DİZİNİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

GATT: Ticaret Genel Anlaşması

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

FAO: Gıda ve Tarım Örgütü

IBRD: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası

ICSID: Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi

IDA: Uluslararası Kalkınma Birliği

IFC: Uluslararası Finansman Kurumu

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

IMF: Uluslararası Para Fonu

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsleri

KOF: Küreselleşme Endeksi

MIGA: Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

SAGP: Satın Alma Gücü Paritesi

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

WB: Dünya Bankası

WTO: Dünya Ticaret Örgütü

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: KOF Küreselleşme Endeksi

Tablo 2: Gini Katsayısı 2015

Tablo 3: Eğitim ve Sağlık Endeksi

Tablo 4: Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Kişi Başına Gayri Safi Milli Gelir (2011SGP \$)

Tablo 5: İnsani Gelişim Endeksi

Tablo 6: Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi Endeksi

Tablo 7: Beklenen Eğitim Süresi Endeksi

Tablo 8: Ortalama Eğitim Süresi Endeksi

Tablo 9: Satın Alma Gücü Paritesi Endeksi

Tablo 10: İnsani Gelişim ve Gelir Endeksi

Tablo 11: Dünyadaki Gıda Yoksunluğu Çeken İnsan sayısı ve Dünya Nüfusuna Oranı

Tablo 12: Dünyadaki Lüks Tüketimin Sınıflandırılması

Tablo 13: Dünyadaki Yaşlıların Durumundaki Değişiklikler 1950-2000-2050 Yılları

Tablo 14: Neo-liberal Politikaların Hedefleri ile Ahilik İlkelerinin Karşılaştırılması.

Tablo 15: İnsani Gelişim Endeksi, Tüm Ülkelerin Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Kişi Başına Gayri Safi Milli Gelir (2011SGP \$), 2018.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Türkiye 2016 Yılına Ait Lorenz Eğrisi

Şekil 2: Türkiye 1963 – 2016 Yıllarına Ait Lorenz Eğrisi Karşılaştırması

GİRİŞ

Dünya nüfusu 1950’li yıllardan günümüze kadar 2,5 milyar insandan 7,7 milyara ulaşarak yaklaşık 3,2 kat oranında artmıştır. Aynı dönemde dünya toplam hâsılası ise 8 trilyon dolardan 80 trilyon dolara ulaşarak yaklaşık 10 kat artmıştır. Nüfus artış oranına göre daha fazla artan toplam hâsıla ile birlikte genel olarak gelir seviyesi göstergelerinde yükseliş yaşanmıştır. Dünyada meydana gelen bu gelir artışına rağmen, yoksulluk çözüme ulaştırılamamıştır. Dünya Bankası (WB) verileri incelendiğinde, Satın Alma Gücü Paritesi ’ne (SAGP) göre hesaplanmış olan günlük 1,9 Dolar’dan daha az gelir elde eden kesimin açlık sınırı altında yaşadığı, 3,1 Dolar’dan daha az gelir elde edenlerin ise yoksulluk sınırı altında yaşadıkları bilinmektedir (ICSID, 2019: 1). Dünya nüfusunun yaklaşık %11,6’sının açlık sınırı, %27,3’ünün de yoksulluk sınırı altında yaşadığı günümüz dünyasında, her 5 saniyede bir çocuk yetersiz beslenme ve sağlık koşullarının elverişsizliğini nedeniyle hayatını kaybetmektedir (BM, 2019: 1). Aynı zamanda her yıl içme suyuna ulaşamaması ve açlıktan dolayı yarım milyon çocuk kısmen veya tamamen görme engelli durumuna düşmekte, A vitamini ve iyot eksikliği nedeniyle de beyin hasarlarından kaynaklanan zihinsel problemlerle karşı karşıya kalmaktadır.

Gerçek zamanlı dünya istatistiklerini yayınlayan worldometers verileri incelendiğinde, dünyada 850 milyon insanın aç olduğu, yaklaşık 730 milyon insanın obez, 1 milyar 675 milyon insanın da aşırı kilolu olduğu görülmektedir (Worldometers, 2019: 1). 2015 yılında Forbes dergisinde yayınlanan ‘*Küresel Lüks Ürünler Piyasası*’ isimli araştırma ise 2014 yılında dünyadaki aşırı zenginlerin 1 yıl içerisinde lüks tüketime yaklaşık 1.1 trilyon dolar para harcadığını belirtmiştir. Bu rakam, dünyadaki aşırı yoksulluğun giderilmesi için gerekli olan yıllık 175 milyar doların yaklaşık olarak 6 katına isabet ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır (McCarthy, 2014: 1). Bir tarafta 900 milyon insanın açlık sınırında yaşadığı, açlıktan ve susuzluktan insanların öldüğü, yetersiz beslenmekten kaynaklanan hastalıkların çoğaldığı görülmektedir. Diğer tarafta ise insanların lükse servet harcadığı, aşırı kilolarından kurtulmak ve obezite ile mücadele edebilmek için milyon dolarlar ödemek zorunda kaldığı bilinmektedir. Bu da yoksulluğun kıtlık veya yokluktan değil ekonomik gelirlerin adaletsiz dağılımdan kaynaklandığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Yoksulluğun temel nedenlerinden biri olarak da kabul edilen gelir dağılımı adaletsizliğinin boyutları, OXFAM'ın 2017 yılında yayınlamış olduğu rapor incelediğinde daha iyi anlaşılmaktadır. Rapor 2015 yılından itibaren dünyadaki en zengin %1'lik kesimin, geriye kalan %99'luk kesimden daha fazla kazanç elde ettiğini ve dünyadaki en zengin 8 kişinin kişisel servetinin, dünyanın en yoksul %50'sinin servetine eşit olduğunu açıklamaktadır (Oxfam, 2017: 2).

Gelir dağılımı adaletsizliğinin her geçen gün daha fazla artmasının yoksulluğu da tetiklediği görülmektedir. Bu nedenle çalışmamızda, dünyada yoksulluğu ve gelir dağılımı adaletsizliğini etkilediği düşünülen faktörler incelenerek elde edilen bilgiler ve çözüm olabilecek öneriler geliştirilmiştir. Gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğu etkileyen en önemli faktörlerin başında neo-liberal politikalar gelmektedir. Neo liberal politikaların uygulanması neticesinde; devletin ekonomiden uzaklaştırılarak minimal devlet düzeninin oluşturulması sağlanmış, bu da eski güçlü devlet anlayışından vazgeçilmesine neden olmuştur. Bu durum devletleri dünyada oluşan küresel şirketler tarafından yönlendirilmeye müsait hale getirmiştir. Bir diğer neo-liberal politika olan özelleştirme ile kamu tarafından üretilen mal ve hizmet sektörlerinin özel firma veya şahıslara devredilmesiyle ulusal ve uluslararası firmaların güçlenmesinin önü açılmıştır. Üretim aşamasında kullanılan her türlü fiziki varlıklar ile üretimi sağlayıp geliştiren iş gücü, bilgi, teknoloji ve araştırma geliştirme olanaklarının tümünü oluşturan sermaye birikimi, neo-liberal politikaların kâr maksimizasyonu hedefinin gerçekleşmesini tetiklemiştir. Firmaların kâr oranlarının artması daha da fazla sermaye birikimi arzusunun ortaya çıkarmıştır. Tam rekabet koşullarının oluşturulamaması aksak rekabet ortamının varlığı neticesinde rekabet artışı güçlü olanın lehine avantaj sağlamış, güçsüz olanın da piyasada var olma durumunu ortadan kaldırmıştır. Bu durum da, uluslararası dev şirketlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırmış ve dünya ekonomisinde söz sahibi olmalarının önünü açmıştır.

Neo-liberal politikaların uygulanması sonrasında oluşan yeni dünya düzeninde ekonomik, siyasi, teknolojik ve askeri gücü fazla olan gelişmiş ülkeler az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre etkinlik alanını genişleterek küreselleşmişlerdir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise gelişmiş ülkelere ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan etkilenecek küreselleştirilen ülkeler olarak adlandırılmışlardır (Karagül, 2015: 52). Gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında var olan gelir dağılımı

adaletsizliği, küreselleşme ile birlikte daha da artmıştır. Gelir dağılımı adaletsizliği, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde açlığın ve yoksulluğun artmasını tetiklerken, gelişmiş ülkelerde lüks tüketimin önünü açmıştır. Gelir seviyesinin artması, küreselleşmenin yaygınlaşması ile beraber dünya genelinde lüks sektöründe büyüme gerçekleşmiştir. Lüks ürün pazarının genişlemesi ile ürün çeşitliliği artmış, insanlar sosyal medya ve reklamlar aracılığıyla ihtiyacı olmadığı halde gereksiz tüketime özendirilmiştir. Lüks ve gereksiz tüketimin artışı daha fazla üretmeyi teşvik ederken doğal kaynakların gereksiz ve kontrolsüz kullanılmasına, çevrenin tahrip edilmesine ve kalite anlayışının değişmesine neden olmuştur.

Uygulanagelen neo-liberal politikaların küresel sorunlara çözüm olamayacağı görölmektedir. Bu noktada mevcut sorunlara çözüm olabilecek ilkelere ve değerlere sahip olan ahilik sistemi; iyi insan odaklı, ahlaklı birey ve huzurlu toplumun oluşması hedefi ile mesleki faaliyetlerinin yanında dinî, sosyal ve askeri alanlarda da çalışmalar gerçekleştiren, iktisadi yönü öne çıkan çok yönlü bir teşkilat olarak bilinmektedir. Ahilik sisteminin içerisinde iş ahlakı ve iktisadi değerleri mevcuttur ki bunlar kanaatkârlık; çalışmalarının neticesinde az da olsa elde ettiği gelire razı olarak şükür etmesini bilmeyi öğütlemektedir. İşbirliği ve dayanışma; üretim gerçekleştiren iş ve çalışma esnasında birlikte hareket etmeği, oluşturulan orta sandığı uygulamasıyla hammadde, alet ve tezgâh alımlarının yanında ihtiyaç sahiplerine yardım etmeyi tavsiye etmiştir. İddihardan (yastıkaltı) kaçınma; ihtiyaç fazlası sermayenin biriktirilmemesi, üretimde ve yardımlaşmada kullanılması gerektiğini önermiştir. Alanında ihtisaslaşma; öğrenmiş olduğu, ustalığını yaptığı meslekte uzmanlaşmayı, sık sık meslek değiştirmemeyi önemsemiştir. Ürün standardizasyonu; belirli malları üreten ve aynı hizmetleri sunan meslek sahiplerinin aynı çarşıda yer almasını sağlayarak hem birbirlerinin eksiklerini gidermelerini hem de kalite standartlarını yakalamalarını sağlamıştır. Ahilik sisteminde israf tavsiye edilmediğinden lüks tüketim diye bir sorun ortaya çıkmadığı gibi, doğa ve çevre gereksiz olarak tahrip edilmemiştir. Alanında uzmanlaşma ve ürün standardizasyonunun uygulanması ile kalite, sorun olarak değerlendirilmemiştir.

Ahilik sistemi; bireysellik yerine toplumsallığı, kârlılık yerine faydayı, kişisel çıkar ve birikim yerine dayanışma ve paylaşımı, rekabette güçlünün kazanması yerine işbirliği ile zayıfa destek verilmesini, lüks tüketim yerine ihtiyaç için tüketimi, kâr için üretim değil fayda için üretimi, zengin birey yerine ahlaklı ve sorumlu insanı, çok uluslu

şirketler yerine ulusal üretim tesislerini, küresel devlet yerine milli devleti, dünya vatandaşlığı yerine milli devlet aidiyetini, sermaye birikimi yerine insanı yaşatmayı hedeflemektedir.

Küresel iktisadi sorunların nedenlerini ve çözüm oluştururken yararlanılabilecek ahilik sistemini inceleyeceğimiz bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde küreselleşmeye ve küreselleşmeyi tetikleyen ekonomik, siyasi, teknolojik ve bilimsel gelişmelere değinilmiş, küreselleşmenin finansal piyasalar, istihdam, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerine etkilerinden bahsedilmiştir. Ayrıca yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliğinin boyutları incelenerek iktisadi sorunlar üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, küresel iktisadi sorunların artmasındaki etkenlerden biri olan neo-liberal politikalara değinilmiştir. Küreselleşmeyi yönlendiren uluslararası örgütlerin başında olan Dünya Bankası Grupları, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Ticaret Örgütü ele alınmış ve demografik sorunlar incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Ahi, Ahilik, Fütüvvet, Fütüvvetname, Ahi Evran gibi ahilik teşkilatının oluşmasında öncü olarak kabul edilen kavramlar irdelenmiştir. Ahilik teşkilatı genel ilkeleri, görgü kuralları, davranış temelleri, iş ahlakı ve iktisadi değerlerine yer verilmiştir. Bunun yanında ahilikte üretim, tüketim ve yardımlaşma incelenmiş ve ahiliğin etkinliğini kaybetmesine sebep olan etkenler ve ahiliğin yıkılışı üzerinde durulmuştur. Ayrıca ahiliğin genel ilkeleri ile neo-liberal politikaların hedefleri karşılaştırılmıştır.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise küresel iktisadi sorunların boyutları ve bu sorunlara ahilik sisteminin nasıl çözüm üretebileceği hakkında önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞEN DÜNYANIN İKTİSADİ SORUNLARI

Küreselleşme kavramı sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel alan başta olmak üzere hemen hemen tüm kesimlerde kullanılmaktadır. Küreselleşme birbirinden farklı birçok alanın çalışma sahası içerisinde yer almış olduğu için, tanımlama noktasında çok çeşitli yorumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bölümde küreselleşme, küreselleşmeyi tetikleyen ekonomik, siyasi ve bilimsel gelişmeler, küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar, küreselleşmenin finansal piyasalar, istihdam, dış ticaret, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere etkileri ile küresel iktisadi sorunlar ele alınacaktır.

1.1. Küreselleşmenin Tanımı

Küreselleşme kavramı Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin tanımına göre; *“ekonomik, politik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda, bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya geneline yayılmasını”* ifade etmektedir (DPT, 2003: 45).

Küreselleşme; medeniyetler, uluslar ve siyasi topluluklar arasındaki genel birlikteliğin ve dayanışmanın yaygınlaşmasını içeren bir kavram olarak da tanımlanmaktadır (Held ve McGrew, 2008: 71).

Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü gelişim merkezinin 1994 yılında yapmış olduğu çalışmalar kapsamında Charles OMAN küreselleşmeyi; *“küresel iletişim endüstrisinin, çok uluslu yatırımların, global finans pazarlarının, tek tip üretim ve tüketim kalıplarının etkileriyle, var olan bütün coğrafi ve siyasi engeller zorlanarak, sosyal ve kültürel yapıların uyumlaştırılması ve böylece farklı insanların değişik hayat tarzlarının giderek daha benzer bir form kazanması olarak tanımlanabilir”* şeklinde ifade etmektedir (Karagül, 2001: 204).

Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), küreselleşme kavramının tanımlanması için ortak bir noktada buluşulması noktasında çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Dünya Bankası bu noktada küreselleşme kavramını; *“son yıllarda dünya ekonomik aktivitesindeki hızlı yükselişin artan bir bölümünün, aynı ülkede değil farklı ülkelerdeki kişi ve kurumlar arasında gerçekleştirilmekte olduğu”* şeklinde tanımlamıştır. 2000 yılının Mayıs ayında düzenlenen “Küreselleşme ve Yoksullaşma” konulu forumda bulunan birçok katılımcı bu tanımlamayı desteklemiş ve doğru bulmuş, ayrıca

değişim hızının önemi üzerine vurgu yapmışlardır (Gökdere, 2001: 72). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) küreselleşmeyi, dünyadaki tüm toplumların ve ekonomilerin hızlı bir şekilde bütünleştiği süreç olarak değerlendirmektedir. ILO'ya göre küreselleşme olgusu aralarında sivil toplum örgütleri, iş gücü, yeni teknolojiler, işletmeler, yeni ekonomik ilişkiler ve uluslararası kuruluşların da bulunduğu ulusal ve uluslararası birçok katılımcıyı kapsayan geniş bir politika yelpazesi tarafından belirlenmektedir (Zengingönül, 2005: 90-91).

Küreselleşme kavramı, tanımlamalardan da anlaşılacağı gibi üzerinde henüz tam anlamıyla uzlaşılmış bir kavram değildir. Bu kavram, farklı bakış açılarından hareketle değişik anlam ve içerikte kullanılabilmektedir. Bu açıdan küreselleşme kavramı; bütün sosyal kesimlerde, politikada, kültürde, ekonomide, ekolojik ve teknik alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Küresel kavramının İngiliz dilinde belli bir geçmişi olmasına rağmen küreselleşme ile ilgili kavramların, genelde ekonomi alanında 1960'lı yıllardan itibaren daha fazla kullanılmaya başlandığı bilinmektedir (Kızılcelik, 2003: 3).

Küreselleşme kavramı ile ilgili çalışma yapan kişi ve kuruluşların konuya yaklaşımları, savunduğu ana değerlerin ve görüş çerçevesinin farklılığı ile konuya dair değerlendirmelerin giderek değiştiği göz önünde bulundurulmaktadır. Bütün bu kişi ve kuruluşların ortak bir tanımlama yapıp fikir birliğine varmalarının zor olduğu, söz konusu zorlukların giderilerek oluşturulmaya çalışılan tanımlamanın da vazgeçilemez olamayacağı görülmektedir. Belirtilen tüm zorluklar karşısında, küreselleşme ile ilgili temel unsurları sıralayarak bu kapsamda konuya daha sağlıklı bir kavram çerçevesinde yaklaşmak daha doğru olacaktır. Küreselleşme kavramı çerçevesinde tanımın içinde olması gerekli temel unsurları; hizmet ticareti ve serbest mal ekonomisi, sermayenin ülkeler arasında serbestçe dolaşabilmesi, iş gücünün yer değiştirebilmesi, teknolojinin transfere konu olabilmesi, rekabet ortamının sağlanması (Gökdere, 2001: 74) olarak sıralanmak mümkündür.

1.2. Küreselleşmeyi Tetikleyen Ekonomik Politikalar

Keynesyen ekonomik politika uygulamaları arasında yer alan sosyal güvenliğin sağlanması ve tam istihdama yönelik çalışmalar kapsamında 1970'li yılların başından itibaren kârların düşme eğilimini hızlandırdığından yeni bir politikaya yönelindiği bilinmektedir. Bu yönelme sonucunda devlet kontrolünün kaldırılması, finans

piyasalarında sınırlama gibi uygulamalarla kâr oranının tekrar maksimize edilmesini hedefleyen neo-liberal ekonomi politikalarının, daha fazla benimsenmeye başladığı görülmektedir (Nakiboğlu, 2004: 45). İngiltere ve ABD başta olmak üzere birçok kapitalist ülkede benimsenen “neo-liberal” ekonomi politikalarının önderliğini Chicago Okulu’ndan Milton Friedman ve Friedrich Von Hayek yapmıştır.

Neo-liberal anlayışın, insanın hiçbir toplumsal değeri ve ahlaki ilkeyi dikkate almayarak sosyal sorumluluktan uzak, sadece sermaye biriktirme, fayda ve yüksek kâr elde edebilmek amacı ile ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirmesi gerektiğini savunduğu bilinmektedir. Bu noktada neo-liberal anlayışın iktisadi faaliyetleri; üretici açısından sermaye biriktirme ve kârlılık, tüketici açısından da kişisel fayda maksimizasyonu çerçevesinde kurgulanmaktadır. Bu nedenle neo-liberal politikalar birçok ekonomik konuyu yeterli düzeyde açıklayamaması ile iktisatçılar tarafından eleştirilere muhatap olduğu görülmektedir (Karagül, 2018: 427). Diğer bir görüşe göre neo-liberal ekonominin insanı, nesnel yönüyle ele alıp rasyonel davranışlar sergilediğini düşünerek, hata yapma lüksü olmayan, alanıyla ilgili her türlü bilgiye sahip, kusursuz bir olgu olarak gördüğü bilinmektedir. Bu nedenle piyasaların devlet müdahalesinden, denetim ve kontrolden uzak olması gerekliliğini temel aldığı bilinmektedir (Özel, 1993: 146).

Neo-liberal ekonomi politikaları; devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması neticesinde rekabetin önünde engellerin kaldırılmış olacağını bunun neticesinde de özellikle az gelişmiş ülkelerin kalkınma hamleleri gerçekleştirip dünya piyasalarında var olacağını iddia etmişlerdir (Tüylüoğlu, 2004: 261-262). Bu amaçla bir taraftan tam rekabet piyasalarının önündeki engeller kaldırılırken diğer taraftan devletin ekonomik işlerliğinin azaltılması sonucu, devlete ait kamu kaynaklarının özelleştirme politikaları ile tasfiye edilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Güzelsarı, 2003: 17-18).

Neo-liberal politikalar, devletin etkisizleştirilmesi ve özelleştirme politikalarının uygulanması ile tam rekabet piyasalarının oluşturulmamış olması, sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu hedefine ulaşabilmek için gerekli adımların atılmış olduğunu göstermektedir. Neo-liberal ekonomi politikalarının da, nihai hedefi kapsamında uluslararası çoğu işletmenin temel amacı olan kârlılığı maksimize ederek daha fazla sermaye biriktirme olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda kârlılığı maksimize ederken topluma faydalılığı, yasa dışılığı ve gayri ahlakılığı göz önüne almadığı görülmektedir.

Kişi ve kurumların kâr maksimizasyonu hedefiyle sermaye birikimlerini doruklaştırarak, yine kendi menfaatlerini en yukarıya taşıma çabasında olduğu bilinmektedir. Bu hedeflerin çoğuna ulaşmayı başaran neo-liberal politikaların menfi etkileri, yalnızca sosyal konularda değil, gezegenin yaşanabilirliği açısından da maalesef kendisini oldukça fazla hissettirmektedir. Çünkü kâr maksimizasyonu hedefi için daha fazla üretim yapabilmek adına ham madde ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımı doğanın dengesini bozmakta, su, toprak ve hava kirliliğinin artmasına sebep olmaktadır. Sonuç olarak insanlığın, doğal kaynakların kullanılabilirliğini büyük oranda azaltmaya devam ettiği görülmektedir (Karagül, 2018: 431).

1.3. Küreselleşmeyi Tetikleyen Siyasi Gelişmeler

Devletlerin ekonomi alanından uzaklaştırılması, kamu kaynaklarının özelleştirilmesi ve serbest ekonomi politikaların uygulanmasıyla ulus-devlet otoritesinin zayıfladığı görülmektedir. Devletin artık diğer alanlarda olduğu gibi siyasi alanda da söz sahibi olma yetkisini uluslararası örgütlere devretme durumunda kaldığı bilinmektedir. Siyasal küreselleşme ile birlikte ülkelerin belirli bir toprak üzerinde mutlak üstünlüğe sahip olma, egemenliklerini kaybetme noktasına geldikleri; yönetim açısından karşılıklı etkileşim durumlarının arttığı; insan hakları, özgürlükler ve demokrasi gibi alanlara dış müdahalelerin yoğunlaştığı; etnik köken, bayrak, dil, din gibi kültürel ve siyasi değerlerde ulus-devletin etkinliğinin değişerek uluslararası kuruluşların ön plana çıktığı görülmektedir (Çelik, 2012: 69).

Etkileşimin artması neticesinde, devletler ve ulusal hukuk kuralları da değişim/dönüşüme uğramak durumunda kalmıştır. Bir zamanlar devletlerin sorumluluk alanında görünen konular, uluslararası ve uluslararası seviyede değerlendirilmeye başlamıştır. Milli devletin otoritesi her geçen gün daha fazla zayıflarken, uluslararası veya uluslararası düzenlemeler ve işlemler, hem nitelik hem de nicelik açısından giderek artmış, hükümetler arası ve hükümetler dışı düzenlemelerin ve anlaşmaların sayısı giderek artarken kapsamlarının da genişlediği bilinmektedir (Günsoy, 2006: 36).

Siyasi küreselleşme ile dünya siyasi ilişkilerinin genişlemesi sonucunda devletin egemenliği ilkesi, hükümetler arası düzenlemelerin ve kuruluşların yükselen etkisi, küresel ve bölgesel yönetimin geleceğiyle bağlantılı önemli siyasi aksaklıkları ortaya

çıkarmaktadır. Bu aksaklıklar, siyasi düzenlemelerin devlet düzenini ötekileştirmesi ve böylece yeni kavramsal alanların doğmasına karşılık gelmektedir (Steger, 2006: 83).

1.4. Küreselleşmeyi Etkileyen Bilimsel Gelişmeler

Teknoloji, insanların kullandığı genel kriterlere yenilerini ilave etmekle beraber, insanoğlunun bakış açısını, duygu, düşünce ve davranışlarının yönünü, sosyal ilişkilerini ve bu bileşenlerden oluşan dünyayı algılama gücünü değiştirebilen bir olgu olmuştur. Bilim ve teknolojik gelişmelerin günümüzde gelmiş olduğu son nokta ile dünya genelinde sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş arasındaki bilişim teknolojilerinde meydana gelen olağanüstü gelişmeler, küreselleşmenin ortaya çıkmasının temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda küreselleşme sürecinin de teknolojiye mevcut gelişmelere hız kazandırdığı görülmektedir (Günsoy, 2006: 54-62).

Bilgi iletişim teknolojileri ile hızlanan küreselleşme süreci öncesinde de fordist ve post-fordist süreçlerin, toplumsal düzenin esas tanımlayıcılarından olduğu bilinmektedir (Eraydın, 1992: 15). Küreselleşmenin karar verici olduğu, post-fordist üretim sistemi olarak da tanımlanan yeni üretim teknolojisinin odak noktasında bilgi ve iletişim teknolojileri bulunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri ile zamanımızda, Sanayi Devrimi ve sanayi toplumunun insanlığı taşıdığı dönüşüm ve gelişimlere benzer bir durum yaşanmış ve bu yeni üretim teknolojilerinin kendine has sosyal ve ekonomik yapı oluşturmaları vazgeçilmez olmuştur. Küreselleşme ile birlikte dünya genelinde gerçekleşen köklü ve hızlı değişim sürecinde; biyo-teknoloji alanındaki ilerlemelerin önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Telekomünikasyon alanındaki gelişmelerin, uydu sistemleri, yüksek hızlı bilgisayar teknolojisi, robotlar, lazer teknolojisi ve diğer benzer teknolojilerin, vazgeçilmez bir şekilde dünya genelinde bir iletişim ağına uygulanabilir duruma geldiği görülmektedir. Yaşadığımız zaman diliminde, televizyon yeni küresel bakış açısı kalıbına yönelik şekilde, dünya genelinde görünüm oluşturma işlevi görmektedir. Bilgisayarlar yeni küresel bütünleşmeyi kolaylaştıran bir nevi sınır sistemi olarak fonksiyon görmekte iken telekomünikasyon çerçevesindeki gelişmeler, kapital ve kaynak alışverişini kolaylaştırmakta; genetik ve uzay teknolojilerindeki gelişmeler hiç dokunulmamış alanları dünya pazar sistemine dâhil etmektedir. “Üçüncü Sanayi Devrimi” adı da verilen bu gelişim sürecinde, teknolojinin ortaya koyduğu yeni ufuklar,

maddi dünyamızla beraber düşünce dünyamızı da geliştirmekte, geçerliliğini kaybeden kuruluşların yerlerini yeni kuruluşlara bıraktığı görülmektedir (Yüksel, 2001: 128).

1.5. Küreselleşme Üzerine Yaklaşımlar

Günümüzde küreselleşmeye özgü yaklaşımlar; Held, McGrew, Goldbaltt ve Perraton'ı takip ederek aşırı küreselleşmeciler, küreselleşme karşıtları (kuşkucular) ve dönüşümcüler olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Bozkurt, 2000: 18). Bu sınıflandırmadaki üç farklı grup da kendilerince küreselleşmeyi tanımlamaya çalışmış olsalar da, aslında gruplar arasındaki farklılığın temel faktörünün olgulardan ziyade temsil ettikleri dünya görüşleri ve ideolojileri olduğunu ifade etmek mümkündür.

1.5.1. Aşırı Küreselleşmeciler (Hyperglobalist)

Aşırı küreselleşmeciler, radikal olanlar olarak da anılmaktadır. Aşırı küreselleşmecilere göre sanayi uygarlığının bir fonksiyonu olan ulus devlet anlayışı, küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte önemini yitirmiştir. Politikaların yerini artık küresel piyasalar almış; çünkü piyasa, sistemi yönetenlerden daha rasyonel çalışmaktadır. Küresel piyasanın mekanizması, toplum nezdinde daha fazla mantığa uygun gelmektedir. Hükümet politikaları ulusal ya da yerel anlamda etkinliklerini devam ettiriyor olsa da, küreselleşmenin etkisi ile gelişen ekonomik hareketleri takip edebilecek fonksiyonları elde etmiş değillerdir. Bu bağlamda siyaset, dünya devletlerinde yaşayan insanların birçoğunun ilgisini çekmemekte ve siyasetçilerin vatandaş nezdinde itibarsızlaşmaları, hayal kırıklığına neden olmaları, küreselleşme seviyesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, aşırı küreselleşmecilerin savunduğuna göre piyasalar artık hükümetlerden daha etkili ve güçlü duruma gelmişlerdir (Hablemitoğlu, 2004: 19).

Radikal aşırı küreselleşmeciler, kalıplaşmış dünya devletlerinin yerini dünya toplumunun ele geçirmek üzere olduğunu söylemekte ve yeni toplumsal örgütlenme biçimlerinin belirleyici rol aldıkları düşüncesindedirler. Birçok iktisatçıya göre küreselleşme, ilk hakiki küresel uygarlığın ayak sesleri olarak görülmektedir. Aşırı küreselleşmecilere göre, ekonominin küreselleşme ile yükselişi, radikal yeni oluşan dünya sisteminin bir kanıtı kabul edilmekte, küresel anlamda kültürel etkileşim, küresel karışım ve ulus devletin yok olması olarak düşünülmektedir. Bu düşüncelerin yanında, dünya ülkeleri arasında uluslararası alışveriş, iletişim daha da kolaylaşmakta; fazlalaşan küresel iletişim teknikleri sayesinde farklı devletlerin halkları, ikili menfaatlerini daha

fazla idrak etmekte ve bunun neticesinde de küresel bir uygarlığın doğuşuna ortaklaşa bir zemin hazırladığını dile getirmektedirler (Bozkurt, 2000: 19). Aşırı küreselleşmecilerin görüşleri kapsamında; özgürlük, açıklık ve serbestlik yanlıları, dünya ile bütünleşme isteğinde olanlar, gelişmiş ülkelerin lüks içerisinde yaşayan insanlarıyla aynı koşullarda yaşama arzusundakiler ile serbest rekabet ortamında mal ve hizmet pazarlayabilecek durumda olanlar küreselleşme taraftarı olarak sıralanabilmektedir (Acar, 2002: 22).

1.5.2. Kuşkucular-Küreselleşme Karşıtları (Skeptical)

Radikal/aşırı küreselleşmecilerin karşı cephesinde yer alan bu grup, kuşkucular olarak adlandırılmaktadır. Günümüz dünyasında mevcut olan her şeyin yeni olmadığını öne sürmektedirler. Kuşkucular, küreselleşmeyi incelediklerinde geçmiş dönemlerde de önemli sayılabilecek değerde para ve sermaye hareketliliğinin gerçekleşmiş olduğunu dile getirmektedirler. Kuşkucular, dünya ekonomisinde ki engellerin giderilmesi yönündeki mevcut durumda yaşanan gelişmelerin, bir asır öncesindeki duruma benzediğini iddia etmektedirler. Kuşkucular için küreselleşme, mevcut refah devletini yok sayacak güçsüz hükümet ve devleti hedefleyen kesimlerin sıklıkla kullandığı bir kavramdır. Kuşkuculara göre küreselleşme beklenen bir durumdur fakat küreselleşmeciler tarafından abartılarak bir efsaneye dönüştürülmüştür. Kuşkuculara göre dünya küresel bir uygarlık olmanın tam tersine küreselleşme içerisinde parçalanmaya doğru ilerlemektedir. Küreselleşme, bir birlikteliği değil; farklı uygarlıklar, farklı kültürler ya da bölgeler arasında yeni çatışmalarla beraber kutuplaşmayı ön plana çıkarmaktadır. Kuşkucular, küreselleşme aşamalarını ekonomik ve teknolojik gelişmelerin neticesinde ortaya çıkan bir durumdan ziyade, fikirsel bir varsayım olarak görmektedirler (Bozkurt, 2000: 20). Küreselleşmeye karşı olanlar; küreselleşmenin milli devlet anlayışının önemini kaybettireceği düşüncesinde olanlar, sosyalist modelin terk edilerek liberalizmin ve piyasa ekonomisinin öne çıkacağından rahatsız olan siyasetçi ve akademisyenler, merkez-çevreciler, gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomi uygulamalarında başarısız olup ülkelerini krize sürüklemiş olanlar, küreselleşme ile serbest ticaretin ve iş gücü dolaşımının yaygınlaşacağı düşüncesinde olan sendikalar olarak sıralanabilmektedir (Acar, 2002: 21-22).

1.5.3. Dönüşümcüler (Transformationalist)

GIDDENS'in de içinde bulunduğu bu kesim, küreselleşmenin günümüz gelişen dünya ve toplum düzenini yeniden dizayn ettiğini, ekonomik, siyasal ve sosyal gelişmelerin arkasındaki temel siyasal güç olduğunu söylemektedirler. Ekonomik çerçeve içerisinde 30-40 yıl evvelinden çok daha farklı bir durumu yaşamakta olduğumuzu öne sürmekle beraber eski pazardan ziyade bütünleşmiş, birleşmiş yeni bir pazarın ortaya çıktığını dile getirmektedirler. Karşılıklı alışverişi yapılan malların 19. yüzyıla göre indirgenemeyecek kadar çok olduğunu söylemektedirler. Bunların ötesinde, ekonominin hızla hizmet sektörüne bağımlı hale geldiğini dile getirmektedirler. Dönüşümcüler, mevcut devletlerin güçlerini yeniden değerlendirdiklerini kabul etmelerinin yanında, hem aşırı küreselleşmecilerin '*egemen ulus devletin sonunun geldiği*' anlayışının son aşamasına ulaştığı iddialarını hem de küreselleşmeyi reddeden kuşkucuların tezi olan '*hiçbir şey değişmedi*' kavramını reddetmektedirler (Esgin, 2001: 189-190).

Dönüşümcüler küreselleşmeyi, modern topluluklar ile dünya düzenini yeniden biçimlendiren ekonomik, siyasi ve sosyal değişiklikler arasındaki güç olarak tanımlanmaktadır. Bu düşünce çerçevesinde içişleri ile dışişleri ya da uluslararası kavramıyla ilgili bir ayrım olmadığını ifade etmektedirler (Hablemitoğlu, 2004: 23).

1.6. Küreselleşmenin Dinamikleri ve Etkileri

Küreselleşmenin dünya genelinde az veya çok etkisi olduğu gerçeği ortada iken bu başlık altında küreselleşmenin finansal piyasalar, istihdam, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere olan etkileri hususlarına değinilecektir.

1.6.1. Küreselleşmenin Finansal Piyasalara Etkisi

Günümüzde finans piyasalarının muazzam bir biçimde büyüme gösterdiği izlenmektedir. Önceleri karşılıklı görüşme ve iletişimle yer değiştiren sermaye, küreselleşmenin etkisiyle, elektronik ortamlarda kısa süreli zaman dilimlerinde mübadeleye konu olabilmektedir. Dünya çapında finansal merkezler, döviz ticareti, yatırım kurumları, borsalar, bankalar ile sigorta şirketleri ve emeklilik fonları arasında elektronik veri alışverişlerinin yaygınlaşması sonrasında merkezi olmayan bir sistem ortaya çıktığı görülmektedir (Acar ve Yavuz, 1998: 270).

Uluslararası sermayenin kısa süre içerisinde kazançlı çıkacağı kısa vadeli kârlar hedeflemesi sonucunda, bütün mali piyasalar hedef durumuna gelmiştir. Bu tarz kısa süreli ve kârlı işlemlerin olması, büyük fonların ulusal piyasalara sık sık giriş çıkış yapmaları sonucunda ani finansal krizler ortaya çıkabildiği gibi; az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yaşadıkları ekonomik krizlerle birlikte fakirleşmelerine sebep olmuştur. Aynı zamanda spekülasyonların ve spekülatif sermaye dolaşımlarının neden olduğu dalgalanmalar, tüm dünya ekonomilerini etkileyebilecek ekonomik olumsuzluklar oluşturabilmektedir. Avrupa Döviz Kuru Mekanizması Krizi, Güneydoğu Asya Krizi, Türkiye Krizi, Güney Amerika Krizinin bu kısa süreli ani sermaye giriş çıkışlarının sorumluluk alanına girdiğini ifade etmek mümkündür (Akdiş, 2002: 1-45).

1.6.2. Küreselleşmenin İstihdam Üzerine Etkisi

Küreselleşme çerçevesinde iş gücü faktörü; hizmet, sermaye ve mal gibi faktörlerden farklı olarak daha az oranda hareketliliğe sahiptir. Özellikle sermayenin uluslararası alanda daha hızlı hareket edebildiği düşünüldüğünde, emek aleyhine ciddi bir problem yaşandığı görülmektedir. Küreselleşme ile teknoloji ve bilgiye dayalı üretim sistemleri çok daha fazla ön plana çıkmış, bu da iş gücü piyasalarını olumsuz bir şekilde etkilemiştir (Dikkaya ve Özyakışır, 2006: 159).

1980 sonrasında ivme kazanan küreselleşme süreci, uluslararası alanda bir rekabet artışına, verimlilik ve dolayısıyla ekonomik etkinlik gibi kavramların önem kazanmasına yol açmıştır. Bunların tümü, iş gücü açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Emeğin en önemli üretim faktörü olması özelliğinin azalması, özelleştirme politikaları ve üretimde sermaye yoğun teknolojilerin kullanılması üzerine işsizlik sorunu büyümektedir. Ekonomik faaliyetlerin amacının kârlılık olarak kabul edilmesi bugünkü iktisadi sorunların temelini teşkil etmektedir. Oysa ekonomik faaliyetin amacı; öncelikle insanların makul ihtiyaçlarını karşılamak ve bunu yaparken, aynı zamanda kârlılıkla birlikte daha çok insana istihdam imkânı, gelir kapısı sağlayabilmek olmalıdır (Güney, 2010: 239-240).

1.6.3. Küreselleşmenin Ülkelerin Dış Ticaret Yapılarına Olan Etkileri

Küreselleşme ile birlikte Dünya ekonomilerindeki dış ticaretin serbestleşmesi sonucunda oluşan durum hakkında iki farklı görüş bulunmaktadır. Birincisi serbestleşen dış ticaretin, başta küreselleşmeye katkı sağlayan ülkeler ve gelişmiş ülkeler olmak üzere

birçok ülkede büyüme oranlarının hızlı bir şekilde artmasına sebep olduğu; buna karşılık az gelişmiş ve gelişmekte olan yani küreselleşemeyen ülkelerde ise büyüme oranlarını olumsuz yönde etkilemiş olduğu görüşüdür. Aynı zamanda bu görüştekiler küreselleşme ile birçok ülkede yoksulluğun ve zengin ile yoksul arasındaki farkın azaldığını düşünmektedirler. Diğer görüş ise dış ticaretin serbestleşmesiyle birlikte ülkelerin faaliyet alanlarının daraldığı, gelişmiş ülkelerdeki serbestleşme eğiliminin devlet ile birlikte gerçekleştiğidir. Burada, gelişmiş ülkelerin savunduğu liberal politikaların uygulanamadığı gerçeği savunulmaktadır (Şahin, 2011: 28).

1.6.4. Küreselleşmenin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Etkisi

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sınırları neo-liberal politikaların uygulaması, gevşetilmesi ya da kaldırılması sonucunda gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere doğru yoğun bir şekilde hizmet, mal, kültürel etkileşim ve sermayenin yönelmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda dünyadaki gelişmiş ülkelerin; siyasi, kültürel, ekonomik ve askeri etkinlik alanının kendi çerçevesi dışına çıkarak dünyanın geri kalanına yayılmasına neden olmaktadır. Bu yapısal değişim, zorunlu olarak mevcut etkinlik sahasını daraltan küreselleştirilenler ve etkinlik sahasını genişleten küreselleşenleri ortaya çıkarmaktadır (Karagül, 2017: 51-59).

Küreselleşmenin, gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde olumlu veya olumsuz birçok etkisi olduğu bilinmektedir. Küreselleşme ile birlikte çok uluslu şirketlerin giderek çoğalması, uluslararası rekabet sisteminin düzelmesi, yabancı yatırımların ve yatırımcıların artması, finansmanın önünde engel olan serbest dolaşım kısıtlamalarının kalması, ekonomik büyümelerin gerçekleşmesi, dış ticareti geliştirmesi gibi pek çok olumlu etkilerinin olduğu savunulmuştur. Buna karşılık sermaye ve para hareketliliğinin azalması, dış ticaret dengelerinin bozulması, ülkelerde üretim yetersizliğinin meydana gelmesiyle önemli dar boğazların yaşanması, devletlerin ekonomik bağımlılıklarının çoğalması gibi negatif etkilerinin de olduğu bir gerçektir (Karabıçak, 2002: 121).

Küreselleşme ile yeni nesil yatırımcı ve firmaların bilgi ve teknolojik gelişmelerin yardımıyla, piyasaları kullanma kabiliyeti artmış; bunun yanında ülke pazarlarına hızlı girip çıkabilme yeteneği ortaya çıkmıştır. Bu hızlanan yatırım ve sermaye hareketliliği özellikle gelişmekte olan ülkelerin kriz tehditlerini arttırmıştır. Kriz yaşama olasılığı artan ülkeler çoğu kez devalüasyonlara başvurmak zorunda kalmıştır. Buna ek olarak döviz

kurlarındaki aşırı artışlar, ülkelerin ekonomiyi normale getirebilmesinin çözümü olarak faiz oranlarını yükseltme yoluna başvurmalarına sebep olmuştur. Ayrıca kayda değer ölçüde dış borçlanmaların olması, ulusal ekonomilere ağır faturaların çıkmasına sebep olmuştur (Karabıçak, 2002: 126).

Gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin küreselleşme boyutları küreselleşme endeksi ile belirlenebilmektedir.

KOF Küreselleşme Endeksi: Endeks, küreselleşmenin politik, sosyal ve ekonomik boyutlarını kapsamaktadır. 2018 yılı Aralık ayında yayınlanmış olan ve 2016 yılı verileri üzerine yapılan son çalışmada, 196 coğrafi birim için endeks hesaplama sonuçları yayınlanmıştır. 2016 yılında birinci sırada İsviçre'yi, ikinci Sırada Hollanda'yı üçüncü sırada Belçika'yı görmekteyiz. Türkiye ise 196 ülke içerisinde 70,51 endeks değeri ile 58. sırada yer almaktadır (TUIK, 2019a: 1).

Tablo 1: KOF Küreselleşme Endeksi

Ülkeler	Dünya Sıralaması	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016
İsviçre	1	72,49	76,27	79,00	88,71	89,23	89,70	91,17
Hollanda	2	73,16	78,64	78,51	87,33	88,35	90,24	90,97
İsveç	4	69,54	75,65	78,24	86,26	88,07	88,05	89,88
Almanya	8	65,03	70,75	71,59	85,19	86,40	86,89	88,17
Fransa	9	65,01	71,88	74,29	84,11	86,37	87,34	87,20
Norveç	11	69,50	76,17	77,19	84,45	84,63	85,81	86,40
İspanya	12	52,19	59,31	66,00	81,89	83,86	83,31	85,30
Kanada	16	65,91	72,56	73,10	83,38	82,99	83,45	84,38
İtalya	22	62,82	65,08	69,95	81,14	80,94	82,15	82,59
Amerika Birleşik Devletleri	23	59,89	64,50	70,89	78,12	79,41	79,95	82,10
Japonya	36	49,27	56,18	58,56	69,59	73,86	77,30	78,37
Rusya Federasyonu	49	-	-	44,91	60,98	67,03	69,06	72,29
Meksika	53	43,01	45,60	48,00	58,03	63,59	70,46	71,49
Türkiye	58	41,54	44,06	52,36	64,12	69,13	70,87	70,51
Güney Afrika	59	40,65	43,34	42,24	62,14	64,48	68,63	69,89
Tunus	69	42,61	49,52	51,57	58,56	64,73	64,86	67,30
Arjantin	75	48,27	51,82	51,32	67,75	65,27	63,02	65,89
Çin Halk Cumhuriyeti	79	22,40	26,46	35,98	52,81	60,26	61,23	64,48
Mısır	88	36,67	45,79	50,64	59,05	65,31	60,87	63,08
Senegal	94	33,89	44,53	43,98	51,58	61,67	60,48	61,51
Brezilya	100	39,88	43,93	44,73	53,14	61,45	59,64	59,24
Nijerya	120	30,76	43,17	43,43	52,63	55,72	54,93	54,39

Mozambik	128	-	25,60	28,50	39,78	49,54	48,21	53,66
Bangladeş	145	18,00	22,91	28,04	36,89	44,37	45,54	50,67
Mali	158	26,14	29,48	32,95	42,90	49,11	50,26	47,97
Nepal	161	17,99	24,27	28,97	36,40	43,08	45,59	47,55
Haiti	164	27,19	29,93	30,52	36,28	44,82	47,33	46,72
Nijer	170	21,98	30,35	31,70	36,69	46,21	48,21	53,66
Myanmar	179	25,50	24,78	24,48	28,84	31,53	39,80	43,57
Angola	185	-	32,44	36,20	42,19	44,22	41,75	41,83
Sudan	187	22,97	27,97	29,72	33,79	38,77	41,82	41,24
Afganistan	191	17,02	17,74	20,78	22,66	34,63	38,66	38,57

Kaynak: KOF İsviçre Ekonomi Enstitüsü

<http://globalization.sultanbey.ch/>, 17.04.2019 tarihinde sitedeki verilerdir.

Tablo 1’de, Türkiye ve 2016 yılı verilerine göre 1. sırada yer alan İsviçre’nin yanı sıra, 10 gelişmiş ülke (Hollanda, İsveç, Fransa, Kanada, Almanya, İspanya, Norveç, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya), 10 gelişmekte olan ülke (Rusya Federasyonu, Güney Afrika, Mısır, Meksika, Çin Halk Cumhuriyeti, Brezilya, Tunus, Arjantin, Senegal, Nijerya) ve 10 az gelişmiş ülke (Nijer, Mozambik, Mali, Bangladeş, Angola, Myanmar, Haiti, Nepal, Afganistan, Sudan)’ın verileri sıralanmıştır.

1.7. Küresel İktisadi Sorunlar

Dünyamız son yıllarda küreselleşmenin artmasıyla beraber birçok iktisadi sorunla da karşı karşıya kalmaktadır. Küreselleşmeyle beraber yeni fırsatların ortaya çıkması, sorunlara duyarsız kalınmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda küresel iktisadi sorunları; gelir dağılımı bozukluğu, aşırı zenginlik, yoksulluk, çevre tahribatı, lüks tüketim ve kalite başlıkları altında inceleyeceğiz.

1.7.1. Gelir Dağılım Bozuklukları

Küresel iktisadi sorunların başında gelen gelir dağılım bozukluklarını öncelikle gelir kavramı, gelir dağılımı, gelir dağılım türleri ve nihayetinde gelir dağılımı eşitsizliği başlıkları altında inceleyeceğiz.

1.7.1.1. Gelir Kavramı

Ekonomik faktörlerin, belirli bir zaman dilimi içerisinde üretime bulundukları katkı sonucunda ortaya çıkan katma değerden aldıkları maddi paya gelir denir (DPT, 2001: 3).

1.7.1.2. Gelir Dağılımı

Gelir dağılımı bir ülkede belirli bir dönem içinde (genelde bu bir yıl olarak kabul edilir) üretilen toplam gelirin fertler, gruplar veya üretim faktörleri arasında dağılımına verilen addır (Özbilen, 1999: 373).

Gelir dağılımı, üretilen ürünlerin kimin için üretildiği ve hangi faktörler ve kişiler arasında bölüşüleceğini incelemesi yönünden iktisat biliminin bir parçası iken; sosyal barış ve toplumsal yaşam açısından sosyolojik bir olgudur. Gelir dağılımını üretim fonksiyonunun bir faktörü olarak incelemek mümkün değildir. Bu açıdan gelir dağılımını siyasi oluşumlar, kamu hizmetleri, geleneksel toplumsal ilişkilerin yatay-dikey hareketliliği ve iş gücü örgütlenme düzeyi ile açıklamak mümkün olabilir. Başka bir açıdan gelir dağılımı; toplumların yatırım, üretim ve tüketim eğilimleri ile açıklanabilir. Gelir dağılımı ile ilgili yapılan çalışmaların hedefi toplumun politik ve sosyal yapısını algılamak, yoksul ve zengin tabakalar arasındaki farkın belirli süreler içerisinde değişimini inceleyebilmek, gelir eşitsizliğinin büyük sermaye birikimi ile servet arasındaki etkileşimi irdelemek ve kaynak bölüşümünü ortaya koyabilmektir (DPT, 2003: 3).

Gelir dağılımı; kavramsal tanımlaması ele alındığında ekonomik bir olgu olarak ülke gelir dağılımı anlamını içermenin yanında, var olan değerlerin paylaşılmasının ötesinde hane halklarının tasarruf ve tüketim eğilimleri ile sahip olmak istedikleri hizmet ve malların özelliklerini belirlemede etkileyici bir rol üstlenerek yatırım ile tüketim arasında ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Bu bakış açısı ile gelir dağılımı, mevcut kaynakların verimli kullanılmasına ve büyümeye katkı sağlayacak önemli bir unsur olarak da kendini göstermektedir (Kurtipek, 2011: 6).

1.7.1.3. Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımını Kişisel Gelir Dağılımı, Fonksiyonel Gelir Dağılımı, Sektörel Gelir Dağılımı ve Bölgesel Gelir Dağılımı olarak dört başlık altında inceleyebiliriz.

Kişisel Gelir Dağılımı: Milli gelirin toplumu oluşturan kişiler, gruplar ve aileler arasında dağılımıdır. Kişisel gelir dağılımında gelirin kaynağı, nereden, ne yaparak, nasıl elde edildiği değil; sadece elde edilen gelirin miktarı önem arz etmektedir. Kişisel gelir dağılımı ölçümünde ülkenin nüfusu beş eşit parçaya ayrılır ve bu parçalardan her biri %20'yi ifade etmektedir. Bu eşit parçaların her birine düşen milli gelir hesap edilerek

gelirin yüzde dağılımı ve hane halklarının yüzde dağılımı karşılaştırılmıştır. En yüksek %20'lik dilim ile en düşük %20'lik dilimin milli gelirden aldığı paylar arasında fark çok ise gelir dağılımı eşitsizliğinden bahsedilebilmektedir (Aktan, 2002: 9-20).

Kişisel gelir dağılımı grupları arasında farkların büyük olmaması, değişik yönlerden istenilen bir durum olmuştur. Dağılımın adaletli olmasının sosyal barışa katkı sağlaması beklenmektedir. Tüketici durumundaki kişiler arasındaki gelir dağılımı ne ölçüde adil olur ya da örnek fonksiyonlar teşkil ederse, kişiler arasında refah durumu farkları ortadan kalkmış ve toplumsal barış ortamının sağlanması gerçekleşmiştir (Cural, 2009: 74).

Fonksiyonel Gelir Dağılımı: Belirli bir dönem içerisinde ekonomide gerçekleştirilen toplam milli gelirin, bu gelirin meydana getirilmesinde etkili olan faktörler; toprak/gayrimenkul sahiplerine - rant, iş gücü/emek sahiplerine - ücret, müteşebbislere - kâr olarak dağılımı olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, üretim süreci sonunda elde edilen gelirin faktörler arasında pay edilmesidir (DPT, 2001: 10). Fonksiyonel gelir dağılımı ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Gelişmiş ülkelerde ekonominin başlangıcı olarak kabul edilen dönemlerde milli gelirden en fazla payı tarım kesimi alırken, ekonomik gelişme seviyesinin arttığı dönemlerde ücret alan kesimin payının arttığı görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde emek faktörü payının önemli bir oranda olmasının nedenleri incelendiğinde;

- Ücret ile çalışan nüfusun toplam nüfusa oranının yüksek olması,
- İşsizlik oranının düşük olması,
- Verimlilikte meydana gelen azalış veya artışlarının ücretlere yansıtılmasının kolay olduğu gözlenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde yetersiz teknolojinin ve niteliksiz iş gücü varlığı, emek faktörünün milli gelirdeki payını azalttığı söylenebilir. Emek faktörünün milli gelir içindeki payının az olmasına da; emek sahiplerinin kendi hesaplarına çalışmaları, aile içindeki bireylerin ücretsiz olarak çalışıyor olmaları, firma ölçeklerinin küçük olması ve emek dışı gelir faktörünün yüksek olmasının etkileri olduğu kabul edilmelidir. (Güren ve Bilen, 2006: 170).

Sektörel Gelir Dağılımı: Bir ülkede oluşturulan toplam milli gelirin iktisadi faaliyet kolları yani tarım, hizmet ve sanayi sektörleri arasında paylaştırılmasını ifade etmektedir.

Ülkelerin kalkınmak için geliştirdikleri stratejiler, istihdamın sektörlere göre dağılımını ve bu sektörlerin milli gelirden aldıkları payları büyük oranda etkilemektedir. Hükümetlerin sektörel kalkınmayı gerçekleştirebilmek üzere kullandığı teşvikler, fiyat mekanizması, sübvansiyonlar, dolaylı ve doğrudan yaptığı müdahaleler, gelir bölüşümü ve sektörel bölüşüm açısından oldukça önemli etkilere sahiptir (Kuştepeli ve Halaç, 2004: 155)

Bölgesel Gelir Dağılımı: Bir ülkedeki farklı coğrafi bölgelerde yaşayan insanların gerçekleştirilen milli gelirden ne kadar pay alabildiklerini gösteren gelir dağılım faktörüdür.

Ülkenin az gelişmiş ve gelişmiş bölgelerindeki olası farkları belirlemede kullanılan bir tanım olduğundan bazı kaynaklarda coğrafi gelir dağılımı olarak da adlandırılmaktadır. Genel olarak ekonomik kalkınmasını sağlamış ülkelerde bölgesel gelir dağılımı farkları az; gelişmekte veya az gelişmiş ülkelerde bölgeler arası gelir dağılımı farkı fazla olmuştur (Sönmez, 1998: 13). Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler; bölgeler arasında sağlık, ulaştırma, hizmet, ticaret, eğitim, tarım, haberleşme, sosyal ve demografik göstergelerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. İktisadi ve coğrafi yönden birbirine benzemeyen bölgelerin gelir dağılımından aldıkları payda farklıdır (DPT, 2001: 28).

1.7.1.4. Gelir Dağılımı Eşitsizliği

Gelir dağılımı, sosyoloji ve iktisat biliminin ilgi alanına giren konular içerisinde ciddi bir konumdadır ve yaşadığımız dönemde her kesimden kişinin ilgi duyabileceği öneme sahiptir. Siyasi istikrar ve sosyal barışın tesis ettirilebilmesi için gelir dağılımının adil olması gerekmektedir. Gelir dağılımı yalnızca az gelişmiş ülkelerin sorunu değil gelişmiş ülkelerin de bir sorunu olduğundan konuya hassas yaklaşılarak ölçümünün doğru yapılması oldukça önemlidir (Aydın, 2012: 148).

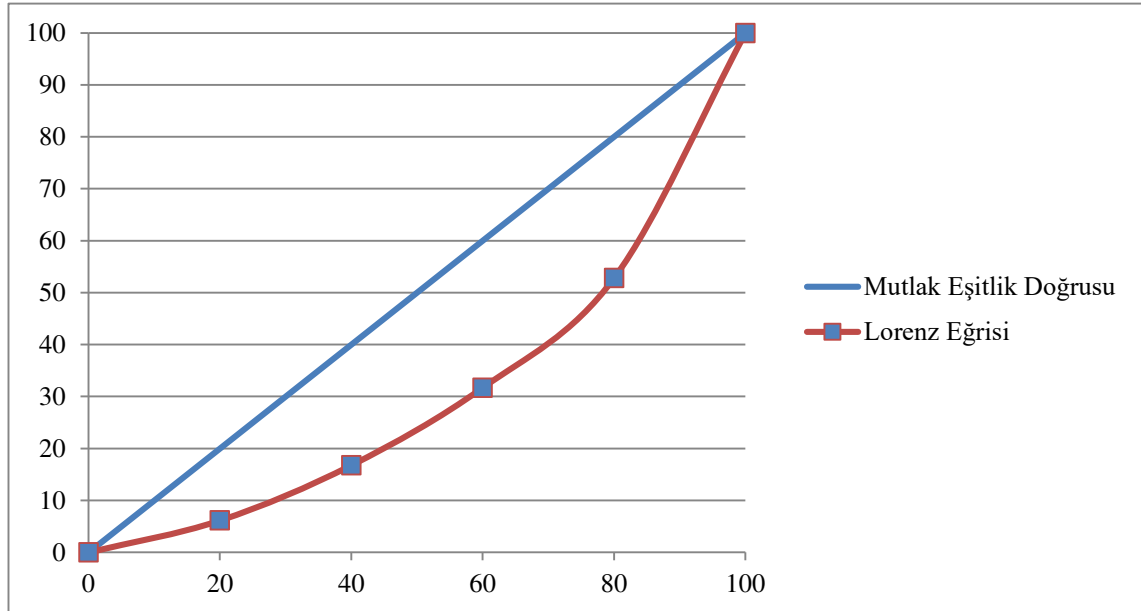
Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Ölçülmesi: Ülkelerde gelir dağılımı eşitsizliği genel olarak gelirin oluşumu sırasında ortaya çıkmaktadır. Gelir dağılımında bu eşitsizliğin ortaya çıkmasında; faktör fiyatlarındaki dengesizlik, fırsat eşitsizliği, servet

dağılımındaki eşitsizlik ve eğitimden yararlanma eşitsizliği ile neo-liberal politikaların büyük paya sahip olduğu söylenebilir. Gelişmekte olan ülkelerde hükümetler kamu harcamaları, vergiler ve kamu borçlanması gibi geliri tekrardan dağıtıcı politikalar tercih etmişlerdir. Tercih edilen bu politikalar toplam gelirden aldığı pay düşük olan kesimlerin lehine dönüşüm sağlamadığını ifade etmek mümkündür. Genel olarak yeteri kadar sermayesi olmayan, iş gücünü kullanarak hayatlarını devam ettirmek zorunda kalan geniş kesimlerin kazançlı olmayan istihdama yönelmelerine neden olmaktadır (Akin,1995: 142).

Gelir dağılımının ölçülmesinde çeşitli yöntemler kullanılabilmektedir. En sık kullanılan yöntem Lorenz eğrisi ve Lorenz eğrisi oluşturulduğunda elde edilen verilerle hesaplanan Gini katsayısıdır.

Lorenz Eğrisi: Gelir dağılım göstergelerini bir diyagram üzerinde gösteren eğriye Lorenz Eğrisi denilmektedir. Eğrideki dikey eksen ülkedeki kişisel gelir yüzdesini, yatay eksen ise nüfusun yüzdesel oranını göstermektedir. Şekil.1’de görüldüğü üzere karenin ortasından geçen, 45 derecelik açı ile çizilmiş olan çizgi mutlak eşitlik doğrusu olarak adlandırılmaktadır (Doğan ve Tek, 2007: 99).

Şekil 1: Türkiye 2016 Yılına Ait Lorenz Eğrisi

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27823>

Şekilde gelir dağılımını temsil eden noktalardan oluşan doğru da Lorenz eğrisi olarak kabul edilmektedir. Eğer bir bölgede toplumun tüm kesimleri gelir dağılımından

eşit miktarda pay alıyor ise o bölgenin Lorenz Eğrisi ile mutlak eşitlik doğrusu bütünleşme durumunda olacaktır. Gelir dağılımının toplum içerisindeki paylaşımında ne kadar fazla eşitsizlik mevcut ise Lorenz Eğrisinin mutlak eşitlik doğrusundan o kadar fazla uzaklaştığı görülmektedir (Tokol ve Alper, 2012: 119).

Gini Katsayısı: 1912 yılında İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından geliştirilen yöntem ile gelir dağılımı eşitsizliği izlenebilmiştir. Corrado Gini, Lorenz Eğrisi oluşması sonrasında elde edilen veriler ile Gini Katsayısını hesaplayabilmiştir; mutlak eşitlik doğrusu ile Lorenz Eğrisi arasında kalan bölge alanının, mutlak eşitlik doğrusunun alt kısmında kalan üçgenin alanına oranı” formülüyle bulunmuştur.

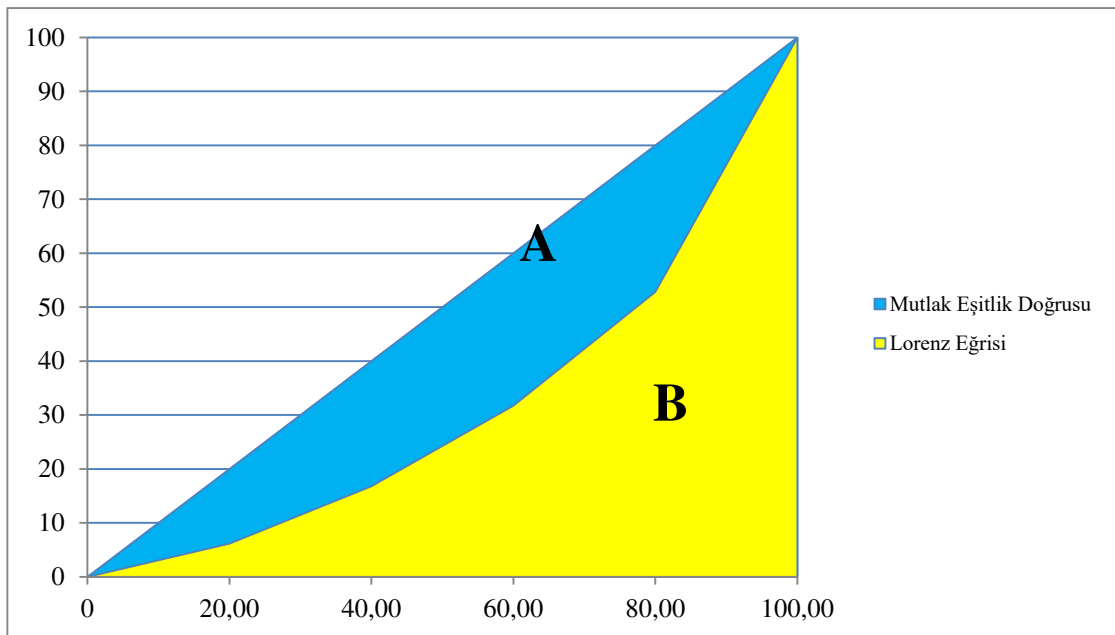
Mutlak eşitlik doğrusu ile Lorenz Eğrisi arasında kalan alana A, Lorenz Eğrisinin altında kalan alana B dersek;

Gini Katsayısı; $G = A / (A+B)$ formülüyle hesaplanabilmektedir.

Gini katsayısı 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Gelir eşitsizliği azaldıkça Gini Katsayısı sıfıra yaklaşır, eşitsizlik artıkça ise katsayı 1’e yaklaşmaktadır.(Doğan ve Tek, 2007: 100).

Bir ülkede Gini Katsayısının 0,2 ile 0,4 arasında bir değer alması durumu normal kabul edilmekle beraber ideal bir Gini Katsayısı diye bir tanımlama yapılmamıştır (Sen ve Foster: 25-26).

Şekil 2: Lorenz Eğrisi Üzerinde Gini Katsayısı

Tablo 2: Gini Katsayısı 2017

Ülke	Gini Katsayısı
Güney Afrika	0.620
Kosta Rika	0.480
Meksika	0.458
Şili	0.454
Türkiye	0.404
Amerika Birleşik Devletleri	0.391
Litvanya	0.378
Kore	0.355
Birleşik Krallık	0.351
Yeni Zelanda	0.349
Letonya	0.346
İsrail	0.344
İspanya	0.341
Japonya	0.339
Yunanistan	0.333
Portekiz	0.331
Avustralya	0.330
İtalya	0.328
Estonya	0.314
Kanada	0.307
Lüksemburg	0.304
İrlanda	0.297
İsviçre	0.296
Almanya	0.294
Fransa	0.291
Macaristan	0.288
Hollanda	0.285
Avusturya	0.284
Polonya	0.284
İsveç	0.282
Belçika	0.266
Finlandiya	0.266
Danimarka	0.263
Norveç	0.262
İzlanda	0.255
Çek Cumhuriyeti	0.253
Slovenya	0.244
Slovakya	0.241

Kaynak: <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>

1.7.1.5. Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Etkileri

Küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte, dünyadaki toplam gelirin ülke içerisindeki dağılımı ve ülkeler arasındaki dağılımı noktasında küreselleşmenin rolünün tartışmaları da beraberinde getirdiği bilinmektedir (Özcan ve Özmen: 2018: 36). Küreselleşmenin gelir dağılımı üzerine etkilerine dair yapılan tartışmalar önümüze iki farklı görüş ortaya çıkarmaktadır. Bunların ilki, liberal düşünce dâhilinde oluşan uluslararası etkileşim sürecinin ülkeler arasındaki gelir dağılımı seviyesini düzelttiğini ve bunun sonucunda gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir dağılımı farkının giderek azalmış olduğunu belirten liberal düşünce yaklaşımıdır. İkinci görüş; liberal iktisatçıların tam tersine liberal düşünce anlayışında oluşan uluslararası etkileşim sürecinin gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumu giderek arttırdığını iddia eden görüşler çerçevesinde toplanmaktadır (Uysal ve Vatansever Deviren, 2016: 1250).

Küreselleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığına dair görüşler ayrıntılı incelediğinde; neo-liberal iktisatçıların görüşüne göre küreselleşmenin ekonomi üzerindeki devlet müdahalesini azalttığı, bunun sonucunda da kaynakların çok daha verimli kullanılmaya başlaması ile üretkenliğin arttığı yönünde ki görüşlerdir. Bu noktada az gelişmiş ülkelerde gelişmiş ülkelere oranla daha fazla kâr oranları söz konusu olacağından, sermaye hareketliliğinin az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere kayacağı ifade edilmektedir. Böylece gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelerin mevcut olan tasarruflarından daha fazla yatırım yapabilecek konuma geleceği, aynı zamanda teknolojik ürünlere olan gereksinimin giderilmiş olacağı, bunun sonucunda da daha hızlı büyüme oranı sağlanmış olacağı hakkındaki görüşleridir. Küreselleşme ile birlikte oluşacak serbest ticaret gelir dağılımını iyileştirecek ve nihayetinde gelişmiş ülkeler ve az gelişmiş ülkeler arasındaki eşitsizliğin ortadan kalkacağına dair görüşlerin olduğu da bilinmektedir (Acemoğlu ve Ventura, 2001: 2).

Küreselleşmenin gelir eşitsizliğini arttırdığına dair görüşte, neo-liberal yaklaşımın tersine, küreselleşme ve servetin ülkeler arasında eşit olarak dağılmadığı, ücretlerin gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında eşitlenme noktasına gelemediği şeklinde ifade edilmektedir. Bu süreçte kapitalist ülkelerin kendilerini düşündüğü ve az gelişmiş ülkelerin gelişmelerinin kendilerini olumsuz etkileyeceği görüşü hâkimdir. Aynı zamanda uluslararası iktisadi sistem üzerinde gelişmiş ülkelerin hâkimiyeti olduğundan

az gelişmiş ülkelerin yoksul olarak kalmasının zorla sömürölmelerine olanak sağladığı belirtilmektedir. Bu görüşü destekleyen başka bir yaklaşım ise; küreselleşme sürecinin güçlü devletleri ve bu devletlerin mensubu olan çok uluslu şirketlerin az gelişmiş ölkelerin ekonomik sistemine egemen olması sonucunda ticaret ve sanayi alanlarındaki hâkimiyetlerinin çoğaldığını, kendi lehlerine ticaret politikaları izlemelerine olanak sağladığını ifade etmektedir (Uysal ve Vatansever Deviren, 2016: 1251,1252).

1.7.1.6. Gelir Dağılımı Adaletsizliğinin Nedenleri, Klasik İktisadın Genel İlkeleri

Gelir dağılımındaki eşitsizlikler bir başka deyişle gelir dağılımı adaletsizliği dünya ekonomisinin yıllardır karşı karşıya kaldığı en önemli problemlerin başında gelmektedir. Gelir dağılımında eşitsizlik dediğimizde yüzde yüz eşitlik anlamı çıkarmamak gerekir, çünkü eşitlik dendiğinde çalışanla çalışmayan, üretenle üretmeyen arasında bir fark oluşmaması gerektiği ortaya çıkmakta, böylelikle başka büyük bir sorunun problem olarak karşımıza çıkmasına sebep olabilmektedir. Gelir eşitsizliğinin ekonomik koşullar altında herkes tarafından kabul edilebilir bir seviyede tutulması gerekmektedir.

Gelir adaletsizliğini artıran etkenlerini inceleyecek olursak;

- Cinsiyet ayrımcılığı; Taşınması gereken tüm özelliklere sahip iken, cinsiyetinden dolayı farklı muamelelere maruz kalma durumudur (HRDC, 2002: 14). Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %50'sini oluşturan kadınlar dünyadaki mevcut işlerin üçte ikisini gerçekleştirmiş olmasına rağmen toplam gelirin sadece onda birine sahiptirler. Bu durum bile, cinsiyet ayrımcılığının boyutlarının ne aşamaya geldiğini göstermektedir (Sivakumer, 2008: 4).

- Yarı zamanlı çalışmaları ve geçici işçi çalıştırmaların çoğalması,

- Uluslararası ticaret hacminin büyümesiyle beraber kalifiye işçi ihtiyacının artması ve bunun sonucunda kalifiye ve kalifiye olmayan işçi arasındaki ücret farkının açılması,

- Fırsat eşitsizliği; İstihdam, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik gibi talep gören ve çoğu kesimin beklentide olduğu bu alanlardan hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın, eşit koşullarda faydalanabilme durumudur (İnan ve Demir, 2018: 339).

- Eğitimdeki eşitsizlikler, hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın, toplumdaki tüm kesimlerin mesleki ve bireysel yetenekleri geliştirebilme doğrultusunda eğitim hizmetlerinden eşit koşullarda yararlanabilmesidir (İnan ve Demir, 2018: 343).

- Devletlerin kriz zamanında sosyal yardımları kesmeleri ve kamu harcamalarını azaltmaları işsizliği çoğaltması,

- Son zamanlarda artış göstermiş olan terörizm gibi nedenler sayılabilir (Yurtseven, 2018: 1).

Klasik iktisadın temel ilkeleri;

- Devletin etkisizleştirilmesi, en iyi devletin piyasalara en az müdahale eden devlet olduğunu iddia etmektedir. Piyasaların devlet müdahalesi olmadan kendi kendini dengeye getirebileceğini ve devletin hem dış hem de iç ticarete müdahale etmemesini savunurlar. Fakat devletin müdahalesinin olmadığı yerde güçlü firmaların piyasayı yönetmesinin kaçınılmaz olacağını gözden kaçırmazlar.

- Girişimciler için daha fazla kar, çalışanlar için daha yüksek ücret olması gerekliliğini savunmuşlardır. Burada her türlü ahlaki değerden uzak, kişisel çıkar ön planda tutularak bireylerin kişisel faydalarının en yüksek seviyede olmasını ön planda tutmuşlardır. Ancak buradaki çalışanlara yüksek ücret olması gerekliliği hiçbir şekilde uygulanmamış, hatta kâr maksimizasyonu için yapılan ilk uygulamalar işçi ücretlerini düşürmek ve işçi çıkartmak olmuştur.

- Bireyi özgür olarak kabul ederler. Bireyin nitelikli ve sağlıklı bir birey olmasının özgür yaşamıyla sağlanabileceğini savunurlar. Bu düşünce doğru olarak kabul edilmemelidir, çünkü temel ihtiyaçlarını karşılayamayan biri özgür olarak kabul edilemez.

- Piyasaların uzun dönemde incelenmesi, kısa vadeli dalgalanmalardan etkilenmeyeceği varsayımı,

- Toplumun refah ve huzur içinde yaşamasını, iş birliği içerisinde olunması gerekliliğini savunmuşlardır.

- Paranın yansızlığını yani paranın reel değişkeninin üzerinde etkisi olmayan bir değişken olarak görülmesini ve paranın sadece bir değişim aracı olduğunu kabul

etmişlerdir. Yalnız gerçek yaşamda paranın yansız olmadığını, arz ve talebin parayı ciddi anlamda şekillendirdiğini gözden kaçırmışlardır.

- İktisadi yasaların fizik yasaları gibi değişmez ve evrensel olduğunu kabul etmişlerdir. Doğal yasaların varlığına inandıkları için devletin doğal düzene karışmamasını isterler. Fakat sosyal bilimlerin genel geçerliliğinin hiçbir şekilde mümkün olmadığını göz ardı ederler (Özçam, 2018: 1).

1.7.2. Yoksulluk

Genel anlamda yoksulluk, insanların zaruri fiziksel ihtiyaçlarının karşılanamaması olarak kabul edilmektedir. Yoksulluğu, kişilerin ve hane halklarının hayatlarını sürdürmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmetlere ulaşamaması ve yeteri kadar gelir seviyesine sahip olmaması şeklinde tanımlamak da mümkündür. Dünyanın birçok gelişmekte olan ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de 1980’li yılların başından bu güne depremler, doğal afetler, yüksek enflasyon, ücretlerdeki reel gerileme, ekonomik krizler nedeniyle yoksullaşan birey sayılarında sürekli yükselmeler olmakta ve yardıma muhtaç olan kişi oranlarında giderek artış gözlenmektedir (Kızılgöl ve Üçdoğruk, 2001: 2).

‘Yoksul olmak’ kavramının az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından tanımları arasında, yoksullukların fiziki ve ruhsal durumları açısından fark bulunmaktadır. İnsanlığın geçmişten bugüne yoksulluk durumu, hayatta kalma açısından önemli bir tehlike oluşturmuştur. Yoksulluk ‘normal yaşam’ çerçevesinde kabul gören her şeyden yoksun bırakılma anlamına da gelmektedir (Vargı, 2005: 114).

Fakirlik, Arapça “fakr” kelimesinden türemiştir. Zenginliğin tersi olarak; muhtaçlık, temel ihtiyaçlarını karşılayamama açlık, çaresizlik, yoksulluk, miskinlik, kazançtan mahrum olma anlamlarına gelmektedir. Dar anlamda tanımlanan fakirlik, barınacak yeri olmama ve açlıkla karşı karşıya kalma durumu iken, geniş anlamda fakirlik ise barınma, giyim ve gıda gibi olanakları hayatı devam ettirmek için yeterli olduğu halde toplumun genel seviyesinin gerisinde kalması durumunu ifade eder (Bayındırlık ve iskân Bakanlığı, 2009).

1.7.2.1 Yoksulluk Türleri

Yoksulluğu, Mutlak Yoksulluk, Görelî Yoksulluk, Gelir - İnsani Yoksulluk, Objektif – Subjektif Yoksulluk, Kırsal - Kentsel Yoksulluk ve Geçici – Kronik Yoksulluk olarak altı başlık altında inceleyeceğiz.

Mutlak Yoksulluk: Dünya üzerinde yaşam mücadelesi içerisinde olan insanların, hayatlarını sürdürebilmelerinin yolu fizyolojik ve biyolojik gereksinimleri giderilebilmesinden geçmektedir. Bu noktada mutlak yoksulluk, temelde kişilerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için giderilmesi zarurî olan ihtiyaçlara ulaşılamama durumu olarak kabul edilmektedir. Bu ihtiyaçların özünde de insanların besine olan gereksinimleri önemli bir yer tutmaktadır (Kale, 2007: 4). Yoksulluk türleri içinde kökeni en eskiye dayanan mutlak yoksulluktur. 19. yüzyılın son dönemlerinde İngiltere’de yapılan çalışmalar ve yoksullukla ilgili geliştirilmiş yaklaşımlarda, mutlak yoksulluğun tanımı ilk kez Seebehm Rowente tarafından yapılmıştır. Rowente tanımı ‘*Toplam kazançların, biyolojik varlığının devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçların karşılamaya yetmemesi*’ şeklinde yapmıştır (Field, 1983: 51).

Yoksulluğun boyutlarının ölçülmesi adına 1990 yılındaki çalışmada Dünya Bankası, insanın hayati fonksiyonları devam ettirebilmesi için kalori miktarını asgari olarak 2400 yiyecek sepetinin tutarını, mutlak yoksulluk sınırı olarak göstermiştir. Burada bahsedilen 2400 kalori sepetinin tutarı, kişilerin bir gün içerisinde yapacağı minimum ihtiyacı için gereken asgari fizyolojik enerji miktarının ülke ortalamasıdır. Dünya Bankası ilerleyen yıllarda ülkeler arasında asgari kalori miktarını ve bunun tutarını belirlediği çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışma sonucunda mutlak yoksulluk sınırı gelişmiş sanayi ülkeleri için 14.40 dolar, Türkiye’nin de içerisinde bulunduğu Doğu Avrupa ülkeleri için 4.00 dolar, Latin Amerika, Karayipler için 2.00 dolar ve az gelişmiş ülkeler için 1.00 dolar olarak kabul edilmiştir (DPT, 2001: 104).

Birleşmiş Milletler ise mutlak yoksulluğun tanımında insan hayatının devamının sağlanabilmesi için ana fizyolojik göstergeleri temel olarak şu şekilde ifade etmektedir:

- Beslenme: Vücut kitle endeksi en az 16 olmalıdır. (Vücut kitle endeksi, kişinin vücut ağırlığının boy uzunluğunun karesine bölünmesi sonucunda elde edilir.)

- Barınma: Kişilerin barındıkları evlerin her odasında en az dört kişi yaşayabilmeli ve evlerin tabanında toz, kil veya çamur olmamalıdır.

- Sağlık: Önemli hastalıklarda sağlık kuruluşları veya hekimlerden faydalanma imkânı olmalı ve kadınlar hamilelik sürecinde tedavi olabilmelidir.
- Eğitim: Okul çağındaki herkes okula gidebilmeli veya okumayı öğrenebilmelidir.
- Sağlıklı İçilebilir Su: İçilebilir su, yakın gölet ve nehirlerden sağlanmalı ve kişilerin ulaşılabilir yakınlıkta olmalıdır.
- Temizlik: İnsanın zaruri ihtiyaçlarından olan tuvaletler her evde olabilmeli veya eve yakın umumi tuvaletlere ulaşım kolay olmalıdır.
- Bilgiye Erişim: Kişinin evinde televizyona, bilgisayara, radyolara, gazetelere veya telefon hatlarına ulaşılabilmelidir.
- Hizmetlere Erişim Kolaylığı: Her insan sunulan adalet, sağlık, eğitim, sosyal ve finansal hizmetlere erişebilmelidir (Bildirici, 2011: 4-5).

Tablo 3: Eğitim ve Sağlık Endeksi

Ülkeler	Eğitim Endeksi				Sağlık Endeksi			
	1990	2000	2010	2015	1990	2000	2010	2015
Hollanda	0.747	0.825	0.872	0.897	0.830	0.878	0.911	0.924
İsveç	0.710	0.823	0.841	0.855	0.815	0.877	0.901	0.913
Fransa	0.632	0.762	0.813	0.839	0.779	0.849	0.882	0.897
Almanya	0.692	0.801	0.899	0.914	0.801	0.860	0.912	0.926
Norveç	0.772	0.888	0.906	0.916	0.849	0.917	0.939	0.949
İspanya	0.592	0.716	0.784	0.818	0.755	0.825	0.867	0.884
Kanada	0.806	0.805	0.865	0.890	0.849	0.867	0.903	0.920
İtalya	0.599	0.700	0.780	0.814	0.768	0.828	0.872	0.887
Amerika Birleşik Devletleri	0.836	0.854	0.892	0.900	0.860	0.884	0.910	0.920
Japonya	0.691	0.764	0.804	0.842	0.814	0.856	0.884	0.903
Türkiye	0.399	0.493	0.622	0.668	0.576	0.653	0.737	0.767
Meksika	0.480	0.544	0.629	0.655	0.648	0.700	0.745	0.762
Rusya Federasyonu	0.663	0.724	0.791	0.816	0.733	0.720	0.785	0.804
Güney Afrika	0.532	0.652	0.676	0.705			0.429	0.418
Tunus	0.406	0.526	0.622	0.643	0.569	0.654	0.714	0.725
Senegal	0.198	0.213	0.299	0.355	0.367	0.381	0.455	0.494
Çin	0.405	0.481	0.592	0.631	0.499	0.592	0.700	0.738
Arjantin	0.628	0.736	0.802	0.808	0.705	0.771	0.816	0.827

Mısır	0.389	0.468	0.561	0.601	0.547	0.612	0.671	0.691
Brezilya	0.463	0.584	0.617	0.681	0.611	0.685	0.724	0.754
Nijerya			0.441	0.477			0.500	0.527
Mali	0.081	0.168	0.276	0.312	0.222	0.297	0.404	0.442
Nijer	0.082	0.116	0.181	0.206	0.212	0.255	0.323	0.353
Mozambik	0.131	0.236	0.370	0.369	0.209	0.298	0.397	0.418
Haiti	0.288	0.345	0.399	0.425	0.408	0.443	0.470	0.493
Nepal	0.276	0.330	0.443	0.475	0.378	0.446	0.529	0.558
Bangladeş	0.252	0.345	0.425	0.457	0.386	0.468	0.545	0.579
Angora		0.288	0.418	0.482		0.391	0.495	0.533
Myanmar	0.244	0.313	0.388	0.410	0.353	0.427	0.526	0.556
Sudan	0.159	0.238	0.299	0.318	0.331	0.399	0.463	0.490
Afganistan	0.122	0.235	0.371	0.398	0.295	0.340	0.454	0.479

Kaynak: <http://hdr.undp.org/en/data>

Görelî Yoksulluk: Görelî yoksulluk tanımında, temel gereksinimleri mutlak olarak giderebilen fakat kişisel kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle toplumun genel refah seviyesinin altında olan ve toplum içerisinde sosyal açıdan girişleri engellenmiş olan kişilerdir. Görelî yoksulluk, insanı öncelikli olarak toplumsal bir varlık olarak değerlendirir ve yoksulluğu bir eşitsizlik ibaresi olarak incelemektedir. Bu nedenle toplum içerisinde mutlak yoksulluk tanımına hiç kimse girmese bile, gelir dağılımı ile doğrudan ilişkili olan görelî yoksulluğa göre toplum içerisinde her dönem yoksul olan bir tabaka olacağını ifade etmek mümkündür (Şenses, 2006: 91-92). Görelî yoksullukta yalnızca minimum kalori eksikliğine bakılmayıp, toplumsal ve kültürel açıdan yoksullar içinde tüketilmesi zaruri olan malların da kapsama alınması söz konusu olmaktadır. Bu nedenle belirlenen toplumda olabilecek tüketim seviyesi altında kalan kişilerin, görelî olarak yoksul oldukları düşünülmektedir (Duman, 2013, aktaran, Öztürk E., 2006: 64).

Avrupa’da 2014 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada görelî yoksulluk seviyesinin en düşük olduğu ülkeler Çek Cumhuriyeti, Hollanda ve Finlandiya, en yüksek olduğu ülkeler Bulgaristan, İspanya ve Romanya olarak belirlenmiştir (TUİK, 2015,1).

Gelir - İnsani Yoksulluk: Gelir yoksulluğu; yaşamını devam ettirmek veya minimum hayat standartlarını sağlayabilmek için birey ve hane haklarının gereksinim duydukları zaruri ihtiyaçları karşılayabilmek için yeteri kadar gelir elde edememesi olarak tanımlanır. Başka bir ifadeyle, toplam gelirin asgari ihtiyaçları

karşılayamamasıdır. Gelir yoksulluğu hesap edilirken minimum bir yaşam seviyesini karşılamak için geçerli gelir, yoksulluk sınırı olarak belirlenmektedir. Bu belirlenen yoksulluk sınırı ile bölgeler ve ülkeler arası karşılaştırma yapılabilir. Fakat belirlenen bu küresel yoksulluk sınırı, ülkeler için sağlıklı bir analiz yapmada yeterli olmaz. Ülkeler kendi sosyal ve ekonomik şartlarına uygun olan bir yoksulluk sınırı oluşturmalıdır (Canbey, Özgüler, 2014: 138).

1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayınlanan İnsani Gelişim Raporu içerisinde insani yoksulluk tanımı göreceli ve mutlak yoksulluğu içerse de daha kapsamlı bir tanımlama gerçekleşmiştir. Bu tanımla, insani yaşam ve insani gelişim sağlayabilmek üzere maddi kaynakların yanında temel ihtiyaçları karşılayabilmesi için sosyal, kültürel, iktisadi ve siyasi olanaklara da sahip olunması gerektiği savunulmuştur. İnsani yoksulluk; yetersiz beslenme, anne ve çocuk sağlığının yetersizliği, iş olanaklarının kısıtlı olması, önlem alınarak yakalanma riskini azaltılabilecek hastalıklara yakalanma, özgüven yetersizliği, güçsüzlük ve gelecek korkusu gibi temel insani özelliklerden yoksun olma durumu olarak da ifade edilmektedir (Kaya, 2011: 37-38).

İnsani Gelişim Endeksi; uzun vadede ilerlemeyi, insani gelişimin üç önemli boyutu olan temel eğitim, kamu ve özel kaynaklara erişim eksikliği ile yaşam süresinin kısalığı gibi göstergeleri kullanarak ülke ve bölgeler arası yoksulluk düzeylerini ölçüp karşılaştıran bir endekstir.

2018 yılında yayınlanan son raporda 2017 yılı verileri üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Son yayınlanan 2017 verilerine göre 195 ülke içerisinde verileri mevcut olan 189 ülke değerleri incelendiğinde; İnsani Gelişim Endeksi 2017 yılı sıralamasında Norveç, 0,953 en yüksek endeks değerine sahip olarak birinci sıradaki ülke durumundadır, en düşük insani gelişim endeksine sahip ülke ise 0,354 endeks değeri ile Nijer'dir. Türkiye 0,791 endeks değeri ile 64. sırada kendine yer bulmuştur. Yine 2017 yılı satın alma gücü paritesi baz alınarak oluşturulan kişi başına gayri safi milli gelir (2011 PPP \$) incelendiğinde; verisi mevcut olan 191 ülke içerisinde Türkiye 24 804 \$ ile 50. sırada yer alırken, 116 818 \$ ile Katar ilk sırada yer almaktadır (TUİK, 2019b: 1).

Tablo 4: Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Kişi Başına Gayri Safi Milli Gelir
(2011SGP \$), 2018.

	İnsani gelişme endeksi sıra	İnsani gelişme endeksi	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Beklenen eğitim süresi	Ortalama eğitim süresi	Satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına gayri safi milli gelir (2011 PPP \$)
Norveç	1	0,953	82,3	17,9	12,6	68 012
Almanya	5	0,936	81,2	17,0	14,1	46 136
İsveç	7	0,933	82,6	17,6	12,4	47 766
Hollanda	10	0,931	82,0	18,0	12,2	47 900
Kanada	12	0,926	82,5	16,4	13,3	43 433
Amerika Birleşik Devletleri	13	0,924	79,5	16,5	13,4	54 941
Japonya	19	0,909	83,9	15,2	12,8	38 986
Fransa	24	0,901	82,7	16,4	11,5	39 254
İspanya	26	0,891	83,3	17,9	9,8	34 258
İtalya	28	0,880	83,2	16,3	10,2	35 299
Arjantin	47	0,825	76,7	17,4	9,9	18 461
Rusya Federasyonu	49	0,816	71,2	15,5	12,0	24 233
Türkiye	64	0,791	76,0	15,2	8,0	24 804
Meksika	74	0,774	77,3	14,1	8,6	16 944
Brezilya	79	0,759	75,7	15,4	7,8	13 755
Çin Halk Cumhuriyeti	86	0,752	76,4	13,8	7,8	15 270
Tunus	95	0,735	75,9	15,1	7,2	10 275
Güney Afrika	113	0,699	63,4	13,3	10,1	11 923
Mısır	115	0,696	71,7	13,1	7,2	10 355
Bangladeş	136	0,608	72,8	11,4	5,8	3 677
Angola	147	0,581	61,8	11,8	5,1	5 790
Myanmar	148	0,578	66,7	10,0	4,9	5 567
Nepal	149	0,574	70,6	12,2	4,9	2 471
Nijerya	157	0,532	53,9	10,0	6,2	5 231
Senegal	164	0,505	67,5	9,7	3,0	2 384
Sudan	167	0,502	64,7	7,4	3,7	4 119
Afganistan	168	0,498	64,0	10,4	3,8	1 824
Haiti	168	0,498	63,6	9,3	5,3	1 665
Mozambik	180	0,437	58,9	9,7	3,5	1 093
Mali	182	0,427	58,5	7,7	2,3	1 953
Nijer	189	0,354	60,4	5,4	2,0	906

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Hesaplama yöntemi: Tabloda ülkelerin insani gelişim endeksleri ülke sıralamasında baz alınmıştır. Farklı birimlerde ölçülen sağlık, gelir ve eğitim göstergelerini 0'dan 1'e kadar değişen birimsiz ölçeğe dönüştürebilmek için her bir

göstergenin maksimum ve minimum değerleri belirtilerek standartlaştırma işlemi gerçekleştirilmektedir. Elde edilen alt endekslerin ortalaması alınarak insani gelişme endeksine ulaşılmaktadır. Yıllar ilerledikçe genel endeksin ve alt endekslerin hesaplama biçiminde yeni yöntemler ve ölçümler geliştirilmiştir (TUİK, 2019a: 1).

İnsani gelişme endeksleri hesaplanırken, 2010 yılına kadar alt endekslerin eşit ağırlıklı aritmetik ortalaması temel alınırken, 2010 yılından itibaren alt endekslerin geometrik ortalaması alınarak hesaplamaya gidilmiştir.

İnsani gelişim endeksi: En yüksek endeks oranına sahip ülkenin Norveç (0,953) , Türkiye (0,791), en düşük endekse sahip ülkenin Nijer (0,354) olduğu görülmektedir.

Tablo 5: İnsani Gelişim Endeksi

Norveç	:	0,949
Almanya	:	0,936
Amerika Birleşik Devletleri	:	0,924
Japonya	:	0,909
Fransa	:	0,901
İtalya	:	0,880
Arjantin	:	0,825
Rusya Federasyonu	:	0,816
Türkiye	:	0,791
Meksika	:	0,774
Brezilya	:	0,759
Çin Halk Cumhuriyeti	:	0,752
Nijer	:	0,354

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Doğuşta beklenen yaşam süresi: Dünyaya yeni gelmiş bir bireyin yaşamı süresince belirli bir dönemdeki yaşa özel ölümlülük hızlarına maruz kalması durumunda, yaşaması beklenen ortalama yıl sayısıdır. Ortalama yıl sayısı incelendiğinde genel olarak ülkelerin gelişim endeksi artıkça ortalama yaşam süresinin arttığı, gelişim endeksi azaldıkça yaşam süresinin azaldığı görülmektedir. Yaşam süresi en fazla olan ülke Hong Kong (84,1), Türkiye (76,0), en düşük ülke Sierra Leone (52,2) dır.

Tablo 6: Doğuştan Beklenen Yaşam Süresi Endeksi

Hong Kong	:	84,1
Japonya	:	83,9
İtalya	:	83,2
Fransa	:	82,7
Almanya	:	81,2
Amerika Birleşik Devletleri	:	79,5
Meksika	:	77,3
Arjantin	:	76,7
Çin Halk Cumhuriyeti	:	76,4
Türkiye	:	76,0
Brezilya	:	75,7
Rusya Federasyonu	:	71,2
Sierra Leone	:	52,2

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Beklenen eğitim süresi: Okula başlama çağındaki bir çocuğun öğrenim hayatının toplam yıl sayısını ifade etmektedir. Beklenen eğitim süresi en yüksek olan ülke (22,9) yıl ile Avusturalya, Türkiye’de bu endeks (15,2) yıl iken en düşük olan ülke (4,9) yıl ile Güney Sudan’dır.

Tablo 7: Beklenen Eğitim Süresi Endeksi

Avustralya	:	22,9
Arjantin	:	17,4
Almanya	:	17,0
Amerika Birleşik Devletleri	:	16,5
Fransa	:	16,4
İtalya	:	16,3
Rusya Federasyonu	:	15,5
Brezilya	:	15,4
Japonya	:	15,2
Türkiye	:	15,2
Çin Halk Cumhuriyeti	:	13,8
Meksika	:	14,1
Güney Sudan	:	4,9

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Ortalama eğitim süresi: 25 yaş ve üzeri kişilerin hayatı boyunca aldıkları eğitim yıllarının ortalamasını göstermektedir. Ortalama eğitim süresi en yüksek olan ülke (14,0) yıl ile Almaya, Türkiye’de bu endeks (7,9) yıl iken, en düşük olan ülke olan Burkine Faso’da ise bu oran sadece (1,5) yıldır.

Tablo 8: Ortalama Eğitim Süresi Endeksi

Almanya	:	14,0
Amerika Birleşik Devletleri	:	13,4
Japonya	:	12,8
Rusya Federasyonu	:	12,0
Fransa	:	11,5
İtalya	:	10,2
Arjantin	:	9,9
Meksika	:	8,6
Türkiye	:	8,0
Brezilya	:	7,8
Çin Halk Cumhuriyeti	:	7,8
Burkina Faso	:	1,5

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına gayri safi milli gelir: Bir ekonomide, ülke vatandaşlarının belli bir dönemde ekonomik faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin değerleri toplamından bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan girdiler toplamının düşülmesi sonucu elde edilen değer, ülkeler arasındaki fiyat düzeyi farklılaşmasını ortadan kaldıran satın alma gücü paritesi oranları ile dönüştürülerek yıl ortası nüfus tahminine bölünmesi ile elde edilmektedir. Satın alma paritesi en yüksek ülke 116.818 dolar ile Katar, Türkiye’de bu parite 24.804 dolar iken en düşük ülke sadece 663 dolar ile Orta Afrika Cumhuriyeti’dir.

Tablo 9: Satın Alma Gücü Paritesi Endeksi

Katar	:	129.916
Amerika Birleşik Devletleri	:	54.941
Almanya	:	46,136
Fransa	:	39,254
Japonya	:	38,986
İtalya	:	35,289
Türkiye	:	24,804
Rusya Federasyonu	:	24,233
Arjantin	:	18,461
Meksika	:	16,944
Çin Halk Cumhuriyeti	:	13,802
Brezilya	:	10,672
Orta Afrika Cumhuriyeti	:	663

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>

Tablo 10: İnsani Gelişim ve Gelir Endeksi

	İnsani Gelişim Endeksi				Gelir Endeksi			
Ülkeler	1990	2000	2010	2015	1990	2000	2010	2015
Hollanda	0.830	0.878	0.911	0.924	0.873	0.915	0.927	0.927
İsveç	0.815	0.877	0.901	0.913	0.605	0.650	0.697	0.699
Fransa	0.779	0.849	0.882	0.897	0.871	0.892	0.911	0.923
Almanya	0.801	0.860	0.912	0.926	0.445	0.469	0.516	0.551
Norveç	0.849	0.917	0.939	0.949	0.913	0.961	0.975	0.984
İspanya	0.755	0.825	0.867	0.884	0.828	0.864	0.874	0.875
Kanada	0.849	0.867	0.903	0.920	0.862	0.891	0.905	0.915
İtalya	0.768	0.828	0.872	0.887	0.863	0.889	0.888	0.879
Amerika Birleşik Devletleri	0.860	0.884	0.910	0.920	0.615	0.655	0.694	0.697
Japonya	0.814	0.856	0.884	0.903	0.860	0.874	0.886	0.894
Türkiye	0.576	0.653	0.737	0.767	0.895	0.927	0.939	0.948
Meksika	0.648	0.700	0.745	0.762	0.725	0.752	0.762	0.770
Rusya Federasyonu	0.733	0.720	0.785	0.804	0.805	0.743	0.818	0.823
Güney Afrika	0.621	0.629	0.638	0.666	0.695	0.691	0.721	0.724
Tunus	0.569	0.654	0.714	0.725	0.703	0.733	0.771	0.790
Senegal	0.367	0.381	0.455	0.494	0.436	0.445	0.464	0.470
Çin	0.499	0.592	0.700	0.738	0.408	0.542	0.686	0.739
Arjantin	0.705	0.771	0.816	0.827	0.705	0.752	0.792	0.807
Mısır	0.547	0.612	0.671	0.691	0.859	0.887	0.895	0.898
Brezilya	0.611	0.685	0.724	0.754	0.707	0.715	0.748	0.748
Nijerya			0.500	0.527	0.500	0.479	0.586	0.604
Mali	0.222	0.297	0.404	0.442	0.330	0.350	0.429	0.468
Nijer	0.212	0.255	0.323	0.353	0.317	0.301	0.317	0.330
Mozambik	0.209	0.298	0.397	0.418	0.194	0.253	0.329	0.362
Haiti	0.408	0.443	0.470	0.493	0.441	0.433	0.410	0.424
Nepal	0.378	0.446	0.529	0.558	0.371	0.412	0.453	0.476
Bangladeş	0.386	0.468	0.545	0.579	0.386	0.426	0.495	0.530
Angora		0.391	0.495	0.533	0.570	0.536	0.616	0.626
Myanmar	0.353	0.427	0.526	0.556	0.303	0.382	0.542	0.589
Sudan	0.331	0.399	0.463	0.490	0.419	0.459	0.513	0.551
Afganistan	0.295	0.340	0.454	0.479	0.458	0.309	0.422	0.442

Kaynak: <http://hdr.undp.org/en/data>

Objektif-Subjektif Yoksulluk: Objektif yoksulluk; Literatürde refah yaklaşımı ya da nesnel yoksulluk olarak da bilinmektedir. Objektif yoksulluk gelir, tüketim ve kalori hesabı gibi nesnel ölçütler ile ölçülmektedir. Bu tanımda yoksulluk farklı değer yargılarını kapsasa da subjektif yoksulluktaki gibi, kişilerin kendi durumlarına göre değerlendirme ile değil uzman kişiler tarafından belirlenen ihtiyaç değerlerine göre hesaplanmaktadır. Bazı bireyler hayatlarını devam ettirebilmek için zaruri ihtiyaçları kapsayan gıda sepetini tercih ederken bazıları da yaşamlarını devam ettirebilmek için olmazsa olmaz olan sepete yönelebilmektedir. Bu nedenle objektif yoksulluk hesaplanırken uzmanlar tarafından belirlenen hizmet ve malların tedarik edilebilmesi için kişilerin ihtiyacı olan ve en düşük maliyeti yansıtan ürünler minimum ihtiyaç düzeyi olarak belirlenmektedir (Kaya, 2011: 34).

Subjektif Yoksulluk; Öznel yoksulluk olarak da bilinen subjektif yoksulluk kavramının ortaya çıkmasında ana belirleyici unsur, insanlarla yapılan birebir görüşmeler ve anketlerdir. İnsanların kendilerini yoksul kapsamında görüp görmemeleriyle ilişkili olarak toplumun refah seviyesi ile gelirleri arasında bağlantı kurulmakta ve belirleyici bir refah düzeyi seçildikten sonra buna karşılık gelen gelir seviyesi yoksulluk sınırı olarak dikkate alınmaktadır. Subjektif yoksulluk belirleme aşamaları incelendiğinde düşünülen farklı olarak gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde objektif olarak yoksul statüsüne giren bireylerin birçoğunun kendilerini yoksul olarak görmedikleri gözlemlenmiş, gelişmiş ülkelerde ise subjektif yoksulluk oranının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (İnsel, 2005: 62-63).

Kırsal - Kentsel Yoksulluk: Kırsal kesimde yaşayan yoksullar çoğunlukla küçük ölçekli sanayi ve hizmetlerin yanında tarım ve hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık gibi işlerde çalışmaktadır. Kırsal kesim yoksullarını incelediğimizde ziraat ile uğraşan yoksullar; kendi arazisinde miras yoluyla parçalanarak küçülmüş toprağını işleyenler, ortakçılık yapanlar ile topraklarını kiraya veren arazi sahipleri ve ziraat ile uğraşmayan yoksullar; köy zanaatkârları, çobanlar, işçiler ve ırgatlar olarak sınıflandırabiliriz. Topraksız kişiler ve kalifiye olmayan işçiler kırsal yoksulluğun var olan temel kaynağını oluşturur. Şehirleşme sürecinin hızlanması, toprakların parçalanması ve nüfusun giderek artmasıyla bu kesimin sayısı hızla yükselmektedir (Khan, 2000: 8).

Kırsal kesimin yaşadığı yoksulluğun nedenlerini sıralamak gerekirse:

- *İç Çatışmalar ve İstikrarsızlıklar*: Toplum içerisinde oluşan etnik ve ırksal ayrıştırma politikaları yoksulluğun ana sebeplerindendir.

- *Kırsal Kesimde İkilik*: Kırsal alanda genelde iki kesim mevcuttur. Bunlar küçük ve parçalanmış tarım arazilerini işleyen, geçimini zor şartlarda devam ettirmeye çalışan kişiler ve büyük toprak sahipleridir. Bu iki unsurun aynı yerde işlevlerini sürdürmeye devam etmesi neticesinde gelir dağılımı eşitsizliği ve kutuplaşma artmakta ve yoksulluk bir nebze daha tetiklenmiş olmaktadır.

- *Kötü Yönetim*: Yöneticiler planladıkları icraatları zamanında iyi bir şekilde uygulayamaz, denetim mekanizmasını adaletli bir ortamda gerçekleştiremezse oluşacak olumsuzluklardan en fazla etkilenecek kesim kırsal kesim olacaktır. Olumsuzlukların boy gösterdiği böyle durumlarda kırsal kesim sesini duyurmakta oldukça zorlanır ve yoksullukları negatif yönde etkilenir.

- *Kırsal Kesimi Dışlayan İktisadi ve Sosyal Politikalar*: Küreselleşmenin etkisiyle kırsal kesimi öteleyip altyapı, üstyapı ve sosyal güvenlik hizmetlerinde kentlere öncelik verilmesi, emek-yoğun yatırımlar yerine sermaye-yoğun teknolojilerin tercih edilmesi gibi politikalar kırsal kesimdeki yoksulluğu arttırmaktadır. Siyasi, politik kararlarla devlet desteğinden mahrum kalan kırsal kesim geçim sıkıntısı, doğal afetler, susuzluk, salgın hastalıklar karşısında çaresiz ve korumasız kalmakta ve kentlere göç etmektedir (Kocatepe, 2011: 21).

- *Kentsel Yoksulluk*: Avrupa özelinde incelendiğinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında ulusal organizasyonlardan küresel organizasyonlara, refah devletinden, refah sonrası devlete, fordist yapıdan post fordist yapıya geçiş sürecinde gündeme gelmiştir. Bireylerin kent yaşamına alışamama ve kentleşme sürecine adapte olamamaları sonucunda, kentsel alanda herkesi ilgilendiren sorunlar meydana gelmiştir. Bu yoksulluk durumu kalıcı duruma geldiğinde ise toplumda birey ve topluluk düzeyinde davranışlar ilerleyerek bir alt kültürü oluşturmuştur (Demirel ve Evin, 2007: 7).

Kent yoksulluğuna etki eden sekiz farklı nedeni ifade edersek;

- Yetersiz barınma,

- Yetersiz gelir,

- Sosyal güvenlik mahrumiyeti,
- Kamusal altyapı hizmetlerinin yetersizliği,
- Yetersiz ve istikrarsız kaynak (servet) sahipliği,
- Yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve güçsüzlüğü,
- Yoksul kesimlerin sessizliği,
- Yoksulların hukuk sisteminin işleyiş sürecinde yeterince korunamaması (Dinçoflaz, 2009: 34-35).

Geçici-Kronik Yoksulluk: Geçici Yoksulluk: Dönemsel yoksulluk ve kısa zamanlı süren yoksulluk olarak da isimlendirilen geçici yoksulluk, bireylerin hayat standartlarında ve refah seviyelerinde zaman zaman meydana gelen iniş çıkışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Doğal afetler, ekonomik krizler, yüksek enflasyon, mevsimsel işsizlik ve dışsal etkiler gibi faktörlerden kaynaklanan geçici işsizlik, dönemsel olarak krizler öncesi gelir seviyesi yüksek olan kişileri bile etkileyebilmektedir (Kaya, 2011: 40).

Kronik Yoksulluk: Yoksulluğun zaman faktörüne bağlı kalmadan değişmemesi durumudur. Kronik yoksul tanımına giren kişilerin bu durumları çok uzun süre devam eder hatta ömürlerinin sonuna kadar sürebilir ve mirasçılarına yoksulluğu bırakabilirler. Kronik yoksullar az gelir seviyesine sahip olmalarının yanında, sağlık hizmetlerinden faydalanamama, açlık, içilebilir suya ulaşamama, yetersiz beslenme, eğitimsizlik ve sosyal çevreden dışlanma gibi olumsuzluklardan da etkilenen kişilerdir (Chronic Poverty Research Center, 2005: 7).

1.7.2.2. Küresel Yoksulluğun Boyutları

2017 yılı Ocak ayında Davos'ta düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nda İngiliz yardım kuruluşu OXFAM dünyadaki gelir dağılımı ile ilgili dikkat çeken bir rapor yayınlanmıştır. "Yüzde 99 İçin Bir Ekonomi" isimli rapor dünya nüfusunun en yoksul yarısı ile dünyadaki en zengin sekiz kişinin eşit servete sahip olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Yaklaşık 430 milyar doları bulan servete sahip bu sekiz kişinin, Facebook kurucu CEO'su Mark ZUCKERBERG, Inditex kurucusu Amancio ORTEGA, Amazon Inc. CEO'su Jeff BEZOS, Meksikalı Telekom devi Carlos SLİM HELÚ, Microsoft kurucusu Bill GATES, eski New York Belediye başkanlarından Michael BLOOMBERG, Oracle CEO'su Larry ELLİSON, ve Berkshire Hathaway'den Warren BUFFET olduğu

ve rakamsal olarak da dünya nüfusunun yarısı kabul edilen 3,6 milyar insanın toplam servetine eşit olduğu gerçeği vurgulanmıştır (Oxfam, 2017: 2).

Raporda dünyadaki küresel yoksullukta meydana gelen değişiklikler ve gelir eşitsizliğini ortaya koyan gelişmeler aşağıda sıralanmıştır;

- Gelecek 20 yıl süresince 500 kişi mirasçısı olanlara toplam 2,1 trilyon dolar servet bırakacak, bu da 1,3 milyar nüfusa sahip Hindistan'ın Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH)'sından daha fazla bir tutara tekabül etmektedir.

- 2015 yılından bu yana en zengin durumda olan %1 nüfusun, dünyada geriye kalan %99 nüfustan daha fazla servete sahip olduğu görülmektedir.

- Dünya nüfusunun en zengin %1'lik kesimin geliri 1988-2011 yılları arasında 182 kat artarken, en yoksul %1'inin gelirinin 3 dolardan daha az miktarda arttığı bilinmektedir.

- Vietnam'da ülkenin en yoksul insanının 10 yıl süresince kazandığı toplam gelirin, ülkenin en zengin adamı tarafından bir günde kazanılıyor olduğu gerçeği ortadadır.

- ABD'de, iktisatçı Thomas Piketty'nin yeni bir araştırmasında, geçtiğimiz 30 yıl süresince en düşük gelire sahip % 50 nüfusun kazançlarında büyümenin sıfır olduğu, en yüksek gelire sahip % 1'in kazançlarında ise % 300 oranında büyüme olduğu bilinmektedir.

- Dünyanın önde gelen FTSE-100 CEO'sunun Bangladeş'te hazır giyim sektöründe çalışan on bin kişinin yıllık kazancından daha fazla kazandığı bilinmektedir.

Oxfam'ın genel müdürlüğünü yapan Winni BAYANYİMA, bu adaletsiz gelir dağılımının utanılacak bir noktaya geldiğini söylemiştir. Siyasiler ise yoksullarla zenginler arasındaki mevcut olan bu uçurumun artmasından korktuklarını açıklamıştır. Oxfam bu gelir eşitsizliğinin azaltılması noktasında, tüm holdinglerden dünya genelinde asgari vergi oranlarında kesintiye gidilmesini, vergi cenneti olarak adlandırılan yerlerin işlevlerine son verilmesini, uluslararası dev şirketlerin kârlarında, vergilerinde şeffaflık uygulanarak aşırı yüksek gelirlerinden ekstra özel vergi kesintilerinin yapılması gerektiğini dile getirmektedir (Oxfam, 2017: 2).

1.7.3. Çevre Tahribatı

Dünya nüfusunun 2018 yılı itibari ile 7.6 milyar kişiye ulaşmasıyla beraber bilinçsiz olarak çevreye verilen zarar gün geçtikçe artmaktadır. Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin hızla büyüyen sanayileşme durumu, doğal kaynakların hızla tükenmesi, ekolojik dengeye vermiş olduğu zararlar, çevresel sorunların büyüyerek arttığını ortaya koymaktadır. Çevre sorunları sadece ülkelerin değil yer küre üzerinde yaşayan 7.6 milyar insanın yanında tüm canlıların ortak sorunu olmuştur. Artan bu çevre sorunları içerisinde ormanların acımasızca tahrip edilmesi, buzulların giderek erimesi, mevsimlerin değişmesi, denizlerin kirlenmesi, hava kirliliğinin gün geçtikçe artması, insan vücuduna zararlı maddelerin giderek çoğalması ve gürültü kirliliği örnek olarak gösterilebilmektedir (Baykal ve Baykal, 2008: 3).

Dünyada, çevre ve çevre tahribatı konusunda yapılan yayınlar, gözlemler ve araştırmalar göz önüne alındığında sorun olarak tespit edilen çevresel etkenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

“Asidifikasyon (Asitleştirme, Asitleşme), atıklar, atıkların bertarafında toprak kontaminasyonu, atıkların imhası, biyocoğrafik kuşaklardaki değişmeler, biyoteknoloji riskleri küreselleşen Dünya’da çevre sorunları, büyük nehir ve göllerin yönetimi, çölleşme, dalga boyu 10 - 8 metreden uzun olan radyasyonlar, dayanıklı organik bileşiklerin canlılarda birikimi, deniz kıyılarındaki erozyon, deniz seviyesi yükselmesi, denizlerde petrol döküntülerinin çevre kirliliğine yol açan tabaka ve alanları, denizlerin doğrudan akıtma veya boşaltma ile kirlenmeleri, doğal kaynakların korunması ve hassas eko sistemler, doğal radyoaktivite (radon), endüstriyel hammaddelerde açık, enerji ihtiyacının giderilmesi ve üretim sırasında ortaya çıkması muhtemel riskler ve kirliliklere karşı güvenliğin sağlanması, genetik kaynaklar ve biyolojik çeşitlilikteki kayıplar, gıdalarda hijyenik ve kalite güvenliği, gürültü, habitatların yaşam zincirlerindeki kopmalar ve yıkılmalar, havada bulunan dayanıklı toksik maddeler, içme suyu temini ve güçlükleri, iklim değişikliği, iş sağlığı, kaynaklar ve yeraltı suyunun kalitesi, kentsel atıklar, kentsel hava kalitesi, kompleks sistemlerin kirliliklere karşı dayanıklılıklarının gittikçe zayıflaması, hassasiyetinin artması, kültürel mirasın kaybı, nehirler vasıtasıyla denizlere kirlilik taşınması, nükleer atıklar, nükleer kazalar, orman tahribatı, peyzaj değişikliği, sanayi kazaları, seller, kuraklıklar, fırtınalar, sıcak su kirliliği, sismik

faaliyetler, volkanlar, stratosferik ozon parçalanması, sulak alanların kurutulması, tarım alanlarındaki kayıplar, tehdit altındaki türlerin korunması, tehlikeli atıkların taşınması ve depolanması, toplum hekimliği, toprak erozyonu, toprak ve kaynak kontaminasyonu, toprakların aşın ve yoğun kullanımı, troposferik ozon konsantrasyonundaki artış ve buna bağlı olaylar, turizmden kaynaklanan baskılar ve değer kayıpları, uv radyasyonunun artışı, yeni araştırmalar sonucunda olduğu gibi değişen ekolojik dengelerin gereği olarak da yeni organizmaların literatüre katılması, yeryüzü ve atmosfer arasındaki su alış-verişindeki değişiklikler, yüzeysel sulara ötrifikasyon, yüzeysel suların mikrobiyolojik kirlenmesi, zararlı böcekler ve çekirgeler'' Çevre tahribatlarının gün geçtikçe arttığı gerçeği göz önüne alındığında çevre sorunlarının küreselleştiği söylenebilmektedir (Baykal ve Baykal, 2008: 3-7).

1.7.4. Yoksulluğu Arttıran ve Çevreyi Tehdit Eden Lüks Tüketim

Lüks ürünler, gelir artıkcı basit ve normal ürünlere göre talebin orantısız olarak arttığı ürünlerdir. Lüks ürünler yüksek gelir esnekliğine sahip olduğu için, insanlar maddi gelirlerine orantılı olarak daha çok lüks ürün alma eğilimine girmektedirler (Dikmen, 2008: 53). Lüks; sosyal statü, zevk, gurur, aşk ve güç gibi farklı duyguları harekete geçirebilmektedir. Güzel ve iyi bir hayat ile lüks ürünlere sahip olma isteği, tüketicileri lükse yönelmektedir. Bu yönelme sosyal ağlar, yazılı ve görsel basın gibi araçlarla desteklenerek lüks pazarın ilerleyen yıllarda daha fazla genişlemesini kaçınılmaz bir duruma getirmektedir (Kapferer, 2008).

Diğer bir yönden küreselleşmenin artarak devam ettiği dünya genelinde lüks sektöründeki büyüme, dijital iletişim ağlarının genişlemesi, servet yaratım fırsatlarının çoğalması, uluslararası seyahatlerin kolaylaşması, kültürel yakınlaşmalar ile yeni pazar olanaklarının çeşitliğinin artmasından kaynaklanmaktadır (Okonkwo, 2009: 287).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nun "*Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenmenin Durumu*" raporunda; üst üste üçüncü yılsonunda da dünya açlığında bir artış olduğu, yetersiz beslenen, yani gıda yoksunluğunu çeken insan sayısının, 2016'da yaklaşık 804 milyon iken 2017'de yaklaşık 821 milyona kişiye yükselmiş olduğu belirtilmektedir (FAO, 2018: 1).

Tablo 11: Dünyadaki Gıda Yoksunluğu Çeken İnsan sayısı ve Dünya Nüfusuna Oranı

Yıllar	Gıda Yoksunluğu Çeken İnsan Sayısı (Milyon)	Dünya Nüfusuna Oranı%
2005	945	14,5
2006	911,4	13,8
2007	876,9	13,1
2008	855,1	12,6
2009	839,8	12,2
2010	820,5	11,8
2011	812,8	11,5
2012	805,7	11,3
2013	794,9	11
2014	783,7	10,7
2015	784,4	10,6
2016	804,2	10,8
2017	820,8	10,9

Kaynak: (www.fao.org,2018).

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, 2005 yılında dünya nüfusunun yaklaşık %14,5'i yani 945 milyon insan gıda yoksunluğu çekmekte idi. Bu oran 2015 yılına kadar düşüş eğilimi göstererek %10,6'lara kadar düşse de 2016 dan itibaren tekrar bir yükselme eğilimine geçmiştir.

Forbes dergisinde yayınlanan '*Küresel Lüks Ürünler Piyasası*' adlı araştırma, dünyada yaşanan gelir dağılımı eşitsizliğinin boyutlarını bir kez daha ortaya koyulmaktadır. 2014 yılında Dünyadaki aşırı zenginler 1 yılda lüks tüketime yaklaşık 1.1 trilyon dolar para harcamıştır. Bu harcamaların sınıflandırması Tablo 12'de görüldüğü gibi; lüks araçlar için 438 milyar dolar, kişisel lüks ürünler için 278 milyar dolar, oteller için 187 milyar dolar, lüks gıda için 48,6 milyar dolar ve özel uçaklar için de 23,7 milyar dolar harcadığını ortaya koymuştur. Yapılan hesaplamalara göre bir yılda lükse harcanan 1.1 trilyon dolar, dünyadaki aşırı yoksulluğun giderilmesi için gerekli olan yıllık 175 milyar doların yaklaşık 6 katına isabet etmektedir. Yıllık harcanan bu 175 milyar doların her yıl düzenli kullanılması durumunda 20 yıl sonra dünyanın açlık ve yoksulluk diye bir sorunu olmayacak, 3,5 yılda lükse harcanan tutar dünyada yoksulluğu bitirme noktasına getirebilecektir (McCarthy, 2014: 1).

Tablo 12: Dünyadaki Lüks Tüketimin Sınıflandırılması

Ürün	Harcanan Para (Milyar Dolar)
Lüks Araçlar	438
Kişisel Lüks Ürünler	278
Oteller	187
Lüks Gıda	48,6
Özel Uçak	23,7
Mobilya	22,4
Yat	8,7
Kruz	1,2

Kaynak: (McCarthy, 2014: 1).

Dünya genelinde etkili olan 2008 finans krizinden sonra fakirlerle zenginler arasındaki mevcut fark giderek artarken, zenginlerin daha fazla zenginleşmesi bunun neticesinde gelir eşitsizliğinin giderek artması dünyada en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Küresel bazda incelendiğinde yaklaşık 1.2 milyar insanın yoksulluk içerisinde yaşadığı bilinmektedir. İngiliz yardım kuruluşu Oxfam, dünya genelinde her 3.6 saniyede bir kişinin yetersiz beslenmekten yani açlıktan dolayı hayatını kaybettiğini belirtmiştir. Oxfam açlıktan yaşamını yitirenlerin genelde 5 yaş altındaki çocuklardan oluştuğunu önemle belirtmiştir (McCarthy, 2014: 1).

1.7.5. Kalite

Kalite, “bir hizmetin veya ürünün ihtiyaç, duyulan veya belirlenen gereksinimlerini karşılayabilme fonksiyonlarının toplamı” şeklinde tarif edilmektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini gösteren faktörlerin en öne çıkanlarından biri de, ortaya çıkardığı hizmet ve malların kalitesidir. Dünya genelinde teknolojik gelişmelere bağlı olarak toplumlar geliştikçe hizmet, mal ve ürünlerin asgari kalite düzeyinde olmasının sağlanması ve farklı imalathanelerde imal edilen ürünlerin benzer hizmet ve özelliği her açıdan sağlaması arzulanmaktadır. Bunun sonucu olarak standart, standardizasyon ve kalite kavramları gelişmiştir (Bıyıkoglu, 2008: 295). 1990’lı yıllardan itibaren hizmet ve üretim alanlarında, resmi kuruluşlar, iş çevreleri, eğitim, askeri kuruluş gibi tüm alanlarda çalışan yöneticilerin gerçekleştirdiği iş ve işlemlerdeki strateji belirleme konuları içerisinde kalite arayışı önemli bir yer tutmaktadır. Burada kalite, hizmet veya ürünün özelliklerinin ve üretim aşamasındaki maliyetinin minimize

edilmesinin yanında müşteriye ulaştırma ve sunma zamanının azaltılmasını da içermektedir (Ensari, 2003: 1).

Kalitenin, yalnızca müşterinin talebini iyi anlamak ve en uygun şekilde karşılamaktan öteye gitmesi gerekmektedir. Kalite tanımının temel özellikleri bir hizmetin veya malın müşteri memnuniyeti yönünden incelendiğinde;

- Ürünün veya hizmetin taşınmasında kusursuzluk,
- Kullanım aşamasında problemsizlik,
- Teslim ve sunum şeklinde hatasızlık,
- Fiyatının makul olması,
- Satış aşamasında seviye ve düzenlilik olarak gösterilmektedir (Küçük, 2004: 70).

Günümüzde kalite kavramı; küreselleşme ile birlikte oluşan aşırı rekabet ortamı, seri üretim modellerinin benimsenmesi ve üretim kapasitelerinin yükselmesiyle çok farklı boyutlara gelmiş durumdadır. Artık ulusal ve uluslararası şirketler rekabetin de etkisiyle kalite durumunu, tamamen müşteri odaklı olarak görmekte ve her türlü ürün ve hizmete göre farklı değerlendirme durumu geliştirmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLARIN NEDENLERİ

Küresel İktisadi sorunları neo-liberal politikalar, küresel uluslararası örgütler ve politikaları ile demografik etkenler olarak üç başlık altında inceleyeceğiz.

2.1. Neo-Liberal Politikalar

Neo-liberal ekonomi politikaların başında gelen ideoloji; devletin ekonomiye etkisinin minimum seviyelerde tutulması, kamu tarafından gerçekleştirilen mal ve hizmet faaliyetlerinin ve kamuya ait olan kurumların özelleştirilmesi, sermaye birikimi, kâr maksimizasyonu ve aksak rekabet anlayışıdır.

2.1.1. Devletin Etkisizleştirilmesi, Minimal Devlet

Devletin etkisizleştirilmesi yani minimal devlet, her türlü gücün temel kaynağının iktisadi hayattaki gelişmişlik düzeyinde olduğu gerçeği bilinmekte iken, devletin iktisadi hayattan ayrıştırılması o devletin aynı zamanda askeri ve siyasi yönden gücünün azalması anlamına gelmektedir.

Devlet, piyasalarda tekelleşmenin oluşmasına stokçuluğun ve aşırı kârlılığın ortaya çıkmasına engel olan en büyük faktör durumundadır. Devletin bu görevinden uzaklaştırılması demek, iktisadi düzende kontrolün kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Devletin varlığı iktisadi anlamda toplumun temel ihtiyacı olan ürünlerde garantör olması, piyasaların sağlıklı işlemesi, stratejik malların ve hizmetlerin kamu kontrolünde olması açısından zaruriyet teşkil etmektedir (Karagül: 2018: 429).

2.1.2. Özelleştirme

Özelleştirme dar anlamda; Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)'lerin özel kişilere veya kurumlara devredilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda ise devletin var olan ekonomik sistem içerisindeki varlığının minimize edilmesiyle veya tamamen kaldırılması amacıyla, kamu kuruluşlarının üretmiş olduğu mal ve hizmet faaliyetleri ile KİT'lerin özel şahıs veya firmalara devredilmesi olarak tanımlanmaktadır (Çetinkaya, 2007: 169). Neo-liberal anlayış da, serbest piyasa koşullarının güçlenmesi ve daha da yaygınlaşması için yapılması gereken işin, devletin toplumsal yaşamdaki etkinliğinin ve ekonomik düzendeki rolünün en aza indirgenmesiyle mümkün olacağını savunmaktadır.

Devletin ekonomik faaliyetlerden uzaklaşması hedefiyle artan özelleştirme politikaları gitgide devletin sosyal hayattan da çekilmesine sebep olmaktadır. Ekonomik krizlerin en önemli nedeninin kamu harcamalarındaki artıştan kaynaklandığı dile getirilmekle beraber özellikle sosyal güvenlik, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin de özelleştirilmesi gerekliliği tartışmalara konu olmaktadır. Burada neo-liberal düşünce; klasik kuramın kamu sektöründe olması gerekliliğini savunduğu alanlarda bile özelleştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır (Sapancalı, 2001: 118).

Devletler, tekellerinin kırılabilmesi ve ekonomide piyasa kurallarına işlerlik kazandırma adına özelleştirme olgusunu uygulamışlardır. Fakat tekel olmanın avantajlarını kötüye kullanma açısından bakıldığında, özel sektördeki bir işletmenin bu olumsuz olguyu kullanabilme olasılığı daha fazladır. Devletin kontrolünden çıkan iktisadi bir ortamda en fazla payı elinde barındıran veya o iktisadi alanda tüm payı üzerinde bulunduran özel işletmenin, bu gücünü kötüye kullanabilme durumu ortaya çıkabilmektedir. Özelleştirmeye beraber tekel durumunda olan piyasada yasal sınırlamalar oluşturulamaması halinde, özelleştirme tüketici durumunda olan kişilerin hayat standardında gerilemeye neden olabilmektedir. Özelleştirme ile beraber işletme elinde bulundurduğu kaynakları en verimli biçimde kullanacak ama özel işletmelerin var oluş nedeni kâr olduğu için tüketici yararı gözetilip gözetilmediği dikkate alınmayacaktır. Bu nedenle özelleştirilen bir kurumun hizmet ve mal üretirken kâr amacı hedeflemeyeceği düşünülemez bir durum olacaktır. Özelleştirmenin diğer bir sıkıntısı da kâr getirmeyen bir üretim faaliyetinin durdurulması sonucu o sektöre ham madde sağlayan vergi mükellefleri ve tüketicilerin olumsuz yönde etkileneceğidir. Aynı zamanda bu faaliyet alanında çalışan işçilerin tazminatları ödenerek işine son verilmesi sonrasında oluşacak işsizlik büyük problemlere neden olabilecektir. (Güney, 2013: 317-318).

Genel olarak gelişmiş ülkeler tarafından ortaya çıkarılmış olan özelleştirme politikaları daha çok gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler tarafından uygulanmaktadır. Özelleştirme, uluslararası örgütlerden politik ve finansal destek alabilmenin ön şartı olarak gösterilmektedir. Özelleştirmeye beraber gelişmiş ülkelerin güdümü ile dünya genelinde yeni bir olgu oluşturularak bir nevi modern sömürgeciliğin ortaya çıkması sağlanmaktadır.

2.1.3.Kâr Maksimizasyonu

Günümüz işletmelerinin kuruluş hedeflerinin başında kâr elde etmek vardır. Kâr elde etmenin gerekçesi de üç başlıkta toplanmıştır. İlki işletme sahibinin hakkı olduğu düşüncesidir. Sonuçta sermayeyi ortaya koyup riske girmesinin ödülü olarak istediği kadar kâr elde etmek hakkına sahip olduğudur. İkinci olarak, toplumun mutluluğu ve refahı için kâr elde edilmesi düşüncesidir. Ne kadar fazla kâr elde edilirse toplumun o kadar refah içerisinde yaşayacağı varsayılır. Üçüncü ve son olarak da işletmelerin, varlıklarını sürdürmek için rekabet etmek zorunluluğunun yanında ne kadar çok kâr elde ederlerse, o kadar fazla rekabetçi olup ayakta kalmayı becereceği düşüncesidir (Bekar, 2015: 23).

Son zamanlarda firmalar yüksek kârlar elde edebilmek ve düşük maliyetli üretim gerçekleştirmek için bu yönlü işletmeler kurmaya yönelmişlerdir. Devletler ise firmaların ülke dışında rekabet edebilmesi uğruna ekonomik kolaylıklar sağlamaktadır. Fakat rekabet sağlanması uğruna düşük maliyetli üretim gerçekleştirmek bazı sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlar; düşük ücret, daha uzun süre çalıştırma, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, çocuk işçilerin istihdam edilmesi, doğal kaynakların ihtiyacın dışında kontrolsüz kullanımının artması gibi çeşitli sorunlardır. Aynı zamanda rekabet ortamı korunması adına plansız artan sanayileşme; kalitesiz üretimin ortaya çıkmasına, aşırı şehirleşmeye, etik ve ahlaki olmayan tanıtım ve reklam faaliyetleri gibi birçok olumsuzlukların günden güne çoğalmasını da beraberinde getirmiştir (Özüpek, 2005).

2.1.4. Sermaye Birikimi

Sermaye birikimi, üretim sürecinde kullanılmakta olan tüm fiziki varlıkların maddi değeri olarak tanımlanmakla beraber sağlık, eğitim, fiziki olmayan varlıklar ile araştırma geliştirme giderleri de sermaye birikiminin konusu dâhilindedir (Saygılı, Cihan ve Yurtoğlu, 2005: 10). Avrupa’da sermaye birikimi 18. ve 19. yüzyılda yaşanmış olan sanayi devrimi ile aynı doğrultuda gelişim göstermiştir. Buhar enerjisinden makineleşmeye evrilen dönemde, sanayinin gelişmesi sonucunda sermaye birikiminde artış olduğu görülmektedir (Tellalbaş, 2011: 27). Sermaye birikiminde oluşan bu artış daha fazla kârı, oradan da daha da fazla sermaye artışını tetikleyerek kârın sürekli bir artış seviyesinde kalmasına sebep olmaktadır.

Yeni dünya düzeni çerçevesinde sermaye birikimi ile firma kârının artırabilmesi adına, üretim faktörlerinin en önemlisi olan emeğin masraflarını minimum seviyede tutmak ya da daha fazla verim elde etme hedefiyle maksimum çalışma süresi uygulama isteği ortaya çıkmaktadır. Bu istek, emek veren işçilerin olması gerekenden daha fazla çalıştırılmasına sebep olmuştur (Çütçü ve Atış: 2014: 102). Çalışanlar, bu yoğunlukta çalışma sürelerinin dışında hemen hemen hiçbir insani gerekliliklerini kullanamaz hale gelmektedir. Bu da en başta mutsuzlukların, hoşnutsuzlukların artması ve psikolojik sorunların gitgide artmasına ve toplumsal bir sorun haline gelmesine sebep olmuştur. Bu toplumsal sorun gitgide artarak toplumsal bir harekete, toplumsal bir kesim olan işçi sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşçi kesimi de gerçekleşen bu sömürülmeye karşı çıkmak adına firma ve sermaye sahiplerine karşı hak ve hukuklarına sahip çıkmak adına örgütlenme yoluna başvurmuş bu da günümüzde de varlığını sürdüren sendikaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. (Çelik ve Dağ: 2017: 64).

2.1.5. Aksak Rekabet Anlayışı

Devletin en önemli görevlerinden biri de tam rekabet ortamı oluşturmak, rekabeti teşvik etmek ve tüketicileri aksak rekabet ortamından uzaklaştırmaktır. Aksak rekabet piyasalarının oluşmasının altında firmaların aralarında kartel ve tröst benzeri oluşumlar ile piyasaya hâkim olma hedefleri olduğu söylenebilmektedir (Hoekman ve Mavroidis, 2002:4). Aksak rekabet ortamında alıcı ve satıcılar tek başlarına ya da bir araya gelerek piyasayı etkileyebilecek durumda olmuşlardır. Fiyat belirleyici durumda olan üreticiler piyasada oluşan fiyatın üzerinde bir bedel belirleyebilmektedir (Ünsal 1998:542). Aksak rekabette satıcılar türleri yönünden monopol ve oligopol, alıcılar ise sayısı yönünden monopson ve oligopson olarak görülebilmektedir (Savaş, 2000:9-10). Aksak rekabet ortamında son birim maliyeti ortalama gelirin altında kalmakta aynı zamanda piyasalarda oluşan fiyat marjinal maliyetten ve marjinal gelirden yüksek olduğu için üretimde istenilen etkin ortam sağlanamamakta ve bunun neticesinde istenilen tüketim ortamına oluşamamaktadır (Savaş, 2000:46-47).

Günümüzde iletişim ve bilgi teknolojilerinin takip edilemez bir hızla ilerlemesi, hemen hemen her gün yeni ürünlerin piyasalarda yer almaya başlaması ve hizmet sektöründeki anlayışının değişmesi, mevcut rekabete bakış açısını da değiştirmiştir. Rekabet, artık ulusal olmaktan çok küresel bir olgu haline gelmiştir. Mal ve hizmetlerden

görüş ve fikirlere yönelinmiş, fiyat rekabeti anlayışından yepyeni ürünler geliştirme noktasında rekabete gidilmiştir. Bu noktada rekabet kültürü ve tekelleşmenin geleneksel düzende uygulanagelen metotlarının, günümüz ekonomik sisteminde uygulanmasının zorlaştığı da izlenmektedir. Tam rekabet piyasalarının, artık günümüzde yerini tekel piyasalarına bıraktığı görülmektedir. Geleneksel piyasa çerçevesinde karşı çıkılan tekel uygulamaları, yeni ekonomik sistemde yeni hizmet türlerinin ve ürünlerin ortaya çıkması noktasında fırsat teşkil eden bir piyasa çeşitliliği olarak görülmektedir (Bayraktar ve Kaya, 2016: 104-105).

Küresel firmaların daha fazla kâr, daha çok sermaye birikimi arzusu gerçeği ortada iken meydana gelen rekabet eşit koşullarda olmadığından daha güçsüz olan ülkenin bu sosyal eşitsizlik karşısında büyük haksızlığa uğrayacağı bir gerçektir. Rekabetin güçlü olanı koruması, güçsüz olana da piyasada var olma hakkı tanımaması sonrasında, büyük olanın kat ve kat güçlenmeye devam etmesine sebep olmaktadır (Karataş, 2011: 5).

2.2. Küreselleşme İle İlgili Uluslararası Ekonomik Örgütler ve Politikaları

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren gelişmekte olan ülkelerin bir kısmı, ekonomik gelişmelerini ve kalkınmalarını tamamlayabilmek için finansman kaynak arayışına girmişlerdir. Bu arayış sonrasında, yeni bir uluslararası para sistemi kuruluşunun oluşması hızlanmıştır.

Bu düzen çerçevesinde; ülkelerin ödemeler bilançosunu düzenlemek ve gelir gider dengesizliklerini ortadan kaldırmak, finansman kaynaklarını çoğaltmak, kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) kurulmuştur.

Avrupa'nın Dünya savaşı sonrasında yenilenmesini, imarını düzenlemek, yoksullukla mücadelenin yanında fakir ülkelere kredi ve destek sağlamak için Dünya Bankası (WB) kurulmuştur.

Ticarette standart kuralları uygulayıp geliştirerek ticareti belirli kurallara bağlayarak işbirliğini sağlayacak olan Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kuruluşlara üye olan ülkelerin ekonomik olumsuzluklarının önüne geçerek sorunlarına çözüm oluşturmayı hedeflemiştir (Demircan ve Ener, 2004: 83).

2.2.1. Uluslararası Para Fonu (IMF)

IMF, Bretton Woods Konferansı'na katılan 29 ülke tarafından kabul gören sözleşmenin imzalamasıyla 27 Aralık 1945'de kurulmuş ve 1 Mart 1947'de finansal çalışmalara başlamıştır (Karluk, 2007: 353-354). IMF, uluslararası parasal sistemde istikrarı korumak ve krizleri önlemek hedefiyle kurulmuştur. Üye ülke politikalarını, ulusal, bölgesel ve küresel ekonomik ve finansal gelişmeleri resmi bir sistem aracılığıyla izlemektedir. IMF, üye ülkelere önerilerde bulunur ve ekonomik istikrarı artırmak, ekonomik ve finansal krizlere karşı kırılganlığı azaltmak ve yaşam standartlarını yükseltmek için tasarlanmış politikaları teşvik etmek üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir (IMF, 2019: 1). Aynı zamanda küresel mevcut talebi kontrol altında tutmak için küreselleşmenin gelişmesi açısından üzerine düşen görevleri yapmayan, kendi ekonomisinin kötü gidişine engel olamayan ülkelere baskı uygulayarak istedikleri duruma getirmeye çalışmanın yanında, toplam talebi kendi kaynakları ile karşılayamayacak durumda olan ülkelere likidite sağlamaya çalışmaktadır (Stiglitz, 2006: 32-33).

2.2.1.1. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin Etkileri

Ödemeler dengesinde sorun yaşayan ülkeler iki nedenden dolayı IMF'ye mecburdurlar. İlki, IMF'nin dış alacaklarına yapılacak olan acil ödemelerin karşılanması; ikincisi, borç veren Dünya Bankası ve özel kurumların IMF'ye üye olmayanlara borç vermemesidir. Bu nedenle, fakir ve borçlu ülkeler IMF ile anlaşma yapma mecburiyetinde kalmaktadır (Danaher, 2004: 95-96). IMF'nin temel amaçları incelendiğinde, daha çok gelişmiş ülkelerin iktisadi menfaatleri doğrultusunda iş ve işlemler yaptığı gözlenmektedir. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin içinde bulunduğu kriz ortamı, güçlü olan gelişmiş ülkelerin siyasi ve ekonomik durumunu etkileyebilecek noktaya geldiğinde sorun olarak değerlendirilmeye konu olmaktadır (Karagül, 2011: 46). IMF özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan borçlu ülkeleri öncelikle borçlarındaki faizleri ödemeleri ve anaparanın ödenmesinin ötelenmesi konusunda baskı altına almaktadır. Adil olabilmek adına borçları takas etme yolunu seçerken, kriz yaşaması muhtemel olan ülkelerin eski borçlarını geri ödemesi noktasında onlara yeni borçlar vererek bir döngü oluşturmakta, neticesinde ülkelerin sürekli borç içinde kalmasını sağlamaktadır (Chossudovsky, 1999: 59).

Sürekli borç içerisinde kalma durumunda olan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yaşamış olduğu enflasyon, iç ve dış açıklar gibi problemlerin ana kaynağı nitelik ve nicelik olarak üretimin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. IMF'nin önerdiği politikalarda üretimi arttırabilecek, üretimin önünde engel olan nedenlerin ne olduğu gibi iktisadi sorunları giderebilecek herhangi bir çözüm önerisi bulunmamaktadır. IMF'nin günümüze kadar yapmış olduğu çalışmalar incelendiğinde; ekonomik kriz yaşayan ülkelere kriz sonrası önermiş olduğu politikaların çoğunlukla hiçbir sorunu kalıcı olarak çözemediği gibi dışa bağımlılığı da artırıcı yeni problemlere sebep olduğu bilinmektedir (Karagül, 2011: 48).

IMF son zamanlarda ise finansman sağlayan bir kuruluş olmaktan çok kurtarma planlarının bir organizatörü olarak işlev görmeye başlamıştır. IMF'nin tek tip politikalarının sağlamış olduğu fonların kullanımı, her ülkenin yaşamış olduğu ekonomik sıkıntılara uygun olmadığından IMF'nin desteğini alan ve programları uygulayan ekonomiler kayda değer bir başarı sağlayamamaktadır (Delice, 2007: 238-244). Bu başarısızlıkların neticesinde piyasaların çoğunlukla kötü işlediği gerekçesiyle kurulan IMF, artık piyasaların üstünlüğünü savunmaya başlamıştır. Ülkelerin genişletici ekonomik politikalar uygulaması, vergileri azaltmak, faiz oranlarını düşürmek ve ekonomiyi hareketlendirmek adına harcamaları arttırmak için baskı uygulayan IMF bugünlerde faiz oranlarını yükseltmek, vergileri arttırmak ve açıkları kapatmak gibi ekonomiyi daraltmayı sağlayan politik uygulamalar için fon sağlayan bir kuruluş haline gelmiştir (Stiglitz, 2006: 34).

Sonuç olarak IMF'nin politikalarını benimseyen az gelişmiş ve gelişmekte olan Güney Amerika ve Afrika ülkeleri ile IMF politikaları uygulamayan Uzak Doğu ülkeleri arasındaki farklar ortada iken hem ekonomik hem sosyal olarak politikaları benimseyen ülkelerin içinde bulunduğu durum, IMF politikalarının ne denli başarılı olduğunun göstergesi durumundadır.

2.2.2. Dünya Bankası Grubu

Dünya Bankası Grubu, beş uluslararası organizasyondan oluşan ve amacı yoksullukla mücadele ederek fakir ülkelere destek ve kredi vermek olan çatı bir kurumdur. Bu beş uluslararası organizasyon şunlardır;

- *Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)*

Üye ülkelerin en az gelişmiş olan yani en yoksul ülkelerin verimliliklerini ve hayat şartlarını iyileştirmek için kurulmuştur.

- *Uluslararası Finansman Kurumu (IFC)*

Gelişmekte olan ülkelerin özel sektörüne, özel kuruluşlara kredi finansmanı sağlayan bir kuruluştur (Eğilmez, 1996: 100).

- *Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA)*

İstikrarsızlıklardan çekinen yabancı yatırımcıların dışa açılmasını kolaylaştırarak hem yatırımcıya hem de yatırım yapılacak az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur (Karagül, 2014: 70-73).

- *Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi (ICSID)*

Dünya Bankası, devletlerin, özel sermayeli kuruluşların diğer ülke ve girişimciler ile aralarında yapmış olduğu ticaretten kaynaklanan anlaşmazlıklara çözüm olabilmek için kurulmuştur (ISCID, 2019: 1).

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD):

1994 yılında kurulan Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) “Bretton Woods Sistemi”nin önemli bir parçası olarak çalışmalarına 1946 yılı itibariyle başlamıştır. II. Dünya Savaşı’nın ulusal ve uluslararası ülkelerin ekonomilerinde yol açtığı negatif etkileri minimize etmek hedefiyle, başta Avrupa’nın önde gelen ülkeleri olmak üzere savaştan olumsuz etkilenen ülkelerin yeniden inşasını gerçekleştirmek için çalışmalarına başlamıştır. Ancak, Dünya Savaşı sonrası Avrupa’nın yeniden inşasının ABD’nin sağlamış olduğu Marshall yardımı ile gerçekleşmiş olması nedeniyle, bankanın amacından saptığı görülmüştür. Hedefte farklılaşmaların olduğu idrak edilmiş ve bankanın başta Avrupa ülkeleri olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin yatırım yapabilmesi için finansal kredi sağladığı, kalkınma ve yatırım bankası özelliğine sahip olduğu bilinmektedir (Eğilmez, 1996: 64).

II. Dünya Savaşı sonrasında bankanın gerçekleştirmeye çalıştığı hedef ise IMF ve Dünya Bankası gibi yeni uluslararası finansal kuruluşların, uluslararası küresel finansal sisteme katkıda bulunmak ve açık bir ticaret sistemiyle ilerleyen zamanlarda gerçekleşebilecek olan dünya savaşlarının önüne geçebilmek olmuştur. Dünya Bankası az gelişmiş dünya ülkelerinin kalkınma problemlerini gidermek için çözüm oluşturmaya

çalışırken; IMF ise, daha çok uluslararası ödemeler dengesi ve mali konular üzerine çalışmalar yapmayı planlanmıştır (Seyidoğlu, 2001: 582).

Bankanın amaçları, ana sözleşmenin birinci maddesinde düzenlenmiş olup özetleyecek olursak (IBRD, 1989: 1);

- Üye ülkelerin, Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı olumsuzlukların giderilmesi de dâhil olmak üzere, kalkınma ve normalleşme çalışmalarına, yararlı mali yatırımlar yoluyla yardımcı olmak, gelişmekte olan ülkelerin verimli kaynaklarının geliştirilmesini özendirme,

- Özel yabancı sermayelerin yatırımlarına garanti vermek ya da krediye katılım sağlamak yöntemiyle desteklemek; özel sektörün yatırım yapamadığı kesimlerde kendi öz kaynaklarını kullanarak destek olabilmek,

- Uluslararası ticareti geliştirme yöntemlerini aramak ve ödemeler bilançosu dengesi istikrarını devam ettirebilmek için kalkınma hedefli uluslararası yatırımları cazip hale getirmek,

- Başka yollarla oluşturulan kredileri baştan planlayarak ya da garanti olmak vasıtasıyla daha faydalı ve acil projelerde öncelikle kullanılabilmesine imkân sağlamak,

- Savaş ortamından barış ortamına geçişte olabilecek en uygun şartların oluşturulmasına zemin hazırlayarak uluslararası yatırımları teşvik etmektir.

2.2.2.1. Dünya Bankası Grubu Kuruluşlarının Etkileri

Dünya Bankası'nın öncelikli görevi yoksullukla mücadele etmek olması gerekirken kurumun faaliyetler kapsamında izlemiş olduğu politikaların yoksulluğa çözüm anlamında ne kadar çare olabildiği, yoksulluğu hangi oranda azaltabildiği konusunda çok farklı görüş mevcuttur. Özellikle, yoksulluğa sebep olan olumsuzlukları gidermek amacıyla yapılan yatırımlara fon sağlamak için oluşturulan kaynakların yoksulluğa çözüm olamadığı, eğitim faaliyetleri, beşeri sermaye ve teknoloji eksikliklerini gideremediği görülmüştür. Sağlanan bu fonların hem büyümede istenilen seviyeye ulaşamaması hem de yoksullukla mücadelede istenilen seviyede sonuç vermemesi çoğu araştırmacı tarafından dile getirilmektedir (Öztürk, 2006: 37).

IBRD'nin gelişmekte olan ülkelere kullandırmış olduğu krediler, faiz kriterleri ve neticeleri incelendiğinde, sağlanan kredilerin faiz oranlarının cazip olmaması, kredi

alabilmenin şartı olan projelerin ülke koşullarına uygun olmaması, sağlanan kredilerin dış finansmanda kullanım zorunluluğu gibi şartlar kredi kullanan ülkeye bir avantaj sağlamamaktadır. Kredi alabilmenin zorunlu şartı olan bu projeler tarım destekli emek yoğun yatırımlardan oluşmakta, teknoloji ve sanayi içerikli bir yatırımı kapsamadığından ilgili ülke kendisini bu noktada geliştiremediği için gelişmiş ülkeler ile arasındaki gelişmişlik düzeyi farkı azalacağına daha da fazla artmaktadır. Aynı zamanda gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere sağladıkları kredilerin dış kaynak taleplerinde kullanılacak olması, gelişmiş ülkelerin pazarı durumuna düşmelerine sebep olmaktadır. Bu da IBRD'den sağlanan bu kredilerin kredi kullanan ülkeden çok sermaye aktaran ülkenin menfaatine olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır (Karagül, 2011: 57).

Özellikle küreselleşmenin gelişmekte olan ülkeler ve bu ülkelerdeki yoksul vatandaşlar üzerindeki telafisi zor olan olumsuzluklarının giderilmeye çalışılması yönünde başta Dünya Bankası olmak üzere, bu alanda kurulmuş uluslararası kuruluşların her birine çok önemli sorumluluklar düştüğü bilinmektedir. Küreselleşmenin zengini daha varlıklı, fakiri ise daha yoksul yapan düzenlemelerin olumsuz etkilerinin giderilmesi yönünde, uluslararası kuruluşlar tarafından düzenleyici ve dengeleyici politikalar yürütülmesi gerekmektedir (Stiglitz, 2004: 9-15).

2.2.3. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), 164 üye ülkenin oluşturduğu, dünya ticaretinin %98'ini gerçekleştirmekte olan, devletler arasında dış ticaretin ve politikalarının nasıl düzenleneceği hakkında temel kurallar belirleyen küresel bir kuruluştur (WTO, 2019: 1). Aynı zamanda ülkeler arası müzakereler ve toplu görüşmeler yoluyla ticareti geliştirmek için bir rol üstlenmiştir.

Dünya Ticaret Örgütü'nün asli sorumlulukları;

- Çok taraflı ticaret görüşmelerinde forum olarak sorumluluklar alıp görev üstlenmek.
- Milli ticaret politikalarını denetlemek,
- Çok taraflı ticaret görüşmelerini icra etmek ve yönetmek,
- Ticari uyuşmazlıklara çözüm aramak,

- Küresel ekonomi politikası geliştirmekle görevli uluslararası kurumlarla işbirliğine gitmektir (Karagül, 2014: 108).

2.2.3.1. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün Etkileri

DTÖ, çevre ekonomileri daha hızlı bir şekilde küreselleştirebilmek hedefiyle büyük sermaye sahibi olan merkez ülkelerin yeni pazarlara açılmasını kolaylaştırabilmek için kurulmuştur. DTÖ yapmış olduğu Tarım, Dokuma-Giyim Sektörü, Diğer Sınai Mamuller, Patent ve Telif Hakları üzerine yapmış olduğu düzenlemeler ile az gelişmiş olan çevre ülkelerin kazançlarını minimize etmektedir. Bu düzenlemeler zengin merkez ülkeleri daha fazla zenginleştirir iken yoksul ülkeleri daha fazla fakirleştirmektedir (Göngen, 2013: 128-129).

Gelişmiş ülkeler elinde bulunan arz fazlası ürünleri, milli menfaatleri doğrultusunda az gelişmiş ülkelere pazarlayabilmek adına dünya ticaret sistemini kullanmıştır. Az gelişmiş ülkeleri, bu noktada ikna edebilmek üzere kısa vadeli tavizler ile cazip hale getirmeye çalışmıştır. Gelişmiş ülkelerin bu tavizlerinin uygulamasını kolaylaştıran faktör ise gelişmiş ülkelerin menfaatleri ile az gelişmiş ülkelerdeki siyasi iktidarlarının kısa vadeli çıkarlarının uyuşması olmuştur. Uzun vadede ise az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelerle ticaret konusunda rekabet edecek durumları olmadığı için gelişmiş ülkeler ticaret anlamında her daim galip gelen taraf olmuştur (Karagül, 2011: 100).

2.3. Demografik Etkenler

Demografi insan nüfusunu değişik yönleriyle ele alıp inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Obukwelu, 2014: 148).

2.3.1. Nüfusun Yaşlanması

Nüfusun yaşlanması toplam nüfus içerisinde 60 yaş üzeri insan oranının artması buna karşılık çocuk ve genç insan oranının azalması durumu olarak bilinmektedir (DPT, 2007: 5). Nüfusun yaşlanmasında iki önemli etken ön plana çıkmaktadır bunlar doğurganlığı azaltan etkenler ve ortalama yaşam süresinin uzaması olarak sıralanabilmektedir.

Doğurganlığı Azaltan Etkenler: Kentleşmenin yaygınlaşması, okul-yazar oranının artması, Kadınların eğitim düzeylerinin artması, çalışma hayatına katılımının artması,

Çalışma koşullarının yasalar ve düzenlemeler ile iyileştirilmesi, iyi bir kariyer yapmak istemeleri olarak bilinmektedir (Işık Erol, 2016: 76).

Ortalama Yaşam Sresinin Uzamasının Nedenleri: Teknolojinin ve olanakların gelişmesiyle birçok hastalığa çözüm yollarının artmış olması, sağlık alanında büyük gelişmelerin olması durumudur (Işık Erol, 2016: 76).

Nüfusun yaşlanmasını geçmişten günümüze doğru inceleme noktasında 1929 yılında Amerikan demografi Warren Thompson tarafından son iki yüz yıl boyunca sanayileşmiş toplumlarda doğum ve ölüm oranlarında gözlenen durumların veya geçişlerin gözlendiği değişikliklere dayandırdığı ‘‘Demografik Dönüşüm Modeli’’ ile dört aşamada incelenebilmektedir (Montgomery, 2000).

1. Aşama: Doğum oranı ve ölüm oranı yüksek olduğu tarım toplumunun sonu, sanayileşme öncesi dönem yani 17. yüzyılın sonu olarak kabul edilir. Olumsuz sağlık koşullarının, yiyecek kıtlığının sebep olduğu salgın hastalıkların ve savaşların neden olduğu yüksek ölüm oranlarının görüldüğü dönemdir (Seyhun, 2006: 6).

2. Aşama: Doğum oranı yüksek ölüm oranı azalmaya başladığı dönem 18. yüzyılın sonu 19. yüzyılın başı aynı zamanda şehirleşme ve sanayileşmenin başladığı dönemdir. Özellikle yeni ekim tekniklerinin geliştirildiği sulama kanallarının yapılarak kaliteli tarım ürünlerin üretilmeye başladığı döneme rasgelmektedir. Bu dönemde sağlık koşullarının iyileştirilmesi ve birçok çaresiz hastalıklara çözüm olabilecek yöntemlerin oluşturulması ile ölüm oranlarının düştüğü bilinmektedir (Hanlon, 2016: 6).

3. Aşama: Doğum oranının düşmeye başlayıp ölüm oranın azalışta olduğu, 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başına rastgelen dönemdir. Teknolojik gelişmelerin yaşandığı, okur-yazar oranının arttığı, kadınların eğitim düzeylerinin yükseldiği, kadın istihdamlarının çoğaldığı dönemdir (Seyhun, 2006: 6).

4. Aşama: Doğum ve ölüm oranı düşük, II. Dünya savaşından günümüze kadarki dönemdir. Bilimsel gelişmelerin yaşandığı, doğum kontrol ilaçlarının kullanılmaya başladığı, tarım sektöründeki nüfusun azalıp kentsel nüfusun arttığı, sağlık alanında geliştirilen yöntemlerle ölüm oranlarının azaldığı dönem olarak bilinmektedir (Seyhun, 2006:6-7).

Tablo 13: Dünyadaki Yaşlıların Durumundaki Değişiklikler 1950-2000-2050 Yılları

	1950	2000	2050
60 Yaş ve Üzeri Yaşlı Sayısı Oranı	8/100	1/10	1/5
Dünya Nüfusunun Yarisının Yaş Aralığı	0-24	0-27	0-36
0-14 Yaş Aralığının Toplam Nüfusa Oranı %	%34	%30	%21
60 Yaş Üstü Yaşın Toplam Nüfusa Oranı %	%8	%10	%21
Dünyadaki 80 Yaş ve Üzeri Kişi Sayısı	14 Milyon	61 Milyon	314 Milyon

Kaynak: (Mandıracıoğlu, 2010: 40).

Tablo 15 de görüldüğü gibi 1950’li yıllarda 60 yaş ve üzeri kişi sayısı 8/100 iken bu sayı 2000 yıllarda 1/10 olduğu 2050’li yıllarda ise 1/5 olacağı öngörülmektedir. Nüfusun yaşlanması uzun dönemde özellikle gelişmiş ülkeler için büyük sorunlar ortaya çıkaracağı görülmektedir.

Nüfusun yaşlanmasının tasarruf oranına, finansal piyasalara, sosyal güvenlik sistemi ve iş gücü piyasaları başta olmak üzere birçok alanda sorun teşkil edeceği görülmektedir. Tasarruflar doğum oranının azalmasıyla birlikte hane halkı sayısının düşmesine aynı zamanda tasarruf seviyesinin ve tasarruf eden kişi sayısının azalmasına bunun neticesinde tüketim alışkanlığının ve tüketim yöneliminin değişmesine sebep olacaktır. Genç nüfusun ise gelecekteki gelir seviyelerini düşünerek kazandıklarının daha fazlasını harcamaya yöneleceği gerçeği jenerasyonlar arasındaki tasarruf eğilimlerinin de farklılıklar ortaya çıkaracağı muhakkaktır (Erdönmez, 2007: 65-66).

Yaşlanan nüfusun aktivitesinin azalması finansal piyasalarda durgunluğa sebep olacaktır. Emekli olan kişi sayısının artması gelir seviyelerinin düşmesine bununla beraber insanların finansal piyasalardan uzaklaşarak yatırımların azalmasına neden olacağı görülmektedir (Seyhun, 2006:27).

Yaşlı sayısındaki oransal artış sosyal güvenlik açısından bakıldığında hem sosyal yardım alan kişi sayısının artacağı hem de sosyal güvenliğe gelir sağlayan insan sayısının oransal olarak azalacağı gerçeği ile birlikte devletin yükünün artacağını göstermektedir.

Aynı zamanda yaşlanan nüfusla beraber tıbbi malzeme ve yaşlı bakım giderlerinin artacağı öngörülmektedir (WB, 2019: 1).

Yaşlı nüfus oranının artması işgücü katılımının azalması dolayısıyla üretim potansiyelinin de düşmesi anlamına gelmektedir (Kayhan Kuzgun, 2002:1).

2.3.2. Hızlı Nüfus Artışı

Bir ülkede veyahut belirli bir bölgede harekete geçirilmiş tüm kaynakların mevcut nüfusa yetememesi sosyal ve ekonomik bazı sorunların ortaya çıkması durumu aşırı nüfuslanma olarak tanımlanabilmektedir (Çamurcu, 2015: 95).

Nüfus artışı sorunlarıyla ilgili ilk çalışmaları yapan İngiliz Thomas Malthus olmuştur. 1789 yılında yazmış olduğu “ *Toplumun Gelecekteki Gelişmesine Etkileri Açısından Nüfus Üzerine Bir Deneme*” isimli makalede kısaca “*Nüfus geometrik diziyle artarken, gıda maddeleri aritmetik diziyle artmaktadır. Eğer tedbir alınmazsa gelecekte insanlar açlık tehlikesiyle karşılaşacaklardır.*” demektedir (Çamurcu, 2015: 98).

Son yarım yüzyılda, dünya nüfusunun boyutunda muazzam bir büyüme oluşmuştur. Küresel nüfus 1950'de 2,5 milyar civarında iken 1987 yılına gelindiğinde 5 milyarı aşmış ve 2018'de dünya nüfusu yaklaşık 7.6 milyar insana ulaşmıştır. Bu büyüme bölgelere göre büyük değişiklikler göstermektedir. 1960'tan bu yana, en büyük nispi büyüme nüfusun 1960'da 227 milyon'dan 2018'de 1 milyar'a çıktığı Sahra altı Afrika yani az gelişmiş ülkelerde gerçekleşmiş yaklaşık olarak beş kat artmıştır. Yine nüfusun 4 kattan fazla arttığı Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde de 105 milyondan 449 milyona çıktığı bilinmektedir. Dünya nüfusunun 2050 yılına kadar 10 milyar ulaşacağı öngörülmektedir (WB, 2019: 1).

Dünya nüfusunun aşırı artmasında birçok sorun ortaya çıktığı gibi nüfusun çok az artmasında veya azalmasında da bazı ülkelerin varlığı ve geleceği tehlike altına düşmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2005: 97).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL İKTİSADİ SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE AHİLİĞİN İKTİSADİ VE SOSYAL İLKELERİ

Ahiliği ve Ahilik sisteminin işleyişini anlayabilmek için bu bölümde; Ahi ve Ahilik Sistemiyle İlgili Kavramlar, Ahiliğin Tarihi Gelişimi, Türklerde Ahilik, Ahiliğin Örgütsel Yapısı, Ahiliğin Altı Kuralı ve Genel İlkeleri, Ahiliğin Temel Amaçları, Ahilikte Kişisel Gelişim, Ahilikte İş Ahlakı ve İktisadi Değerler, Ahilikte Ürün Standardizasyonu, Alanında İhtisaslaşma, Usta Çırak İlişkisi, Ahilikte Üretim ve Tüketim, Ahilikte Devlet Anlayışı, Ahiliğin Yıkılışı ve Ahiliğin İlkeleri İle Neo-liberal Ekonomi Politikaların Hedeflerinin Karşılaştırması ele alınacaktır.

3.1. Ahi ve Ahilik Sistemiyle İlgili Kavramlar

Ahi ve ahilik ile ilgili olan Ahi, Ahilik, Fütüvvet, Fütüvvetname, Ahi Evran gibi kavramlar ele alınmıştır.

3.1.1 Ahi

‘Ahi’ kelimesinin Arapça ve Türkçe olmak üzere iki ayrı sözcükten geldiği hakkında ayrı görüş bulunmaktadır; Birinci görüş; Arapça Ahi ‘*kardeşim*’ demektir. Bu iddia Ahi kelimesinin Anadolu dışında 10. ve 11. yüzyıllarda kullanılıyor olduğunu göstermektedir. İkinci görüş ise Kaşgarlı Mahmud’un Divân-ı Lügati’t Türk ve Atabetül Hakayık gibi eserlerinden bilinen ‘*Eli Açık, Cömert*’ anlamına gelen ‘*Akı*’ sözcüğünün ses değişimi olayına uğrayıp ‘k’ harfinin ‘h’ olarak okunması sonucu ‘*Ahi*’ şekline dönüştüğü ve neticesinde Ahi olarak kullanılmaya başladığı görüşüdür (Özerkmen, 2004: 59).

Alman Türkolog Franz Taeschner, Ahi sözcüğünün Arapça’da kullanılan ve kardeşim anlamına gelen manasıyla anımsandığını kabul etmekle beraber gerçekte olanın, Kaşgarca ve Uygurca’da kullanılan ‘*akı*’ sözcüğünün asil, civanmert, alicenap, cömert ve nezih gibi anlamlarda kullanıldığı şekliyle Türkçe olduğunu dile getirmektedir. Bu kavramın Türkmence kökende olduğu ve ‘*ahi*’ şekliyle Büyük Selçuklu Devleti zamanında çokça kullanıldığını ve önce İran, sonra da oradan Anadolu Türklerine geçmiş olabileceğini söylemektedir (Köksal, 2006: 50).

Ahilik konusu üzerinde çalışmalar yapan Fransız tarihçi Claude Cahen ise ahi sözcüğünün Arapça ‘Ahi’ kelimesinden geldiğini, anlam bilimi ve dil bilimi açısından mümkün olduğu uygun görünse de, kesin olarak bir yargıya varılmaması gerektiğini dile getirmektedir. Aynı zamanda; Ahi’nin ‘Ahi’ sözcüğünden türediği anlayışının, Ahiliğin Türklerden geldiğinin kanıtlanması için benimsendiği görüşünü iddia etmektedir (Cahen, 1986: 592).

3.1.2. Ahilik

Terim anlamı ile Ahilik; 13. Yüzyıldan itibaren yaklaşık beş yüzyıl Anadolu’da etkili olmuş, Osmanlı Devleti’nin kuruluş aşamasında ciddi görevler üslenmiş, Türklerin kültürel, siyasal ve sosyo-ekonomik yaşamlarını şekillendirmiş sanatkâr ve esnaf odaları olarak değerlendirilmektedir. Ahilik mesleki bir örgüt olmanın yanında insanların günlük yaşamlarını biçimlendirip davranış şekillerini düzenleyen bir örgüt olarak da görülmektedir (Doğan, 2006: 3-4).

Mikail Bayram Ahiliği şu kelimelerle tanımlar:

“ XIII. yüzyıl başlarında 34. Abbâsî Halifesi en-Nâsır li-Dînillâh’ın kurduğu Fütüvvet teşkilatına bağlı olarak kurulmuş, o zamanlar ki Anadolu’nun sosyal, siyasi, kültürel, sınaî ve ticarî şartları içinde ve bu şartların tesiri ile Türklere has zevk ve sâika ile İslâm Dünyasının hiçbir yerinde görülmeyen bir şekilde ve istikamette gelişme göstererek teşekkül etmiş bir esnaf ve sanatkârlar teşkilâtıdır.” (Bayram, 1991: 5).

İbni Batuta Ahiliği şu sözleriyle anlatmıştır:

"Bilâd-ı Rum'a yerleşmiş Türkmenlerin yaşadıkları her vilayette, her şehirde ve her köyde bulunan ahiler, bekâr ve sanat sahibi gençlerin oluşturduğu bir tür cemiyetti. Bunlar birbirleriyle çok sıkı bir dayanışma içindedirler. Her birinin halk içinde muteber birer mesleği vardır. Memleketlerine gelen yabancılara yakın ilgi gösterir, onların yiyecek ve içeceklerini temin eder, konuklarının insanî ihtiyaçlarını karşılamakta ellerinden gelen bütün itinaı gösterirler. Öte yandan, yaşadıkları yerdeki zorbaları da yola getirir, herhangi bir sebeple bunlara iltihak eden kötülerini tek tek ortadan kaldırırlar. İşte bu gibi hususlarda Ahilik cemiyetinin dünyada eşi benzeri yoktur." (Battuta, 204).

Sanat ile ahlakın, ticaretin ve üretimin bir noktada birleştiği sistem olarak tarif edilebilen Ahilik sistemi, Selçuklu Devleti’nin yıkılışından itibaren yaklaşık 13. yy

sonlarında Anadolu'da da uygulanmaya başlanmıştır. Yoksul ile zengin, tüketici ile üretici, sermaye ile emek ve devlet ile vatandaş arasında güvenilir ve sağlam bir bağ kurmayı hedefleyen Ahilik Teşkilatı, tüm çalışmalarını güzel ahlaklı bireyler yetiştirmek ve sosyal adalet içerisinde yaşayabilmek üzerine kurmaya çabalamıştır (Ekinci, 1990: 22).

İstilahî anlamda ise ahilik; Horasan kökenli olmakla beraber, Anadolu Selçuklu ile Osmanlı Devleti zamanlarında Anadolu'da bulunan Müslüman halkın ekonomi, ticaret ve sanat gibi alanlarda uzmanlaşmalarında yardımcı olmuştur. Bunun yanında yetiştirilen kişileri ahlaki yönden de iyi birer yurttaş olabilmeleri için çaba sarf eden sosyal bir yapı olarak da tanımlanmıştır (Bulut, 2019: 54).

3.1.3. Fütüvvet

Fütüvvet sözlüklerde *"gençlik, kahramanlık, cömertlik"* tanımlamalarıyla karşımıza çıkmaktadır. Fütüvvet tasavvufta *"kişinin herkesle iyi geçinmesi ve herkesle barışık olması, sofrasında yemek yiyen mü'minle kâfir arasında ayrım gözetmemesi", "dostların kusuruna bakmama", "insanlara eziyet etmekten kaçınıp bol bol ikramda bulunma"* gibi anlamlara gelen bir kavram olarak da kullanılmıştır (Canbulat, 2009: 170).

Başka bir tanım da ise fütüvvet, huyda irfan sahibi olmak, cömertlikte tekellüfî terk etmek olarak da tanımlanmıştır (Gölpınarlı, 2011: 201). Sözlük anlamı ile fütüvvet kavramını incelediğimizde; mertlik, yiğitlik, delikanlılık, gençlik, soy temizliği, el açıklığı, cömertlik, vb. anlamlarında kullanılmaktadır. Fütüvvetin türediği fetâ sözcüğü ise köle, genç anlamına gelmekle beraber Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Ashab-ı Kehf ve Hz. Yûşa için kullanılmıştır. Hz. İbrahim putları kırması, misafirperverliği ve cömertliği ile, Hz. Yusuf zor şartlar altında kalmasına ve zorlamalara rağmen zinadan uzak durabilmesiyle, Ashab-ı Kehf bâtıldan uzaklaşıp Hakk'a sığınabilmesiyle, Hz. Yûşa sadakatiyle ve Hz. Musa'ya yoldaş olması ile meşhurdurlar. Bu davranış biçimleriyle İslâm'da ideal ve örnek kişiler olarak bilinen kişilerin özelliklerini kapsadığı için fetâ sözcüğü de bu ideal özelliklerin tümüne verilen isimdir. (Torun, 1996: 163).

Asr-ı Saadetdeki fütüvvet anlayışı hakkında yapılan incelemeler sonucunda fütüvvet hakkındaki asıl tarifini Hz. Ali'den aldığı söylenmektedir. Fütüvvet kavramını Fetâ olarak adlandıran ilk kişinin Hz. Ali olduğu da bilinmektedir. Hz. Ali hakkında

Peygamber Efendimiz Uhud Harbi esnasında göstermiş olduğu üstün başarılarından ve kahramanlıklardan dolayı, “Ali gibi genç, Zülfikar gibi kılıç yoktur” sözünü söylemiştir.

Hz. Ali’nin tarifine göre fütüvvet;

- Öfke anında olsan bile karşı taraftakine yumuşaklıkla muamele eylemek,

- Güçlü olduğu zaman affetme lütfunda bulunmak,

- Karşı taraftaki düşmanın bile olsa hayırseverlik yapmaktan vazgeçmemek,

- Kendi ihtiyaç içinde olduğu halde bile îsâr ruhuyla sahip olduğu nimetlerden vazgeçerek, başkalarına destek olabilmektir.

Hz Ali, Peygamber Efendimiz tarafından kendisini tanımladığı düşmanın hep üstüne giden anlamında kullandığı Haydar-ı Kerrâr ismi ile müsemma olarak hayatı boyunca hep mücadelelerde bulunmuş, fütüvvet anlayışından örnekler göstermiştir. Fütüvvetin tarif edilmesinde sergilenmiş olan yiğitlik örneklerinden bazıları da; aynı zamanda Hz Ali’nin katili de olan İbni Mülcem’e olan muamelesi, harp alanında yere vurduğu ve canını alacağı anda affetmesi, sahabeden kendisiyle beraber harbetmiş bir düşmanın öldürülmesi karşısında duymuş olduğu üzüntü, kış günü giymekte olduğu kıyafetleri başkasına verip kendinin yazlık kıyafetler içinde kalarak soğuktan üşümeyi göze alması gibi olaylardır. Allah’ın Arslan’ı olarak da bilinen Hz Ali, hayatını Allah yolunda harcamış ve Allah için şehit olmuştur. Fütüvvetin soyunun kökü bu nedenle “Allah’tan başka ilah yoktur” kelimesindeki inanç ve kuvvettir (Özaydın, 2005: 690-691).

3.1.4. Fütüvvetname

İslâm dünyasında 8. yüzyıl döneminde İran ve Irak’ta başlayarak zaman içerisinde meslekî kuruluşlara ve tasavvuf çevrelerinin içine kadar giren fütüvvet kavramını temel alarak konu edinen ve zamanla bu teşekküllerin bir nevi nizamnâmesi kimliğine bürünen küçük kitaplara genel anlamda fütüvvetnâme adı verilmektedir (Ocak, 1996: 264).

Fütüvvetnâmelerde genellikle ahi teşkilat vizyonunun ana değerlerini oluşturan, vazgeçilmez ve değişmez kurallar olarak kabul edilen öğreti ve ilkeler şöyle yer alır:

Namazı bırakmamak; İslam dininin farz kıldığı namaz, insanları her türlü kötülükten uzak tuttuğu gibi huzur da verir.

Dünya yaşamına esir olmama; Dünyanın aldatıcı yönüne kapılmak, ölümlü olan kişileri yüceltip onları kutsamak insanın değerini kaybetmesinin sebebidir.

Hayâ (ar, utanma) sahibi olmak; Hayâ yani utanma sıkılma duygusuna sahip olan insan, toplum içerisinde itibar görmüştür.

Nefsin esiri olmamak; Nefis esareti; kötü arzu, istek ve davranışların kaynağıdır.

Helal kazanç sahibi olmak; Helal; ferdlerin geçimlerini sağlamak için, alın teriyle, çabası ve emeğiyle kazandığı gelirden almış olduğu yiyecek, içecek ve diğer ihtiyaçlarıdır. Helalinden kazanıp harcamak, Ahilik örgütünün vazgeçilmez ve en önde gelen ilkelerindendir. Bu ilke esnafların çalışma ve mesleki faaliyetlerinde dinamik bir yapı kazanmalarını sağlamıştır.

Muhtaç ve düşkün olan kimselere ihsan ve keremde bulunma; Kişilerinin sadece kendisini düşünmeyi değil toplumun tüm kesimlerinin refah içerisinde yaşaması için yardımlaşma ve cömertliği ön plana çıkarıp özendiren temel ilkelerden birisidir.

İyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak; Ahilik teşkilatı işleyişinde yapılan işlerde yapılan denetimler sonucunda ortaya çıkabilecek yanlışlıklar ve haksızlıkların önlenmesi ve düzeltilmesini sağlayan bir ilkedir (Özerkmen, 2004: 68).

3.1.5. Ahi Evran

Asıl Adı Nasıruddin Mahmud b. Ahmed olan Ahi Evran 1171 yılında İran'ın Hoy kasabasında doğmuş ve hocası Şeyh Evhadeddin Kirmani ve Muhyiddin-i Arabi ile tanışarak Anadolu'ya gelmiştir. Hocası Evhadeddin Kirmani ile birlikte çeşitli Anadolu şehirlerini dolaşan Ahi Evran buralarda halka nasihat ve vaazlarda bulunmuştur. Tefsir, hadis, fıkıh, kelam ve tıp ilimlerinde derin âlim olan Ahi Evran, hocası ile birlikte geldiği Konya'da dönemin ünlü âlimlerinden Mevlana Celaleddin ve Sadreddin-i Konevi ile görüşmeler yapmış, sohbetlerde bulunmuştur (İkiz, 2001: 2). Ahi Evran Anadolu'da ilk olarak Kayseri'ye yerleşmiştir. Öncelikle Kayseri'de mesleği olan debbağlıkla uğraşmış ve debbağlık atölyesi kurarak şeyhi ile birlikte Anadolu'nun birçok köy, kasaba ve şehirlerini ziyaret ederek Ahilik sisteminin tanıtılması, yayılması ve teşkilatlanmasına vesile olmuştur (Erken, 2008: 47). (Debbağlık: Derileri işleyip, meşin, kösele gibi ürünler üretmek).

Ahi Evran, hocası Evhadüddin Kirmani'nin kızı olan Fatma Hanım ile izdivaçta bulunmuştur. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli çalışmalar yapmış olan kadınların oluşturduğu Bacıyan-ı Rum'u Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı kurmuştur. Ahi Evran ise bu süreçte Ahiyan-ı Rum teşkilatı ile hizmet etmiştir. Ahi Evran, ilerleyen yıllarda Konya'ya yerleşmiş sonrasında esnaf ve sanatkârlardan oluşan kesime büyük önem vererek ilerleyen zamanlarda toplumu kucaklayıp etkinliği bütün Anadolu'ya yayılacak olan Ahilik teşkilatını geliştirmek için Kırşehir'e yerleşmiştir. (Erdem, 2009: 7).

Ahilik Teşkilatı, Ahi Evran'ın en büyük eseri olarak bilinip aynı zamanda topluma mal edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren önemli roller üstlenmiş, genellikle devletin manevi olarak yapılanmasında çok etkili olan sosyal ahlâk, dirlik, sosyal dayanışma, düzenlik ve sosyal güvenlik örgütü olan Ahilik sistemi Türklerin yerleşik hayatı benimsemeye başlamalarında da önemli bir paya sahip olmuştur (Gülvahaboğlu, 1991).

3.2. Ahiliğin Tarihi Gelişimi

Abbasi Halifesi Nasır-Lidinillah (1180- 1225), sosyal ve siyasi hayatı gitgide kötüleşen devletin otoritesinin düzeltilmesi ve eski gücüne dönebilmesi, huzurun yeniden sağlanabilmesi için fütüvvet birliklerine ihtiyaç duyulduğu kanaatine varmış, bunun neticesinde fütüvvet teşekkülünü siyasi düzene bağlamakta büyük başarı sağlamıştır. Halife Nasır fütüvvet teşekküllerini yeniden düzenlerken fütüvvetnâmelerden faydalanarak kural ve ilkeleri teşkilata tanzim etmiş, diğer Müslüman devletlerin hükümdarlarına da fermanlar ve elçiler göndererek onların da Fütüvvet oluşumlarında yer almalarını ve uygulamalarını tavsiye etmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'yle irtibat noktası ise I. Gıyaseddin Keyhusrev dönemine rastlamış ve bu dönemde çalışmalara geçilmiştir. Çalışmalar hakkında bilgi alınması için I. Gıyaseddin Keyhusrev, hocası olan Sadreddin Konevi'nin babası Mecdüddin İshak'ı, Halife Nasır'a elçi olarak Bağdat'a göndermiştir. Mecdüddin İshak Bağdat dönüşünde, Halife Nasır'ın tavsiyesi ve isteğiyle yanında Şeyh Nasirüddin Mahmud el-Hôyi, Evhadüddin-i Kirmanî ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî gibi büyük mutasavvıf ve mürşitleri Anadolu'ya getirmiştir. Evhadüddin-i Kirmanî ve diğer mürşitler zaman kaybetmeden irşad faaliyetleri uygulamak için Anadolu'nun her tarafına ulaşmaya çalışmışlar ve çok sayıda tekke ve zaviye yapmışlardır. Anadolu'da

Ahiliğin kuruluşunun tamamlanması I. Alaeddin Keykubad ve I. İzzeddin Keykavus'un Fütüvvet teşkilatına girmeleriyle gerçekleştirmiştir. Anadolu'da Ahi teşkilatının gelişmesinde ve tamamlanmasında Halife Nasır'ın mutasavvıf Şehabeddin Sühreverdi'yi I. Alaeddin Keykubad döneminde Anadolu'ya göndermesi de etkili olmuştur (Kazıcı 1988: 540-541).

3.3. Türklerde Ahilik

Ahi Evran-ı Veli uzun yıllar değişik medreselerden tasavvuf ve fıkıh dersleri aldıktan sonra 1206 lı yıllarda Anadolu'ya gelerek ahiliğin temellerini atacağı Kayseri'ye yerleşmiştir. İktisadi, kültürel, siyasi, askeri ve sosyal olmak üzere birden çok yapılanmayı içinde barındıran Ahiliğin, siyasi yönden en etkili olduğu aşamayı ise şüphesiz ki Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemindeki etkinliğinde ve üstlenmiş olduğu rollerin genelinde görmek mümkündür. Bu kapsamda Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey'in hocası ve eşinin babası olan Şeyh Edebali'nin öğrencisi ve yoldaşı olan etrafındaki ahilerin etkinliği ve çokluğu görülmektedir (Özerkmen, 2004: 63).

Ahi Evran, yaşamının diğer evrelerinde, önce Mevlana Celalettin Rumi ile Konya'da daha sonrasında Hacı Bektaş-ı Veli ile Kırşehir'de olmak üzere güzel dostluklar kurmuştur. Bilindiği üzere Ahi Evran; Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi zamanın en önde gelen kanaat önderleri ile dava ve gönül birliği kurarak Anadolu'daki Konya, Kırşehir ve Kayseri gibi farklı şehirlerde Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesi adına oldukça önemli bir görev üstlenmiştir. Ahi Evran, Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi önderler, devletin her daim yanında olamadığı, ulaşamadığı yerlerde askeri, sosyal, kültürel, siyasi ve iktisadi alanlarda toplumun tüm kesimlerine destek olmuşlardır. Aynı zamanda devlet-millet arasında kuvvetli bir bağ oluşturarak daha fazla kaynaşmayı sağlamak üzere büyük emek ve mesai harcamışlardır (Erdem, 2008: 7-8).

Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerinde Anadolu Türklerinde ticaret, sanat, kültürel ve iktisadi alanlar başta olmak üzere, toplumsal yaşamın her aşamasında etkisi hissedilen Ahilik teşkilatı, 3. Sultan Ahmet Han dönemine kadar kurumsal bir örgüt olarak kendi kurum ve kurallarıyla ayakta kalabilmiştir (Doğan, 2006: 9). Gedik deneni yeni bir yapılanmanın 1727 yılında ortaya konulmasıyla beraber Ahilik teşkilatı mensuplarına, tezgâh başında zanaat, zaviyelerde edep ve ahlaklı bir yaşam sürme öğretiminin sürüp gelmesi son bulmuştur. “*Osmanlı Devletinde yaşayan gayri Müslim*

tebaanın artması, çeşitli dinlerdeki kişilerle ortak çalışma zorunluluğunu getirmiştir. Bunun neticesi olarak, din ayırımı gözetilmeden kurulan, tekel niteliğindeki ‘Gedik’ sistemi, Ahilik Teşkilatının devamı niteliğini taşıyordu. Türkçe olan ‘gedik’ sözcüğü, tekel ve imtiyaz anlamına gelmektedir. Gedik sahibi kişiler, işleyeceği işi başkalarının işleyememesi güvencesine ve devlet tarafından verilen beratın içinde yazılı olan hakları kullanabilme imtiyazına sahiptiler. Bu tarz esnaflık ve sanatkârlık ise 1860’a kadar devam etmiştir’’ (Özerkmen, 2004: 66-67).

3.4. Ahiliğin Örgütlenme Biçimi

Ahiliğin örgütlenmesinde, Ahiler kasaba ve kentlere giderek buralardaki sanatkâr ve meslek erbaplarının örgütlenmelerini sağlamıştır. Bu örgütlenme çalışmalarında Ahi Evran etkili olurken kadınlar arasındaki organizasyonu ise Ahi Evran’ın eşi Fatma Bacı, Bacıyan-ı Rum’u kurarak etkili olmuştur.

Bu kasaba ve kentlerde, gelir seviyesi iyi, ahlaklı, güvenilir gençleri yönlendirebilecek vasıflar taşıyan esnaflar arasından ‘Ahi Baba’lar seçilmiş ve örgütlenmeyi yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisine uyarak mesleklerini en iyi şekilde yapmaları sağlanmıştır. Ahi Babalar hep örnek kişiler olarak görülmüş ve davranışları bağlayıcı olmuştur (Demirez, 2018: 1).

Ahi örgütlenmesinde her meslek dalı ve esnafların loncası bulunmaktadır. Bu loncalarda Ahi baba, Ahi babalara vekâlet eden mesleğinin en yetkili kişisi (Nakibiler), meslekleriyle ilgili herhangi bir konuda çıkan anlaşmazlıkları çözen Yiğitbaşı, mesleğe yeni girenler için yapılan duaları gerçekleştiren Duacı ve mesleği alanında en az üç usta yetiştiren, meslek erbapları arasında sevilen Kâhya (lonca orta sandığı yönetiminden sorumlu kişi) bulunurdu. Her Ahi kazancından ihtiyaçlarına harcadıktan sonra arda kalan 18 gümüş akçeden fazla parasını orta sandığına vermek durumunda olmuştur. Toplanan bu paralar hastalık, ölüm, evlilik, sermaye sağlama gibi durumlarda ve hayır işlerinde kullanılmıştır. Ahi örgütlenmelerinde gençler kendi aralarında belli aralıklarla eğitim amaçlı toplantı ve eğlenceler düzenlemişlerdir. Ahiler her ayın bir gününde Kahya Meclisi oluşturarak toplanmış ve mesleki sıkıntılar hakkında tartışılarak esnaflar arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye çalışmışlardır. Ayrıca lonca üyeleri arasında yılda bir defa kaynaşma toplantıları ve kır gezileri gerçekleştirmişlerdir. Yılda üç gün süren (Üçler

Toplantısı) olarak bilinen bir genel kurul düzenleyip genel durum hakkında istişare toplantıları yapmışlardır (Demirez, 2018: 1).

3.5. Ahiliğin Altı Kuralı, Genel İlkeleri ve Görgü Kurulları

Fütüvvetnamelerde Ahiliğin açık ve kapalı olması lazım eden özellikleri vardır.

Açık olan özellikler:

- Ahi, cömert olmalı eli açık olmalıdır.
- Ahi, konuk sever olmalı kapısı açık olmalıdır.
- Ahi ikramdan kaçınmamalı sofrası açık olmalıdır.

Kapalı olan özellikler:

- Ahi, kimsenin ayıbını araştırmamalı, kimseye kötü gözle bakmamalı bu açıdan ahinin gözü kapalı olmalıdır.
- Ahi kimseye kötü söz söylememeli, ağzı kapalı olmalıdır.
- Ahi kimsenin namusuna, ırzına, şeref ve haysiyetine tasallut etmemeli, beli kapalı olmalıdır.

Ahinin en çok tanınan ritüeli şed kuşanmasıdır. Şed kuşanılır iken yedi defa bağlanır ve çözülmeştir. Bu durumun fütüvvetnamelerde bir manası olduğu anlatılmakta ve Ahi birliklerinde bulunan herkesin erdemli insan olmasının gereklilikleri şöyle açıklanmaktadır;

- Heves ve hırs kapısının bağlanması, kanaat kapısının açılması,
- Cimrilik kapısının bağlanması, cömertlik kapısının açılması,
- Şeytani işler kapısının kapanması, rahmani işler kapısının açılması,
- Lezzet kapısının bağlanması, nefsi terbiye kapısının açılması,
- Boş söz söyleme kapısının kapanması, okuma ve zikir kapısının açılması,
- Halktan ümit kapısının kapanması, Hak'tan ümit kapsının açılması,
- Kahr kapısının kapanması, lütuf kapısının açılmasıdır (Köksal, 2015: 273).

Ahilikte affedilmeyen ve teşkilattan atılmaya sebep olan davranışlar mevcuttur. Bu kurallar katı olmakla beraber kurallara uymayanlar sistemden çıkarılmıştır. Ahilerin

ahlak dışı saydığı ahilikten çıkararak bazı eylemler şunlardır; İçki içmek, zina yapmak, münafıklık, dedikodu ve iftira etmek, gururlanmak, kibirlenmek, merhametsizlik etmek, kıskanmak, kin beslemek, sözünde durmamak, yalan söylemek, emanete hıyanet etmek, kişinin ayıbını örtmemek, bu ayıbını yüzüne vurmak, cimrilik eli sıkılık etmek, adam öldürmek (Şimşek, 2002: 19-20).

Ahîlik teşkilatındaki eğitiminin asıl amaçlarından biri “ferdi sosyalleştirerek şahsiyet haline getirmek ve üstün insan kılmaktır. Bireyin sosyalleşmesi için gerekli kabul edilen ve “görgü kuralları” olarak ifade edilen bütün kurallar Ahî zaviyelerinde, Ahî örgütü üyelerine kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu kuralların bireye benimsetilmesi için cumartesi akşamları zaviyelerde dersler verilmiş ve uygulanması mümkün olanlar uygulanmıştır. Fütüvvetin ancak bu kurallarla tamam olabileceği beyan edilmiş ve “nefs terbiyesi ders terbiyesinden hayırlıdır” hadisi esas alınarak kurallar benimsetilmeye çalışılmıştır. Ahilikte görgü kuralları 700’den fazla olup tek tek belirtilmiş ve her ahînin öğrenmesi için çaba sarf edilmiştir. Ahilik eğitimi, bireyin gün boyu (24 saat) yapması gereken işlerin yanında, nerede nasıl davranışlar sergilemesi gerektiğini de öğütlemiştir. Böylece birey, doğru ve bilinçli bir eğitimle, düzenli bir şekilde hareket edebilen ağırbaşlı bir kişiliğe bürünmüş olacaktır (DESOB, 2019: 1).

3.6. Ahiliğin Temel Amaçları

Ahîlik teşkilatının amacı; Anadolu’ya akın akın gelmekte olan Türklerin ve diğer Müslümanların kendi ticaret ve sanatlarını yaşatma ve çalışma kültürünü benimsetme faaliyetlerinin yanında dünya görüşlerini yaşam alanlarına uygulayabilme çabası olarak da ifade edilebilmektedir. Bu çabaya bağlı olarak öncelikle bütün esnaf ve sanatkârlar tek bir çatı altında toplanmış askeri, ahlaki ve mesleki eğitime tabi tutulmuşlardır. Bu teşkilata yalnızca esnaf, sanatkâr ve tüccarların değil, bunun yanında âlimler, bilim adamları ve hükümdarların da üye olabilmesi, toplumsal refah ve huzurun oluşmasına katkı sağlamanın yanında ahlaki ilke ve kuralların toplumun tümüne yayılmasına yardımcı olmuştur (Arslan, 2015: 253-254).

Ahiliğin amaçlarını genişleterek sıralayacak olursak;

- Türk gençlerinin meslek sahibi olabilmeleri için sanat öğrenmelerini sağlamak, onları başboşluktan kurtarıp zaman zaman ortaya çıkan kötü akımlardan etkilenmelerinin önüne geçmek.

- Ahilik mensuplarının bulundukları yerde düzenli birliklerin yetersiz olması veya bulunmaması durumunda, herhangi bir olumsuzluk yaşandığında kendilerinin ve çevresindekilerin huzur ve güvenliğini koruyabilecek özellikleri taşıyabilmelerini sağlamak.

- Anadolu'daki Türklerin, göçebe hayat tarzından yerleşik hayat tarzına geçişlerini hızlandırıp, Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesini sağlamak.

- Devletin kuruluşu, gelişimi ve devamlılığına her anlamda destek olmak,

- Anadolu'da gayri Müslimlerin hâkimiyetinde olan ticaret ve sanat dallarına Türkler'in de katılımlarını sağlamak.

- Gençlerin sadece mesleki yönden değil dini, sosyal ve askeri alanlarda da yetişmesine katkı sağlamak,

- Türk sanatkârlarının ve esnaflarının birlik olmasını sağlayıp, işbirliği ve dayanışma ortamı içerisinde iyi ahlak kurallarını oluşturup bunu halk geneline yayabilmek olarak ifade edilmektedir (Bolat, 2005: 178).

3.7. Ahilikte Kişisel Gelişim

Ahilikte en önemli unsur insan ve insani davranışlar olduğu için kişileri her anlamda iyi yetiştirmek gerekmektedir. Bu noktada kişilerin bedeni ve ruhsal anlamda sağlığı öncelikli durumların başında gelmektedir.

Ahiliğin, çalışma hayatındaki psikolojik problemlere çözüm olacak bireysel davranış temelli değerleri şunlardır:

Sabır Gösterme: Sabır, başarıya ulaşmak için anahtar durumundadır ve çalışma hayatında yaşanan sıkıntıların çoğu sabırsız olmaktan kaynaklanmaktadır. Sabırsız olan bireyler çalışma hayatında hemen yükselmek ve fazla para kazanmak istemektedirler. Bunun neticesinde, bireylerin üzerinde fazlaca strese girmeye neden olan bu durum işlerinden tatmin olmama gibi neticeler doğurmaktadır. Ancak Ahilik anlayışına göre insanların belirli bir süre olgunlaşması beklenilmektedir. Bu olgunlaşma süresi sonrasında terfiler yapılmakta ya da ödüllendirilmektedir (Doğan, 2006: 92). Bireyler hedeflediklerine sabırlı oldukları takdirde belli bir zaman sonra ulaşacaklarını bildikleri için de stres veya ruhsal çöküntüye girme gibi bir durum içerisine girmemektedir.

Sevgi Gösterme: Ahilik; karşılıklı sevgi gösteren, birbirine saygı duyan, yardım elini uzatan, fakiri kollayan, yoksulu takip eden, işi önemseyip çalışmayı ibadet sayan bir esnaf ve sanatkâr teşkilatıdır. Dolayısıyla bu duygu ve düşüncelerde olan birey manevi olarak yaşamaktan mutluluk duyacak ve stres ile yaşamayacaktır (Kavi, 2015: 107).

Sır Tutma: Yaşadığımız dönemin örgütlerinde güven ortamının yok denecek kadar az olmasında, insanları birbiri hakkında olumsuz düşüncelere sevk eden olumsuz nedenlerin başında dedikodu gelmektedir. Dedikoduysa insanların iyi yönlerinden çok kötü, eksik ya da hatalı yönlerinden bahsederek, onları birbirlerinden soğutacak duygular beslemelerinden başka bir işe yaramamaktadır. Ahilikte sır tutmak önemli bir özelliktir. Sır tutmayı bilen kişi dedikodu yapmaz ve yaptırmaz. Ahilik teşkilatında dedikodu yapanların cezası Ahilikten çıkarılmaya kadar varabilmektedir (Doğan, 2006: 103). Günümüzde ise dedikodunun yaygın bir şekilde var olması örgütleri olumsuz etkilemekle birlikte, dedikodu yapan kişiler işlerinden dahi ayrılmak zorunda kalabildiği görülmektedir (Kavi, 2015: 107).

Samimiyet ve İçtenlikte Bulunma: Ahi sözüne inanılan, kendisine güvenilen kişi olarak bilinmektedir. Hal ve hareketlerinde yapmacılık, dilinde yalan, yüzünde sahtelik olmayan kişi olarak tanınmaktadır. Menfaat gütmendiğinden kimseye boyun eğmeyen, başkalarının hakkını yemeyen ve yedirmeyen kişi olarak ifade edilmektedir (MEB, 2006: 41).

Güler Yüzlü Olma: Ahilikte güler yüzlü olmak başta gelen özelliklerden biri olarak bilinmektedir. Ahiyi, bir umut vesilesi olarak ifade etmek mümkündür. Yanına her kim üzgün, düşünceli ve kaygılı gelse oradan rahatlayarak ayrılacaktır (Doğan, 2006: 107). Dolayısıyla Ahilikte, başkasının sıkıntılarını giderme yönünde bir çabanın var olduğu bilinmektedir.

Güven Verme: Ahilikte güven kazanmak en önde gelen hareketlerden biri olmak durumundaydı. Hem müşteriye hem de çalışma arkadaşlarına güven vermek Ahiliğin önemli özelliklerinden biriydi. Güven, çalışma hayatı kadar sosyal ve siyasi hayatın her aşamasında en temel değer niteliğinde bir servet durumundadır (Doğan, 2006: 109).

Kanaat Etme: Ahi, hırsının kölesi olmayan, elindeki ile yetinip kanaat etmeyi bilen kişi olarak bilinmektedir. Günümüzde de çalışma hayatında hırsa kapılıp kanaatkâr

olmayanların daha fazla stres yaşıyıp olumsuz işlere imza atmaları muhtemeldir (MEB, 2006: 42).

Sadakat: Sadakat de bir ahide olması gereken en temel değerlerdendir. Sadakat, bilinçlenme ve başarıya giden yolun ana unsurlarındandır. Sadakatin olmadığı yerde uzun soluklu bir çalışma ortamının sağlanması düşünülemez.

Affedici Olma: Ahilik kültürünün temel unsurlarından biri de affedici olmaktır. Affedicilik esastır. Kin, nefret ve kıskançlık gibi olumsuz duygular var olduğu müddetçe hem bireyi hem de grubu olumsuz etkileyecektir (Kavi, 2015: 108). Ahilikte, esnafın birbirine engel olmak yerine destek olma esası özümsemiş ve olumsuz davranış ortaya koyanlar sürekli kınanmış ve ayıplanmışlardır. Düşmanlık ve kin beslemek gibi kötü davranışlar Ahilikte yoktur. Öyle ki Ahiliğin özümsemiştiği İslam ahlak sisteminde, bireyin kendisine gelmeye gitmesi, kendine kötülük yapana iyilik etmesi, kendisine vermeyene vermesi tavsiye edilmektedir (MEB, 2016: 42).

Öfkelenmeme: Öfkelenmek strese neden olmakla birlikte kalp krizi, beyin kanaması vb. hastalıkları tetiklemektedir. Öfkelenmek, süreklilik arz eden çatışma zemini hazırlamaktadır. Ahilik sistemi içerisinde çatışmacı bir ortam söz konusu olmamaktadır. Öyle ki Ahilikte, anlaşmaktan ziyade bireyin diğer kişileri düşünerek dengeli ve doğru davranışlar sergilemesi söz konusudur (Ekinci, 2008: 20).

Doğruluktan Ayrılmama: Ahi, doğruluğundan ve dürüstlüğünden emin olunan kişidir. “Eli eksik tartmaz, hak olmayana uzanmaz.” “Yalan bilmez, iftira etmez.” Ahilikte doğruluktan katiyen vazgeçilmemiş, aksi davranışlar cezalandırılmıştır. Örnek vermek gerekirse kalitesiz hileli mal üretmek, yüksek fiyat tarifi uygulayarak mal satmak, tüketiciyi kandırmak ahilikte en büyük suçların arasında görülmüş ve cezası ahilikten çıkarma olarak uygulanagelmıştır (MEB, 2006: 42).

3.8. Ahilikte İş Ahlakı ve İktisadi Değerler

Ahilik iş ahlakı yönünün yanında, iktisadi hayatı her boyutuyla ele alan bir düşünce sistemidir. Ahilik; miskin bir hayat anlayışı değil son derece aktif ve üretken bir hayat anlayışı ile kendi yapısını oluşturmaktadır. Bu anlamda üreten bir birey, toplum olabilmek, ahiliğin en çok önem verdiği durumlardan biridir. İşte bu noktada ahilikte iş ahlakını ve iktisadi değerleri; Kanaatkârlık, İş Birliği ve Dayanışma, İddihardan

(Yastıkaltı) Kaçınma, Ahilikte Ürün Standardizasyonu, Alanında İhtisaslaşma ve Usta Çıracak İlişkisi olmak üzere altı başlık altında inceleyeceğiz.

3.8.1. Kanaatkârlık

Kanaat kelimesi; verilen şeye razı gelmek, onu reddetmemek ve onu kabul etmek şeklinde tanımlanmaktadır. Kanaatkâr olmak ise çalışmadan, emek sarf etmeden nimetin kendiliğinden gelmesini beklemek değil; çalışmalarının neticesinde az da olsa elde ettiği gelire razı olmak demektir. Kanaatkâr olan kişi; çalışmalarının neticesinde elde ettiği nimet az ise isyan etmeyerek şükreden, çok kazandığında da azgınlık yapmayarak marifeti kendinde aramayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Gökcan, 2018: 98).

Kanaatkârlık düşüncesini, toplum adına fazla çalışmamak, rahat bir hayat veya azla yetinmek anlamında ele almak son derece yanlış olacaktır. Bu açıdan ahilik, devamlı aktif olmayı ve toplumun temel ihtiyaçları için sürekli çalışmayı önermektedir. Kanaatkârlıkta kişisel anlamda aşırı zenginleşmenin yerine, toplumsal kalkınma önemsenmektedir. Farklı bir bakış açısıyla kişilerden sosyal sorumluluk gereği yalnız kendi çıkarlarını düşünerek değil beraber yaşadığı toplum, ülke ve vatan için de fedakârlık anlayışıyla çalışması önerilmektedir (Karagül, 2018, 1).

Ahiliğin temel değerlerinden olan kanaatkârlık, günümüz dünyasının karşı karşıya kaldığı birçok sorunun giderilmesinde, sorunların yaşanması veya ortaya çıkmasında çözüm aracı durumundadır. Bugünkü dünyayı ele geçirmiş olan kapitalist iktisadi düşüncenin temel hedefi olan kârı maksimize etmenin olumsuz etkileri dikkate alındığında, kanaatkârlığın ne kadar önemli bir meziyet olduğu açıkça görülmektedir. Çünkü kârı maksimize etmek hedefiyle iktisadi faaliyetlerini devam ettiren firmaların, gerek çalıştırdıkları elemanların gerekse ticari anlamda sermaye ortaklarının haklarını yeterince önemsemedikleri, çevresel kaynakların tükenmesi, kirlenmesi veya yok olması konularında da gerekli önlemleri almadıkları bilinmektedir. İşte bu noktada Ahiliğin değerlerinden olan kanaatkârlık; hem kişilerin, paydaşların haklarını garanti altına almada, hem çevresel konularda çok daha dikkatli olmada vazgeçilmez bir özellik olarak karşımızda durmaktadır (Karagül, 2012: 85). Kanaatkârlık birçok sorunun ortaya çıkmasını engelleyen en önemli ahlaki değerlerin başında gelmektedir.

3.8.2. İş Birliği ve Dayanışma

Ahiler iyi eğitim almış, iyi yetişmiş kişilerden oluşmaktadır. Dünya görüşü, sanat anlayışları, davranışları, milli ve ahlaki değerlere bağlılığıyla hem halk hem de devlet nazarında konumları en üst seviyede olan kişilerdir. Ahiler; üretim yaparak ekonomik faaliyette bulunmanın yanında iş ve çalışmaları esnasında iş birliği ve dayanışmaya büyük önem vermişlerdir. Alanında ilerlemeyi, güzel işler yapmayı toplumsal görevleri ile sorumluluklarının yanında iş birliği ve dayanışmayı en önemli değerlerden biri olarak görmüşlerdir. Ahiler aralarında dayanışma ve yardımlaşmayı çok güzel bir şekilde sergilemişler, sanatkârlar ve esnafın daha güçlü olması açısından sermaye gücünü ve paylaşımını üst seviyeye çıkarmayı hedefleyerek maliyetlerin düşmesini sağlayıp kaliteli mal ve hizmet üretimi yanında verimliliği artırma noktasında büyük başarılar elde etmişlerdir (Sultanbeylieso, 2018a: 1).

Ahilikte yaşamak için yaşatmak anlayışı etkili olduğundan, her bireyi toplumun önemli bir parçası olarak değerlendirip her bir ferdin huzursuzluğunun tüm toplumu aşamalı olarak etkileyeceği ve rahatsız edeceğine inanılmaktadır. Komşusu aç iken tok olarak yatanın toplum geneline eleştirildiği ve suçlandığı bu düşünce sisteminde dayanışmanın ve sosyal adaletin önemli bir yeri bulunmaktadır. Ahi teşkilatlarında “can ve mal beraberliği” şeklinde ifade edilen iş birliği ve dayanışma duygusu, o kadar fazla benimsenmiştir ki, Ahinin günlük kazancının geçiminden fazla olan kısmını işsiz, fakir ve düşkünlerin giderlerini harcamak üzere kullanması ahlâk kaidesi olarak benimsenmiştir. Ahiler iş birliği ve dayanışma konusunda ahlâk kaidelerine oldukça önem vermiş, toplumdaki düzeni bozacağını düşündükleri aşırı kazanç arzusunu bile kesinlikle reddetmişlerdir (Sultanbeylieso, 2018a: 1).

Ahilik teşkilat mensupları olan sanatkâr ve esnafın kazanmış olduğu gelirin tümü kendilerine ait olarak kabul edilmeyip, kazancın bireysel olmaktan çok teşkilatın genel sermayesini oluşturduğu kabul edilmektedir. Orta sandığı ismi verilen teşkilata ait olan bu sandık, toplanan ortak sermaye ile tüm esnafın kullanacağı eşit bir şekilde dağıtılan hammadde, alet ve tezgâh alımlarının yanında ihtiyaç sahiplerine de yardım etmek amacıyla kullanılmıştır (Öztürk, 2002: 7).

3.8.3. İddihardan (Yastıkaltı) Kaçınma

Günümüz dünyasında iktisadi sistemde üretim konusu bir nebze çözülmüş olmasına rağmen bölüşüm meselesi çözüme kavuşmamıştır. Bölüşüm noktasında adaletsizliğine sebep olmamak için ahiliğin ilkelerini toparlayan fütüvvetnamelerde yastıkaltı olarak ifade edilen ihtiyaç fazlası sermayenin saklanması önerilmemiştir (Akdağ, 1974: 219).

Yoksulluğun ve açlığın, günümüz dünyasının iktisadi problemlerinin en başında geldiği bilinmektedir. Bu açıdan az gelişmiş ülkelerin en fazla ihtiyaç duydukları ekonomik problemin sermaye yetersizliği olduğu görülmektedir. Haliyle hem yoksulluğun giderilmesi hem de iktisadi problemlerin giderilebilmesi için sermayenin daha fazla alana yayılması temel konuların başında gelmektedir. Bunun da gerçekleşebilmesi için iddihardan kaçınmanın şart olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Erdem, 2008: 63). Bu bağlamda Temel İslam inancındaki zekât uygulaması; ihtiyaç dışı 81 gr altın veya bunun değerindeki mala sahip olan kişilerin, mallarının 1/40 oranında zekât olarak dağıtmasını emretmiştir. Bu yöntemle sermayenin belli kişilerde toplanmasına imkân vermeden üretime kaydırılması ve böylelikle toplumsal refah ve kalkınmanın artırılarak huzurun tesis edilmesi amaçlanmıştır (Akdağ, 2016: 119).

3.9. Ahilikte Ürün Standardizasyonu

Ahilik sisteminde, belli hizmetleri sunan veya belirli malları üreten esnaflar birbirlerine yakın yerlerde veya aynı çarşıda işlevlerini sürdürmüşlerdir. Bunu üreticiler ve satıcılar açısından değerlendirdiğimizde;

- Esnafın birbirini kontrol edebilmesi kolaylaşmış olmakta,
- Mal ve hizmet üreten satıcılar arasında bu sayede tam rekabet ortamı sağlanmış olmakta ve kalite standardı yakalanmış olmakta.
- Esnafların birbirlerinin eksiklerini gidermesinde kolaylık sağlanmakta idi. Aynı işi yapan esnaflar birbirlerinin doğrularından en verimli şekilde yararlanmış olmakta idiler.
- Tüketiciler bu sistem sayesinde aradıkları malı kısa bir süre zarfında daha kaliteli ve daha ucuza bulabilme imkânına sahip olabilmekteydiler.

Ahilik faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştiği Osmanlı Devleti içerisinde, dünyada bir ilk olarak kabul gören standart kanunu hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur. II. Beyazıd döneminde 1502 ile 1507 tarihleri arasında hazırlanmış ve birçok maddeyi içeren İştanbul, Edirne ve Bursa İhtisab Kanunnameleri dünyanın ilk evre ve gıda nizamnameleri ile ilk tüketiciyi koruma kanunu olarak kabul edilmektedir (Erdem, 2008: 76-77).

Ahilik teşkilatında standartlara uygun mal üretmeyen, tüketicisi durumunda olanları mağdur eden ve bütün uyarı ve ikazlara aldırmadan bu uygulamalara devam eden esnaflar hakkında önemli cezalar uygulandığı bilinmektedir. Bu cezaların ürünlerinin teşhir edilmesinden başlayarak iş yerinin kapatılmasına, tüm uyarılara ve caydırıcı uygulamalara karşın hatasına devam eden esnafların ‘‘pabucu dama atılarak’’ esnaflıktan ihraç edilmesine kadar varabildiği bilinmektedir (Demir, 1993: 14).

3.10. Alanında İhtisaslaşma

Alanında ihtisaslaşma, Fütüvvetnamelerde de yer almakta olan ahiliğin prensiplerinden biri olarak bilinmektedir. Bu prensip olgusu bakıldığında en başta üretimde uzmanlaşmayı sağlarken, bir başka yönden ise sık sık iş değiştirmekten uzaklaştırarak istikrarsız ve sabırsız bir durumdan insanları uzaklaştırmaktadır (Ekinci, 1989: 63).

Yaşamış olduğumuz dönemde ise 1776 yılında Adam Smith’in ‘‘*Milletlerin Refahı*’’ kitabıyla bilinen ve günümüz ağdaş ekonomisinin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilen alanında uzmanlaşma düşüncesi, daha eski yıllarda Ahilik sisteminin en önde gelen prensiplerinden biri olmuş ve yüzyıllarca uygulanarak oldukça başarılı bir şekilde uygulama ortamı bulabilmiştir. Her çalışanın alanında uzmanlaşması iş bölümünü sağlamaya da yardımcı olduğundan verimliliği arttırdığı gibi zanaatkrlar ve esnaf arasında oto kontrol ve disiplinini sağlayarak katkı yapmaktadır. Ahiler kesinlikle bir meslek ile graşmalı, ustası olduğu işte yamaklıktan, çıraklığa, kalfalıktan ustalığa kadar her aşamasında görev ve sorumluluk almış olmalıdır. Her ahi öğrenmiş olduğu, ustalığını yaptığı meslek ile zdeşleşmeli ve toplum içerisinde mensubu olduğu meslek ile anımsanmalıdır. Bu zelliklilerin ahinin kazandıkları ile değil de ustalıkları ile itibar görmesini sağladığı bilinmektedir. Aynı zamanda alanında ihtisaslaşan ahi hâkim olduğu mesleği hayatı boyunca devam ettireceğinden o meslek dalında, o işin piri olma imkânına

da sahip olma şansını yakalamakta ve mesleğinde tam anlamıyla uzmanlaşmış olmaktadır (Karagül, 2018: 1).

Alanında uzmanlaşma anlayışının hâkim kılındığı bu sistemde, kişilerin günümüzde olduğu gibi karlılığının en fazla olduğu mesleklere yönelerek sık sık iş değiştirmek suretiyle, istikrarsızlık ve iş bilmezlik olgusunun çok olduğu durumlar ortadan kalmış olmaktadır (Karagül, 2018: 1).

Ahilik Birliklerinde Eğitim Anlayışı: Ahi birliklerinin prensiplerine ve amaçlarına uygun olarak başlatıp geliştirdikleri eğitim sisteminin en başta gelen özelliklileri sıralayacak olursak;

- Allah'ın yarattığı en değerli varlık olarak kabul edilen insan her yönüyle bir bütün olarak değerlendirilmiş ve yalnızca mesleki bilgi verilmemiş bunun yanında sosyal, toplumsal, ahlaki ve dini bilgiler de verilmiştir.

- İş başında yapılan teknik ve ustalık için gerekli eğitim ile iş dışında gerçekleştirilen eğitimin bütünleşmesi gerçekleştirilmiştir.

- Eğitim belirli dönem zarfında gerçekleştirilen bir faktör olarak değil, hayatın bütün evrelerinde kullanılacak ve devamlılığı sağlanacak bir faaliyet olarak benimsetilmiştir.

- Şehirlerden kasabalara ve köylere kadar ulaşan yaygın bir teşkilat sistemi oluşturulmuştur.

- Ahilik sistemi, kurallara uyan ve ilkelerini kabul eden her bir yurttaş için açık tutulmuştur.

- Eğitim aşamasında ders veren görevlilerin, işlerinde uzman ve liyakatli kişilerden oluşması benimsenmiştir.

- Eğitim herkesin ulaşabileceği şekilde düzenlenerek ücretsiz olarak faydalanması sağlanmıştır.

- İslam inancı gereğine paralel olarak insanların hem dünya hem de ahiret saadetleri bilinci yani iki cihan mutluluğu göz önüne alınmıştır (Ekinci, 2011: 231).

3.11. Usta çırak ilişkisi

Ahilik sisteminde günümüzde olduğu gibi kolayca usta unvanı verilmemiştir. Usta olabilmek için zahmetli uzun bir süreç gerekmekte, yaklaşık 10 yaşlarında, yamak olarak başlayan süreç sonrasında çırak olarak devam edilmektedir. Çıraklıktan kalfalığa kadar geçen süreç her meslekte farklı olmakla beraber yaklaşık bin bir gün olarak belirlenmektedir. Ustalık öncesi son basamak olan kalfalık ise ortalama 3 yıl sürmektedir (Şimşek, 2002: 40).

3.11.1. Yamak

Ahilikte mesleki eğitim üretim aşamasında, işin yapıldığı yerde ustalar veya kalfalar tarafından verilmektedir. Mesleki eğitimi, genel eğitimi ve sosyal hayatı bir bütün olarak ele alan Ahilik birliklerinde bir şahıs meslek hayatına ilk önce yamak olarak başlamaktadır. Yamaklığa en fazla 10 yaşlarında olan çocukların velileri tarafından sanat öğrenmesi için ustaya getirmesi ile başlanılmaktadır. Yamakların velileri tarafından işe devamlılıkları sağlanmaktadır (Ekinci, 2011: 115).

Yeni işe başlamış olan yamağın eğitimi, ustası ve iki tane yol kardeşi (yiğitbaşı) yani kalfa tarafından verilmektedir. Yol kardeşliği yamaklık, çıraklık, kalfalık, ustalık dönemlerini de kapsayıp ömür boyunca sürmektedir. Yamaklık dönemi içerisinde gençlerin Ahilik kurullarına uymaları ve bağlılıkları kontrol edilmektedir. Gençler kendi arasında, Ahilik prensiplerine uymayanlar veya işlerini ihmal ederek hatalı davranış sergileyenler birbirine karşı sorumlu tutulmaktadır (Klavuz, 2005: 623).

3.11.2. Çırak

İki yıl ücretsiz yamak olarak görev alıp başarılı olanlar, hususi bir törenle çıraklığa yükseltilmişlerdir. Bu tören de çırak olacak olan yamağın velisi, kalfası, ustası ve esnaf başı bulunmaktadır. Esnaf başı çırağa nasihatlerde bulunarak haftalık alacağı meblağı belirlemektedir. Tespit edilen tutarın iki haftalık miktarı, çırağın ustası tarafından esnaf sandığına yatırılmaktadır. Çıraklık süreci her meslekte farklı sürelerde olup ortalama bin bir gün olarak belirlenmektedir. Çırak ustasının sözünden çıkmamak, itaat etmek durumundayken, ustası da çırağa bildiklerini ve mesleğinin tüm inceliklerini öğretmenin yanında, iş hayatı ile ilgili gerekli bilgileri öğretmekle sorumludur (Ekinci, 2011: 117).

3.11.3. Kalfa

Kalfa, ıraklık eğitimini başarı ile tamamlamış sermayesi bulunmayan, usta olmaya namzet ücretli işçilerden oluşmaktadır. Kalfalar, ustanın iş yerinde bulunmadığı zamanlarda onun yetkisine sahip her türlü işi yürütebilecek donanımda ve olgunluğa erişmiş kimselerden oluşmaktadır. Kalfalık dönemi tüm meslek ve sanat kolları için yaklaşık üç yıl olarak belirlenmektedir (şimşek, 2002: 41).

3.11.4. Usta

Ahilik sistemi içerisinde üç yıl kalfa olarak çalışmış olanlar ustalık unvanına sahip olabilmektedir. Bu üç yıllık süre zarfında, hakkında herhangi bir şikâyet vakasına rastlanmayan, üzerine düşen görevleri layıkıyla yerine getiren, özellikle çırak yetiştirme konusunda titiz davranan, diğer kalfa arkadaşları ile iyi geçinen, müşteri ile muhabbeti güzel olan, bir işletme idare etme ehliyetine sahip olan kalfaların özel bir törenle ustalığa geçişleri sağlanmaktadır. Ahi teşkilatlarında ustalık törenleri büyük bir coşku ve manevi bir duygu içerisinde gerçekleştirilmektedir. Oluşan bu manevi ortam, inanç ve dini duyguları sağlamlaştırırken iş ahlâkı ve müşteri ile olan ilişkilerin kalite ve kurallara uygun olarak yürütölmesi ve uygulanmasının sağladığı bilinmektedir(Sultanbeylieso, 2018b: 1).

Törene dini lider, çırağın babası, o mahallenin önde gelenleri, ilgili sanat kolunun diğer kalfa ve ustaları davet edilmektedir. Topluca yemek yendikten sonra çırağın ustası ayağa kalkarak ustalığa terfi edecek olan çocuğun küçüklüğünden beri yanında çalıştığını, kalifiye eleman olmanın şartlarını en iyi şekilde yerine getirdiğini, sanatın inceliklerini öğrendiğini davetliler huzurunda duyurmaktadır. Kalfaya kendine ait olacak iş yerini açabileceği ve öğrenmiş olduğu sanat dalıyla geçimini sağlayabileceği anlamına gelen "destur" verilmektedir. Ustalık töreninde ayrıca ustalığa kabul edilecek olan kalfaya sanatıyla ilgili sembolik olarak bir-iki tane ekipman verilmesinden sonra usta adayı, ustanın ve diğer yaşlıların ellerini öper ve şükranlarını dualara eşlik ederek arz etmektedir. Diğer usta ve kalfalar tarafından, bu terfi ve yeni kalfanın aralarına katılışını sembolize eden "peştamal kuşanma" ve Kur'an-ı Kerim'den "ayet" okunmasından sonra "ustalığa kabul ediliş töreni" tamamlanmaktadır(Sultanbeylieso, 2018b: 1).

Ahilik sistemi içerisinde gerek teknik ve mesleki eğitim, gerekse kişisel ahlaki eğitim mümkün mertebe ve çoğunlukla usta-çırak ilişkisi neticesinde gerçekleştirilmiştir.

Bu sistemin uygulanıp başarılı olunması neticesinde kaliteli, düzgün bir eğitim yanı sıra üretimin nicelik ve nitelik olarak devam etmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda usta-çırak arasındaki güçlü bağ, üretimdeki kalite ve verimliliğin devamlılığına katkı sağlamıştır (Karagül ve Masca, 2017: 86).

3.12. Ahilikte Üretim ve Tüketim

Ahilik düşüncesi; üretim, tüketim ve paylaşımdan oluşan iktisadi hayatta toplumların güçlü olabilmelerini tüketimdeki güçlerine değil, üretim ve paylaşımdaki becerilerine bağlamaktadır.

3.12.1 Ahilikte Üretim

Teşkilat mensubu her esnaf belirli kalitede ve sayıda mal kullanmıştır, belirli üretim standartlarına bağlı kalarak üretim yapmış ve ürettiği eşyayı belirli bir fiyata satmıştır. Bu hususta değişik yollara başvuranlar derhal cezaya çarptırılmıştır. Meslek adap ve erkânının kaybedilmesine sebep olmayacak şekilde üretimin geliştirilmesi ve fazla kâr sağlama gayretlerine itiraz edilmiştir. Esnafta her şeyden önce doğruluk ve dürüstlük aranmıştır. Hileli, eksik iş yapmak, müşteriden belirlenen fiyatın üstünde bir rakam istenmek, başka bir esnafın ürettiği malın benzerini taklit etmek büyük suç sayılmıştır. Bozuk terazi ve noksan ölçü kullananlar cezalandırılmış, kalitesiz, sahte ve hileli mal üretenlerin malları toplanmış ve kendileri de meslekten ihraç edilmiştir (Ekinci 2011: 106).

İktisadın temel fonksiyonlarından olan üretimin, Ahilik düşüncesinde özel bir yeri olmakla birlikte, neyin ne miktarda üretileceği kapitalist düzenden tamamen farklıdır. Ahilik sisteminde üretim her aşamada teşvik edilirken neyin üretildiği, nasıl üretildiği ve ne kadar üretileceği sürekli denetim altına alınmıştır. Ahilik anlayışında üretim, zorunlu ve helal ihtiyaçların bir fonksiyonu olarak değerlendirilmiştir, bu nedenle ihtiyaçtan fazla ve helal olmayan hizmet ve ürünlerin imal edilerek ve alışverişinin yapılması uygun görülmemiş ve men edilmiştir (Öztürk, 2002: 6)

Günümüzde, kârı en üst seviyede tutmak hedefi ile reklamlarla oluşturulan suni ihtiyaçlar için, çoğu toplum ve birey için gereksiz, lüks olan mal ve hizmetlerin üretilmesi uygun görülebilecek gibi değildir. Çünkü böylesi bir anlayışın, ekonomide kaynakları ziyan, çevre kirliliği ile toplum ve bireyin geleceğini tehdit eden bir durum olduğu açıktır. Ahilikte üretimde temel hedef kârdan ziyade, toplumsal fayda sağlamak olduğu için

makul malların ve hizmetlerin ne miktarda üretileceği bir sisteme bağlanmıştır. Bu bağlamda Ahilik anlayışında, ihtiyaçların sınırsız olduğu dikkate alınarak tüketimin teşvik edilmesi ile doğru orantılı olarak aşırı talep üzerine üretim gerçekleştirilmesi ve bu nedenle oluşan israf ve olanakların zamansız kullanılması hoş karşılanan bir durum olmamıştır (Öztürk, 2002: 6).

3.12.2. Ahilikte Tüketim

Ahilikte yalnızca ihtiyacı kadar tüketmek, ihtiyacından artan miktarı diğerleriyle paylaşmak kültürü gelişmiştir. Ahilik sisteminde tüketicinin talep etmiş olduğu mal ve hizmet için kullanılan ürünler, aracı kullanılmadan doğrudan doğruya imalat yapan iş yerlerinde pazarlanmıştır. İş yerleri ise aynı sanat dallarında üretim yapan esnafların bir arada bulunduğu çarşılarından oluşmaktadır. Dolayısıyla tüketici kendisine lazım olan özellikte ve miktarda ürünü buralarda daha hızlı bulmakla birlikte, aynı cins ve kalitedeki ürünlere benzer fiyata sahip olabilmıştır (Demir, 2001: 81-82).

Üretim faaliyetleri uygulama anlayışı, tüketimde de uygulanmakla beraber ayakkabının bile ne kadar süre giyilebileceğinin hesaplandığı Ahi teşkilatında, fiyat ve özellik açısından da belli başlı standartlar uygulandığı görülmüştür. Ayrıca Ahi teşkilatında işçi tedarikinden denetim kurallarına kadar her alanda var olan planlama anlayışı, müşterinin tüketim kurallarına yansımıştır (Erbaş, 2012: 1324).

3.12.3. Ahilikte Yardımlaşma

Birlikte yaşamanın gereği olarak, toplumsal hayatın bireylere yüklemiş olduğu görev ve sorumlulukların başında yardımlaşma ve dayanışma gelmektedir. Yardımlaşma ve dayanışma vazgeçilmez ahlaki kuralların en önemli olgularından biri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ahiliğin çıkış noktası olan İslam dini de, yardımlaşmayı hayatın tam da merkezine koymakta ve yardımlaşmayı toplumsal hayatın devamlılığını sağlamak adına ahlaki ve dini bir sorumluluk saymaktadır. Ahlaki ve dini sorumluluk bilinciyle de ahiler, toplum içerisinde yardımlaşma ve dayanışma düşüncesini ön planda görmüşler ve her daim canlı tutmaya gayret göstermişlerdir. Aynı zamanda toplumda kardeşlik anlayışına büyük önem verilerek insanlar arasında var olabilecek nefret ve kin gibi istenilmeyen, hoş görülmeyen duygu ve davranışlara engel olmuşlardır. Bu vesileyle hem içinde yaşanılan toplumun insani, maddi ve manevi açıdan gelişmesine katkı sağlanmış hem de devletin sorumluluğu olan toplumsal barış, huzur ve güvenin sağlanması

noktasında devlete hiçbir meşguliyet vermeden etkili bir uygulama gerçekleştirilmiştir (Kıyak, 2017: 2500-2501).

Ahilik teşkilatında iktisadi yaşamda hedeflenen düzenin oluşması için araç olarak şekillendirilen ve kurulan orta sandıkları, ahilik işlevleri içerisinde yardımlaşmayı sağlayan en önemli unsurlardan olmuştur. Ahi birliklerinin etkinliklerini ve sosyal dayanışmalarını devam ettirebilmeleri için Ahilik sistemine uygun bazı faaliyet unsurlarını oluşturulmuştur. Bu oluşum, her ahi birliği içerisinde yardımlaşmayı sağlayan, sosyal güvenliği devam ettiren, hammadde sağlayan ve kişilerin tefecilere muhtaç olmasını engelleyen orta sandığı adını taşıyan bir sistem doğurmuştur (MEB, 2016: 28).

Orta Sandığı:

Orta sandığı olarak bilinen oluşum, tüm gelir ve giderleri titizlikle düzenlenmiş bir sistem ile denetlenmiştir. Birlik yönetim kuruluna bağlı olan bu oluşum farklı bir şube olarak işlevlerini yerine getirmiştir. Sandığın hesapları, yardımlar ve fonlar olarak ayrı ayrı sınıflandırılmıştır.

Orta Sandığının Gelirleri:

- Kalfalıktan ustalığa, çıraklıktan kalfalığa ve yamaklıktan çıraklığa geçiş aşamalarında ödenen terfi harçları,
- Teşkilata ait mülklerin kira ve diğer gelirleri,
- Üye olanların belli periyotlarla ödemiş oldukları aidatları,
- Askere alınan usta veya kalfaların çocukları ve eşleri için birlikçe toplanan yardımlar,
- Diğer bağışlar, sandığın diğer gelir kaynaklarını teşkil etmiştir.

Orta Sandığının Giderleri:

- Güçsüzlere, hastalara, engellilere ve esnaftan işlerinden dolayı maddi sıkıntıya girmiş olanlara yapılan yardımlar,
- Yoksulların ihtiyacı olan giderlerin karşılanması,
- Teşkilat devamlılığı için gerekli harcamalar,

- Birliğin kayıtlı olan üyelerine verilen uzun ve kısa vadeli krediler,
- Teşkilatın faaliyetlerini gerçekleştirmek için sağlayan mülklerin bedelleri,
- Birliğin mülkiyetinde bulunan taşınır ve taşınmaz malların bakım ve tamirat giderleri, çalışanların maaşları, sosyal amaçlı esnaf toplantılarının masrafları ve vergiler,
- Birlik üyesi olup ihtiyaç sahiplerine verilen borç paralar orta sandığının giderlerini oluşturmuştur.

Esnafların faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli olan hammadde giderleri orta sandığından alınmış belli bir düzen içerisinde taksim edilerek dağıtılmış ve sonrasında malların maliyet bedelleri esnaftan toparlanmıştır (İstesob, 2018:1).

Ahilik teşkilatı birliklerinin hazinesi olarak bilinen ve orta sandığı olarak adlandırılan bu müessesede altı kese (torba) bulundurulmuştur. Bunlardan;

Yeşil Kese, birlik üyesi esnaflara ait mülklerin tapuları, senetler ile vakıf gelirlerinin bulunduğu kesedir.

Kırmızı Kese, birliğin tasarrufunda olan ve gelir getiren evrakların ve senetlerin bulunduğu kesedir.

Atlas Kese, birliğin faaliyetleri için yapılan tüm yazışma evraklarının bulunduğu kesedir.

Örme Kese, birliğin orta sandığına ait olan nakit paraların bulunduğu kesedir.

Ak Kese, birliğin her türlü giderlerine ait vesikalar ve senetler ile geçmiş yılların hesap kayıtlarının muhafaza edildiği kesedir.

Kara Kese, vadesi gelmiş fakat tahsil edilmemiş alacaklara ait olan evraklar ve senetlerin bulunduğu kesedir. Esnaf borcuna sadık olduğu için keseler içinde en az kullanılan kese kara kese olmuştur (İstesob, 2018:1).

Ayrıca Ahi birliklerinde “Hariciler ve Dahililer” olarak isimlendirilen ihtiyaç sahibi üyelere orta sandığından yardım yapılmıştır.

Hariciler: Fiilen çalışmayanlar, düşkünler, engelliler ve emeklilerden oluşmuştur.

Düşkünler: Bu grup herhangi bir iş yeri ve geliri olmadığı için geçim sıkıntısına düşmüş, ihtiyarlamış durumda olan üstatlardan oluşmuştur.

Engelliler ve Hastalar: Bu gruptakiler, birliğin devamlı üyesi iken hastalanarak iş yapamaz duruma düşen veya kaza geçirmiş ve engelli duruma düşüp çalışamayacak durumda olanlardan oluşmuştur.

Emekliler: Bu grupta ise yaşları itibariyle işe gelip gidemeyecek hale gelmiş, çalışamayacak kadar ihtiyarlamış üstat olan kimselerden oluşmaktadır. Bu durumda olanların iş yerlerinin faaliyetleri yetiştirmiş olduğu ustalar tarafından gerçekleştirilir ve gelirleri oradan sağlanmıştır.

Dâhililer: Bu grup birliğin gelirlerinin oluşmasını sağlayan iş yerlerinde fiili olarak çalışmakta olan usta, kalfa ve çıraklardan oluşmuştur (MEB, 2016: 28-29).

3.13. Ahilikte Devlet Anlayışı

Ahilik teşkilatlanması ve düşünce sisteminin ana hedefini, güçlü bir devlet ve devletin yaşatılması için güçlü bir iktisadi yapının oluşturulması yönünde belirlemiştir. Osmanlı Beyliği'nin kurulmasında ve yayılmasında etkisi ve rolü çok çeşitli olmuştur. Mevcut yerli halk ile göçebe Türkmenlerin kaynaşmasını sağlamanın yanında bölgenin İslamlaşması ve Türkmenleşmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Toplum içerisinde huzur ve güvenliğin sağlanabilmesi adına İslami değerler doğrultusunda sağlam bir ahlaki yapı oluşturulmasında;

Paylaşımı ve üretimi temel alan iktisadi faaliyetleriyle,

Toplumun sanat ve meslek öğrenerek kültürel ve ekonomik değerler oluşturmalarıyla

Sistemin devamlılığı adına usta- çırak ilişkisini ve mal ve iş yeri denetimleriyle,

Mesleki eğitimin yanında Kuran, Fıkıh, Hadis, Türkçe, Matematik konularını da içine alan çok yönlü eğitim sistemi ile,

Devleti diğer ülkelere muhtaç etmemek adına yerli üretim ve tüketimi teşvik etmesiyle,

Devletin ulaşamadığı yerlerde sosyal nizamı yerine getirerek,

İhtiyaç durumunda asker yetiştirip seferlerde devlete destek vererek devamlılığın sağlanması için gayret göstermişlerdir (Karagül, 2019: 72).

Günümüzde ise neo-liberal ekonomik politikaların etkisi ile sosyal ve iktisadi alandan uzaklaştırılan devlet Türk İslam medeniyetinde var olan “Devlet Baba” ifadesinden uzaklaşmıştır. Bu haliyle sosyal devlet olarak tanımlanan devlet ile vatandaş arasında güvene dayanan ilişki büyük ölçüde kaybolmuştur (Özerkmen, 2004: 59).

3.14. Ahilik Teşkilatının Yıkılışı

Ahilik, 15. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş ağırlığını kaybetmeye başlamıştır. Yıldırım Beyazıd’ın hükümdar olduğu dönemde, Ankara Ahileri ticaret faaliyetlerini yirmi gün süreyle hak arama sebebiyle durdurmuştur. Ahilik anlayışı 18. ve 19. yüzyıldan itibaren etkinliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Ahilik teşkilatının etkinliğini kaybetmesine sebep olan etkenleri şöyle açıklayabiliriz:

Birinci etken; Osmanlı Devleti’nin duraklama ve gerileme dönemine girmesiyle genel olarak devletin gücünün zayıflaması, toplumsal dengelerde bozulmaların görünmesi ve buna bağlı olarak Ahi birliklerinin olumsuz şekilde etkilenmeleri sonucu Ahi birliklerinin devlet desteğinden mahrum kalması, teşkilatın yok olmasının sonunu hazırlamıştır (Erdem, 2004: 74-78).

İkinci etken; kırsal kesimden şehre göçün giderek artması, şehirlerde kendine iş arayan tecrübesiz kişilerin esnafılık yapmaya başlaması, üretilen malların kalitesinin düşmesi, esnafa olan güvenin azalması, meslek erbabı esnafın işini zora sokmuştur. Bunun sonucunda sosyal ve ekonomik dengeler sarsılmış ve Ahiliğin zayıflamasına sebep olmuştur (Erdem, 2004: 74-78).

Üçüncü etken; Ahi birliklerinin Avrupa’da meydana gelen sanayileşme hamlelerine ayak uyduramaması, makineli üretime geçememesi, sermaye-yoğun daha ucuz ürünler karşısında emek- yoğun ve pahalı ürünlerin rekabet edemez hale gelmesi teşkilatın zayıflamasına sebep olmuştur (Durak ve Yücel, 2010: 162-163).

Dördüncü etken; sermaye yetersizliğidir. Üretimi gerçekleştirilen iki önemli faktörden biri emek, diğeri sermayedir. Ahi birliklerinde yeterli emek faktörü mevcutken batıdaki sanayileşme hamlesini yakalayabilecek üretim düzeyi için sermayeye sahip olunamaması sistemin yok olma sürecine sürüklemiştir (Durak ve Yücel, 2010: 162-163).

Beşinci etken; 1535 yıllarında, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Fransızlara tanınmaya başlayan haklar ve devamında sürdürülen kapitülasyonlar sebebiyle yerli

üreticilerin ve onların üretip satışı sunduğu malların yerini yavaş yavaş yabancı üretim malları almaya başlamıştır (Durak ve Yücel, 2010: 162-163).

Altıncı etken; genel olarak ahlaki değişimin başlaması ve özel olarak da iş ahlakının günden güne bozulmuştur.

Yedinci etken; Osmanlı Devleti'nin Kanuni Sultan Süleyman'dan sonra duraklama ve daha sonraki süreçlerde de gerileme dönemine girmesiyle birlikte, savaşlarda alınan başarısız sonuçlardan dolayı savaş ganimetlerinin kesilmesi ve savaş maliyetlerinin esnafa ek vergi olarak yansması Ahilik sistemini olumsuz etkilemiştir (Erdem, 2008: 89-92).

Sekizinci etken; özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda devletin kurumlarındaki gerileme ile birlikte asker ve esnaf teşkilatlarındaki sıkıntılar bazı esnafların yeniçeriliğe, bazı yeniçerilerin de esnaflığa geçmesi sebebiyle kalitesiz ürünlerin çoğalması Ahilik sisteminin çöküşünü hızlandırmıştır (Gündüz, 1984: 113).

Dokuzuncu etken; Fütüvvetnameler belli başlı dönemlerde siyasi ve dini yapılanmaların etkisinde kalmıştır. Fütüvvetnamelere bazı tarikat yapılanmalarının tesir etmesi, amacının dışına çıkmasına sebep olmuş ve sistemi olumsuz etkilemiştir (Çağatay, 1997: 40-41).

Bütün bu gelişmeler ahiliğin yıkılışına zemin hazırlarken ahilik sisteminin kendi öz teşkilatlanması kurallarına uygun olarak Osmanlı Devleti içerisinde Sultan III. Ahmet dönemine kadar uygulanabilmiştir. Sultan III. Ahmet döneminde 1727 yılında “*Gedik*” adı verilen yeni bir düzen ortaya çıkarılmış ve uygulanmaya başlanmıştır (Doğan, 2006: 8). *Gedik* kelimesi imtiyaz ve tekel anlamına gelmekte olup sahiplerinin gerçekleştirecekleri işi diğer kişilerin yapamaması ve pazarlayacakları ürünleri başkalarının pazarlayamaması şartıyla hükümetler tarafından düzenlenen belgenin içindeki hükümlerin kullanılabilmesi ve yürütülmesidir. Başka bir ifadeyle *gedik* sanat ve ticaret yapabilme yeterliliğidir (Çağatay, 1997: 112).

3.15. Ahilik İlkeleri ile Neo-liberal Politikaların Hedeflerinin Karşılaştırılması

Neo-liberal politikalar devlet ile birey arasındaki özel firmalar hariç tüm yapıları yok ederek bireyi yalnızlaştırma hedefindedirler. Neo-liberal uygulamalarındaki bireysellik anlayışı insanların toplu hareket etmelerini engellemiştir. Ahilik sisteminde

ise devlet işleyişine destek olunmuş ve devletin her daim yanında yer alınmış bireylerin toplu halde yaşamaları ve birlik olunması desteklenmiştir (Aydın, 2016: 46).

Tablo 14: Ahilik İlkeleri ile Neo-liberal Politikaların Hedeflerinin Karşılaştırılması.

Ahilik Sisteminin İlkeleri	Neo-liberal Politikanın Hedefleri
Toplumsallık	Bireysellik
Tüketici Açısından Fayda	Üretici Açısından Karlılık
Dayanışma ve Paylaşım	Kişisel Çıkar ve Birikim
İşbirliği ile Zayıfa Destek	Rekabetle Güçlünün Kazanması
İhtiyaç İçin Tüketim	Lüks Tüketim
Ahlaklı ve Sorumlu İnsan	Zengin Birey
Ulusal Üretim Tesisleri	Çok Uluslu Şirketler
Milli Devlet	Küresel Devlet
Milli Devlet Aidiyeti	Dünya Vatandaşlığı
İnsanı Yaşatma	Sermaye Birikimi

Kaynak: (Karagül ve Masca, 2017: 90).

Neo-liberal politikaların hedefinde işletme ve bireylerin faaliyetlerinde en önemli unsur kârlılık ve daha fazla para kazanabilmek olmuştur. Bu kapsamda yapılan işin topluma zararının olup olmaması ne kadar fayda sağlayacağı gibi konular hiç dikkate alınmamıştır. Amaç kârlılık olduğundan yapılan işin ahlaki mi, yasa dışı mı olup olmadığı önemsenmemiştir. Ahilik sisteminde ise işletme ve bireysel faaliyetlerin ahlaki değerlere uygunluğu, insanlara zararı dokunup dokunmadığı, yasadışı yollarla yapılan mal ve hizmet üretiminin yasaklanması ve yapılan tüm faaliyetlerin toplumsal fayda sağlaması gibi değerler ön planda tutulmuştur (Karagül ve Masca, 2017: 88).

Neo-liberal politikalar ile birlikte devlet, güçlü refah devlet anlayışından şirket devlet anlayışına dönüşmüştür. Ahilik anlayışında ise toplumun refaha ulaşabilmesi için herkesin toplam hasıladan, üretimden pay alması sağlanarak tekelleşme ve şirketleşmenin önüne geçilmiştir (Aydın, 2016: 46).

Neo-liberal sistemde en temel ilkelerden biri de ön şartları tam gerçekleşmemiş tam rekabet piyasalarının oluşturulması ve güçlünün daha güçlenmesi, güçlü karşısında rekabet edemeyen zayıfın yok edilmesi anlayışı hâkim olmuştur. Ahilik sisteminde ise piyasa koşullarında güçsüzün güçlü karşısında ezilmesinin önüne geçilmiş, iş birliği ile güçsüz korunmuş ve rekabet edebilecek seviyeye gelmesi sağlanmıştır (Karagül ve Masca, 2017: 89).

Neo liberal anlayışına üretim açısından bakıldığında, üretimin ticari amaçlar doğrultusunda yapılması sermayenin ve emeğin daha tasarruflu kullanılarak nasıl daha iyi, daha karlı üretim gerçekleştirilebileceği hedeflenmişken ahilik sisteminde üretimin ihtiyaçları karşılaması öncelenmiş, ihtiyaç fazlası üretim yapılması kurallar dâhilinde engellenmiştir (Aytekin ve Bayramoğlu, 2015: 71).

Neo-liberal politikalar neticesinde müşteri odaklı anlayış ile birlikte tüketicilerin daha fazla tüketmeye yönlendirilmesi sağlanmıştır. Ahilik sisteminde ise ihtiyaç kadar tüketim öğretilmiş ve ihtiyaç fazlasının paylaşılması benimsenmiştir (Durak ve Yücel, 2010:158).

Neo-liberal anlayışta iktisadi anlamda güçlü olan siyasi alanda da söz sahibi sayılırken ahilik sisteminde yaşamın iktisadi hayattan ibaret olmadığı, siyasi alanda sermaye sahiplerinin söz sahibi olduğu kadar bilgi ve birikim sahibi tecrübeli kişilerin de görüşleri dikkate alınmıştır (Aydın, 2016: 46).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünyadaki birçok ülkenin en önemli ekonomik sorunlarının başında yoksulluk gelmektedir. Genel olarak yoksulluk; insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli su, gıda, sağlık ve eğitim gibi zaruri ihtiyaçlardan yoksun olması durumudur. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Dünya Bankası verileri, her 5 saniyede bir çocuğun diğer bir açıdan her 3,6 saniyede bir insanın açlıktan dolayı hayatını kaybettiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan en önemli yöntem gelir düzeyidir. Nitekim Dünya Bankası, Satın Alma Gücü Paritesi'ne göre yapmış olduğu hesaplamada günlük 1,9 Dolar'dan daha az gelir elde edenlerin açlık sınırı; günlük 3,1 Dolar'ın altında gelir elde edenlerin ise yoksulluk sınırı altında yaşadıklarını belirtmektedir. Bu veriler dünya nüfusunun yaklaşık 4'te 1'inin yoksul olarak yaşadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Yoksulluk ölçülmesinde gelirin yanında; beslenme, eğitim, sağlık ve okuryazarlık gibi veriler de kullanılabilir. Doğuştan beklenen yaşam süresi, beklenen eğitim süresi, ortalama eğitim süresi ve satın alma gücü paritesi verileri dikkate alınarak hesaplanan insani gelişim endeksinde ülkelerin yoksulluk boyutları hakkında önemli bilgiler verilmektedir. 2018 yılında yayınlanan ve 2017 yılı değerlerini gösteren veriler incelendiğinde insani gelişim endeksinin en yüksek olduğu ülkelerin Norveç, İsviçre, Avustralya gibi gelişmiş ülkeler iken, en düşük olduğu ülkeler ise Güney Afrika Cumhuriyeti, Burkine Faso ve Somali gibi yoksulluğun ve açlığın en fazla yaşandığı ülkeler olduğu görülmektedir.

Yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği arasında önemli bir ilişki vardır. Gelir dağılımı bir ülkenin belirli bir dönem içerisinde (bu genelde bir yıl olarak belirlenir) üretilen toplam gelirin bireyler, gruplar ve üretim faktörleri arasında dağılımına verilen isimdir. Gelir dağılımı ölçümünü belirleyebilmek için kullanılan en yaygın yöntem Lorenz eğrisi verileri ile elde edilen Gini katsayısıdır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından yayınlanan 2017 Gini katsayısı sonuçları incelendiğinde, en yüksek katsayıya sahip ülkenin yoksulluğun da çokça görüldüğü Orta Afrika Cumhuriyeti, en düşük katsayıya sahip ülkelerin ise yoksulluğun nadir görüldüğü Norveç gibi gelişmiş ülkeler olduğu görülmektedir.

Daha çok, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan yoksulluğun ve gelir dağılımı adaletsizliğinin en öncelikli nedeninin, 1980’li yıllara damgasını vuran küreselleşme olgusu olduğunu söylemek mümkündür. Dünya Bankası küreselleşme kavramını; *“son yıllarda dünya ekonomik aktivitesindeki hızlı yükselişin artan bir bölümünün, aynı ülkede değil farklı ülkelerdeki kişi ve kurumlar arasında gerçekleştirilmekte olduğu”* şeklinde tanımlamıştır. Küreselleşme ile birlikte; gelişmiş ülkelerin teknoloji, bilimsel gelişmeler ve iletişimin hızlanmasıyla piyasaları kullanım kapasiteleri artarak piyasalara giriş çıkış sürelerinin azaldığı bilinmektedir. Bu durumun gelişmiş ülkelerin etkinlik alanını genişletip yeni pazarlar oluşturması sayesinde daha fazla güçlenerek ekonomide oluşan payın büyük çoğunluğuna sahip olmalarını, dolayısıyla küreselleşmelerine katkı sağladıklarını ifade etmenin yanlış olmadığı söylenebilmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle oluşan yeni dünya düzeninde, emek ve iş gücü faktörü ağırlıklı piyasaların hâkim olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, siyasi, teknolojik ve askeri güç olarak gelişmiş ülkelerle rekabet edemeyerek etkinlik alanlarının kısıtlandığı, gelişmiş ülkelerin pazarı durumuna gelerek küreselleştirilenler olarak adlandırıldıkları görülmektedir.

Küreselleşmeyi tetikleyen en önemli etkenlerden birinin neo-liberal politikalar olduğunu ifade etmek mümkündür. Neo liberal politikaların piyasaların serbestleşmesi, sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu gerçekleştirebilmek adına devleti ekonomik faaliyetlerden, üretim ve ticaretten uzaklaştırarak etkisiz duruma getirdikleri görülmektedir. Aynı zamanda uluslararası örgütler aracılığı ile yürütülen uyum programları dâhilinde özelleştirme ve devletin minimize edilmesi politikalarının uygulanması, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sanayi üretiminin azalmasına dolayısıyla işsizlik oranının artmasına neden olduğu bilinmektedir. Bu durum aynı zamanda çok uluslu şirketlerin güçlenmesini ve dünya ekonomisine yön verebilme noktasına geldiklerini göstermektedir.

Neo-liberal politikaları uygulayan birçok ülkede gelir dağılımı adaletsizliğinin arttığı dolayısıyla yoksulluk çeken insan sayısının hat safhalara ulaştığı görülmektedir. Sermaye sahibi zengin kişiler servetlerini arttırırken serbest ekonomi koşullarının fırsatlarını değerlendiremeyen yeterli sermaye gücene sahip olmayan fakir kesimlerin ise daha fazla yoksullaştıklarını ifade etmek mümkündür. Küreselleşmenin, yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliğinin yanında gereksiz lüks tüketim pazarının da gelişmesine

sebebe olduğu görülmektedir. Küreselleşme ile birlikte yaygınlaşan iletişim ve sosyal medya faktörünün insanları daha fazla tüketime yönlendirmeye ba ladığı bilinmektedir. Öyle ki dünyadaki zenginlerin 3,5 yılda lüks tüketime harcadığı tutarın dünyadaki yoksulluğun bitirilmesi için yeterli olabileceğı görülmektedir. Lüks tüketim pazarının genişlemesi, doğal kaynakların kontrolsüz kullanımı ve çevrenin daha fazla tahrip edilmesinin yanında kalite kavramının tamamen m   teri odaklı olarak görülmesi ve her türlü ürün ve hizmete göre farklı değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkardığı bilinmektedir.

Uluslararası örgütlerin desteği ile uygulanan neo-liberal politikalar sonucunda; küreselleşen dünyanın en büyük sorunlarının yoksulluk, gelir dağılımı adaletsizliğı, lüks tüketim,  evre tahribatı ve kalite düşüklüğü olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Çalışmanın genel sonuçlarına göre; söz konusu sorunların büyümesine neden olan neo-liberal politikalar yerine, yeni iktisadi politikaların geliştirilmesi gerektiğı kanaatindeyiz. Belirlenecek yeni politikaların oluşturulmasında 13. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar Anadolu’da etkili olmuş, Osmanlı Devleti’nin kurulu  aşamasından, tüm Orta Doğu ve Balkan topraklarında hüküm sürmesinde katkısı olan, Türklerin kültürel, siyasal ve sosyo-ekonomik yaşamlarını  ekillendirmiş Ahilik sistemi ilkeleri ve iktisadi değerlerinin etkili olabileceğı kanaatindeyiz.

Temel ilkelerini İslami değerler alan Ahilik sistemi; bilinçli, dürüst ve iyi insan yetiştirme modeline sadık kalarak kişinin iyi bir insan olması hedefiyle önce kendisi sonra ailesi ve nihayetinde topluma hizmet etme amacını uygulamayı başarmış ve yıllarca devam ettirmiştir.

Ahilik teşkilatının var olduğu dönemde, esnaf ve sanatkârlar, i  i ve işveren sendikaları, sanayi ve ticaret odaları gibi birçok iktisadi kuruluşun yanında  u anda faaliyette olan; Sosyal Güvenlik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye İ  Kurumu,  alı ma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi birçok kurumun alanına giren icraatları tek bir kurum olarak başarı ile yürüttüğü görülmektedir.

Ahilik sistemi; devlet, millet ve toplumun tüm fertleriyle barı ık yaşadığı, çevreyi temiz tuttuğu, kaliteli mal ürettiğı, gençleri özenli bir eğitime tabi tuttuğu, i  i ve işveren arasındaki barışı sağladığı gibi Anadolu’nun sosyal ve ekonomik olarak düzenli bir

sisteme kavuşmasında önemli bir role sahip olmuştur. Günümüzde birçok kurum ve kuruluşun yürütmekte zorlandığı, çoğu zaman başarısız olup sık sık kurumsal değişikliklere gittiği bir ortamda Ahilik sisteminin başarısının; sosyal adaleti sağlamanın yanında, uzlaşmacı ve güvene dayanan anlayışın hâkim olmasından kaynaklandığını ifade etmek mümkündür.

Ahilik sisteminde iktisadi amaç şu anda olduğu gibi tüketimi teşvik edip daha çok üretmek ve daha fazla kazanmak yerine, insanın temel gereksinimleri çerçevesinde neyin ne kadar üretilceğinin yanında kaliteli üretim yapmak, fiyatlarda düzenleme yaparak tüketici ve üretici arasında bir denge oluşturmaktır. Ahilik, belirlediği bu hedeflere ulaşmak adına temel ilkeler geliştirmiştir. Bu ilkelerde esnekliğe hiçbir mahal vermeden uygulanmaya gayret gösterilmiştir. Söz konusu prensipleri; kanaatkârlık, iş birliği ve dayanışma, iddihardan (yastıkaltı) kaçınma, ürün standardizasyonu ve alanında ihtisaslaşma olarak sıralamak mümkündür.

Uygulanan Neo liberal politikalar neticesinde her geçen gün artan iktisadi ve sosyal sorunların çözümü için; bireysel zenginlik yerine toplumsal refahı öne çıkarabilecek kapsayıcı yeni iktisadi politikaların ahilik ilkelerinden yararlanmak suretiyle ortaya konmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Ahilik ilkelerinden yararlanarak oluşturulabilecek politikalarda;

- Sermayeyi daha fazla kâr elde edebilmek için değil, insanı yaşatmaya ve toplumun refah seviyesini yükseltmeye yönelik kullanmak gerekmektedir.

- Özelleştirme politikaları uygulayarak devleti ekonomiden uzaklaştırıp piyasalardaki kontrolü özel kişi ve kuruluşlara bırakarak etkisiz duruma getirmek yerine; firmaların kamu kontrolünde iş ve işlemler gerçekleştirdiği, yapılan işlemlerin kamu denetimine tabi tutulduğu piyasaların oluşturulması sağlanmalıdır.

- Bireyselliği ön planda tutup daha fazla kâr elde etmek yerine, toplumu önceleyen, kârdan ziyade fayda merkezli çalışmalar gerçekleştirerek toplumsal refah ve dünya barışını hedefleyen politikalar geliştirilmelidir.

- Kişisel çıkarlar ve birikim ile rekabette güçlünün kazanması yerine, işbirliği ve dayanışma içerisinde, paylaşımcı ve güçsüze destek olunan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

- Lüks tüketim ile doğal kaynakların gereksiz kullanılması ve çevrenin kirletilmesi yerine, insani temel ihtiyaçlar ile fayda merkezli üretim gerçekleştirilip doğaya karşı duyarlı olunan yöntemler geliştirilmelidir.

- Zengin birey hedefiyle çok uluslu şirketlerin hâkim olduğu, dünya vatandaşlığının özendirildiği küresel dünya yerine; ahlaklı ve sosyal duyarlılığı olan bireylerin hedeflendiği, ulusal üretim tesislerinin ekonomiye yön verdiği, milli devlet aidiyetinin olduğu, gelirlerin adil dağıtıldığı ve yoksulluğun en aza indirildiği bir dünya için politikalar üretilmelidir.

Sonuç olarak 13. ve 18. yüzyıllarda sosyal ve insani ilişkilerin gelişmesinde, iktisadi alanda, toplumsal huzur ve barışın sağlanmasında başarı ile uygulanmış ahilik sisteminin geçmişten günümüze olduğu gibi alınarak uygulanması mümkün görünmemektedir. Ancak ahilik sisteminin, geçmişte üstlenmiş olduğu görevler ve toplumsal yaşama katmış olduğu değerler çerçevesinde ele alınarak gerek eğitim alanında gerekse iktisadi alanda daha iyi anlaşılabilmesi adına çalışmalar gerçekleştirilerek, ahiliğin önemini daha fazla ön plana çıkarabilecek yöntemler geliştirilip farkındalık oluşturulabilir.

Tablo 15: İnsani Gelişme Endeksi, Tüm Ülkelerin Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Kişi Başına Gayri Safi Milli Gelir (2011SGP \$), 2018.

	İnsani gelişme endeksi sıra	İnsani gelişme endeksi	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Beklenen eğitim süresi	Ortalama eğitim süresi	Satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına gayri safi milli gelir (2011 PPP \$)
Norveç	1	0,953	82,3	17,9	12,6	68 012
İsviçre	2	0,944	83,5	16,2	13,4	57 625
Avustralya	3	0,939	83,1	22,9	12,9	43 560
İrlanda	4	0,938	81,6	19,6	12,5	53 754
Almanya	5	0,936	81,2	17,0	14,1	46 136
İzlanda	6	0,935	82,9	19,3	12,4	45 810
Hong Kong	7	0,933	84,1	16,3	12,0	58 420
İsveç	7	0,933	82,6	17,6	12,4	47 766
Singapur	9	0,932	83,2	16,2	11,5	82 503
Hollanda	10	0,931	82,0	18,0	12,2	47 900
Danimarka	11	0,929	80,9	19,1	12,6	47 918
Kanada	12	0,926	82,5	16,4	13,3	43 433
Amerika Birleşik Devletleri	13	0,924	79,5	16,5	13,4	54 941
Birleşik Krallık	14	0,922	81,7	17,4	12,9	39 116
Finlandiya	15	0,920	81,5	17,6	12,4	41 002
Yeni Zelanda	16	0,917	82,0	18,9	12,5	33 970
Belçika	17	0,916	81,3	19,8	11,8	42 156
Lihtenştayn	17	0,916	80,4	14,7	12,5	97 336
Japonya	19	0,909	83,9	15,2	12,8	38 986
Avusturya	20	0,908	81,8	16,1	12,1	45 415
Lüksemburg	21	0,904	82,0	14,0	12,1	65 016
Güney Kore	22	0,903	82,4	16,5	12,1	35 945
İsrail	22	0,903	82,7	15,9	13,0	32 711
Fransa	24	0,901	82,7	16,4	11,5	39 254
Slovenya	25	0,896	81,1	17,2	12,2	30 594
İspanya	26	0,891	83,3	17,9	9,8	34 258
Çekya	27	0,888	78,9	16,9	12,7	30 588
İtalya	28	0,880	83,2	16,3	10,2	35 299
Malta	29	0,878	81,0	15,9	11,3	34 396
Estonya	30	0,871	77,7	16,1	12,7	28 993
Yunanistan	31	0,870	81,4	17,3	10,8	24 648
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	32	0,869	80,7	14,6	12,1	31 568
Polonya	33	0,865	77,8	16,4	12,3	26 150
Birleşik Arap Emirlikleri	34	0,863	77,4	13,6	10,8	67 805
Andora	35	0,858	81,7	13,5	10,2	47 574
Litvanya	35	0,858	74,8	16,1	13,0	28 314
Katar	37	0,856	78,3	13,4	9,8	116 818

Slovakya	38	0,855	77,0	15,0	12,5	29 467
Brunei	39	0,853	77,4	14,5	9,1	76 427
Suudi Arabistan	39	0,853	74,7	16,9	9,5	49 680
Letonya	41	0,847	74,7	15,8	12,8	25 002
Portekiz	41	0,847	81,4	16,3	9,2	27 315
Bahreyn	43	0,846	77,0	16,0	9,4	41 580
Şili	44	0,843	79,7	16,4	10,3	21 910
Macaristan	45	0,838	76,1	15,1	11,9	25 393
Hırvatistan	46	0,831	77,8	15,0	11,3	22 162
Arjantin	47	0,825	76,7	17,4	9,9	18 461
Umman	48	0,821	77,3	13,9	9,5	36 290
Rusya Federasyonu	49	0,816	71,2	15,5	12,0	24 233
Karadağ	50	0,814	77,3	14,9	11,3	16 779
Bulgaristan	51	0,813	74,9	14,8	11,8	18 740
Romanya	52	0,811	75,6	14,3	11,0	22 646
Belarus	53	0,808	73,1	15,5	12,3	16 323
Bahamalar	54	0,807	75,8	12,8	11,1	26 681
Uruguay	55	0,804	77,6	15,9	8,7	19 930
Kuveyt	56	0,803	74,8	13,6	7,3	70 524
Malezya	57	0,802	75,5	13,7	10,2	26 107
Barbados	58	0,800	76,1	15,3	10,6	15 843
Kazakistan	58	0,800	70,0	15,1	11,8	22 626
İran	60	0,798	76,2	14,9	9,8	19 130
Palau	60	0,798	73,4	15,6	12,3	12 831
Seyşeller	62	0,797	73,7	14,8	9,5	26 077
Kosta Rika	63	0,794	80,0	15,4	8,8	14 636
Türkiye	64	0,791	76,0	15,2	8,0	24 804
Mauritius	65	0,790	74,9	15,1	9,3	20 189
Panama	66	0,789	78,2	12,7	10,2	19 178
Sırbistan	67	0,787	75,3	14,6	11,1	13 019
Arnavutluk	68	0,785	78,5	14,8	10,0	11 886
Trinidad ve Tobago	69	0,784	70,8	12,9	10,9	28 622
Antigua ve Barbuda	70	0,780	76,5	13,2	9,2	20 764
Gürcistan	70	0,780	73,4	15,0	12,8	9 186
Saint Kitts ve Nevis	72	0,778	74,4	14,4	8,4	23 978
Küba	73	0,777	79,9	14,0	11,8	7 524
Meksika	74	0,774	77,3	14,1	8,6	16 944
Grenada	75	0,772	73,8	16,9	8,7	12 864
Sri Lanka	76	0,770	75,5	13,9	10,9	11 326
Bosna-Hersek	77	0,768	77,1	14,2	9,7	11 716
Venezuela	78	0,761	74,7	14,3	10,3	10 672
Brezilya	79	0,759	75,7	15,4	7,8	13 755
Azerbaycan	80	0,757	72,1	12,7	10,7	15 600

Lübnan	80	0,757	79,8	12,5	8,7	13 378
Makedonya Cumhuriyeti	80	0,757	75,9	13,3	9,6	12 505
Ermenistan	83	0,755	74,8	13,0	11,7	9 144
Tayland	83	0,755	75,5	14,7	7,6	15 516
Cezayir	85	0,754	76,3	14,4	8,0	13 802
Çin Halk Cumhuriyeti	86	0,752	76,4	13,8	7,8	15 270
Ekvator	86	0,752	76,6	14,7	8,7	10 347
Ukrayna	88	0,751	72,1	15,0	11,3	8 130
Peru	89	0,750	75,2	13,8	9,2	11 789
Kolombiya	90	0,747	74,6	14,4	8,3	12 938
Saint Lucia	90	0,747	75,7	13,6	8,9	11 695
Fiji	92	0,741	70,4	15,3	10,8	8 324
Moğolistan	92	0,741	69,5	15,5	10,1	10 103
Dominik Cumhuriyeti	94	0,736	74,0	13,7	7,8	13 921
Tunus	95	0,735	75,9	15,1	7,2	10 275
Ürdün	95	0,735	74,5	13,1	10,4	8 288
Jamaika	97	0,732	76,1	13,1	9,8	7 846
Tonga	98	0,726	73,2	14,3	11,2	5 547
Saint Vincent ve Grenadinler	99	0,723	73,3	13,3	8,6	10 499
Surinam	100	0,720	71,5	12,7	8,5	13 306
Botsvana	101	0,717	67,6	12,6	9,3	15 534
Maldivler	101	0,717	77,6	12,6	6,3	13 567
Dominika	103	0,715	78,0	12,7	7,8	8 344
Samoa	104	0,713	75,2	12,5	10,3	5 909
Özbekistan	105	0,710	71,4	12,0	11,5	6 470
Belize	106	0,708	70,6	12,8	10,5	7 166
Marşal Adaları	106	0,708	73,62	13	10,9	5 125
Libya	108	0,706	72,1	13,4	7,3	11 100
Türkmenistan	108	0,706	68,0	10,8	9,8	15 594
Gabon	110	0,702	66,5	12,8	8,2	16 431
Paraguay	110	0,702	73,2	12,7	8,4	8 380
Moldova Cumhuriyeti	112	0,700	71,7	11,6	11,6	5 554
Filipinler	113	0,699	69,2	12,6	9,3	9 154
Güney Afrika	113	0,699	63,4	13,3	10,1	11 923
Mısır	115	0,696	71,7	13,1	7,2	10 355
Endonezya	116	0,694	69,4	12,8	8,0	10 846
Vietnam	116	0,694	76,5	12,7	8,2	5 859
Bolivya	118	0,693	69,5	14,0	8,9	6 714
Filistin Devleti	119	0,686	73,6	12,8	9,1	5 055
Irak	120	0,685	70,0	11,0	6,8	17 789
El Salvador	121	0,674	73,8	12,6	6,9	6 868
Kırgızistan	122	0,672	71,1	13,4	10,9	3 255
Fas	123	0,667	76,1	12,4	5,5	7 340

Nikaragua	124	0,658	75,7	12,1	6,7	5 157
Guyana	125	0,654	66,8	11,4	8,4	7 447
Yeşil Burun Cumhuriyeti	125	0,654	73,0	12,6	6,1	5 983
Guatemala	127	0,650	73,7	10,8	6,5	7 278
Tacikistan	127	0,650	71,2	11,2	10,4	3 317
Namibya	129	0,647	64,9	12,3	6,8	9 387
Hindistan	130	0,640	68,8	12,3	6,4	6 353
Mikronezya	131	0,627	69,3	11,7	8,0	3 843
Doğu Timor	132	0,625	69,2	12,8	4,5	6 846
Honduras	133	0,617	73,8	10,2	6,5	4 215
Butan	134	0,612	70,6	12,3	3,1	8 065
Kiribati	134	0,612	66,5	12,9	7,9	3 042
Bangladeş	136	0,608	72,8	11,4	5,8	3 677
Kongo	137	0,606	65,1	11,4	6,3	5 694
Vanuatu	138	0,603	72,3	10,9	6,8	2 995
Laos	139	0,601	67,0	11,2	5,2	6 070
Gana	140	0,592	63,0	11,6	7,1	4 096
Ekvator Ginesi	141	0,591	57,9	9,3	5,5	19 513
Kenya	142	0,590	67,3	12,1	6,5	2 961
Sao Tome ve Principe	143	0,589	66,8	12,5	6,3	2 941
Svaziland	144	0,588	58,3	11,2	6,5	7 620
Zambiya	144	0,588	62,3	12,5	7,0	3 557
Kamboçya	146	0,582	69,3	11,7	4,8	3 413
Angola	147	0,581	61,8	11,8	5,1	5 790
Myanmar	148	0,578	66,7	10,0	4,9	5 567
Nepal	149	0,574	70,6	12,2	4,9	2 471
Pakistan	150	0,562	66,6	8,6	5,2	5 311
Kamerun	151	0,556	58,6	12,2	6,3	3 315
Solomon Adaları	152	0,546	71,0	10,2	5,5	1 872
Papua Yeni Gine	153	0,544	65,7	10,0	4,6	3 403
Tanzanya	154	0,538	66,3	8,9	5,8	2 655
Suriye	155	0,536	71,0	8,8	5,1	2 337
Zimbabve	156	0,535	61,7	10,3	8,1	1 683
Nijerya	157	0,532	53,9	10,0	6,2	5 231
Ruanda	158	0,524	67,5	11,2	4,1	1 811
Lesotho	159	0,520	54,6	10,6	6,3	3 255
Moritanya	159	0,520	63,4	8,6	4,5	3 592
Madagaskar	161	0,519	66,3	10,6	6,1	1 358
Uganda	162	0,516	60,2	11,6	6,1	1 658
Benin	163	0,515	61,2	12,6	3,6	2 061
Senegal	164	0,505	67,5	9,7	3,0	2 384
Komorlar Birliği	165	0,503	63,9	11,2	4,8	1 399
Togo	165	0,503	60,5	12,4	4,8	1 453

Sudan	167	0,502	64,7	7,4	3,7	4 119
Afganistan	168	0,498	64,0	10,4	3,8	1 824
Haiti	168	0,498	63,6	9,3	5,3	1 665
Fildişi Sahili Cumhuriyeti	170	0,492	54,1	9,0	5,2	3 481
Malavi	171	0,477	63,7	10,8	4,5	1 064
Cibuti	172	0,476	62,6	6,2	4,1	3 392
Etyopya	173	0,463	65,9	8,5	2,7	1 719
Gambiya	174	0,460	61,4	9,2	3,5	1 516
Gine	175	0,459	60,6	9,1	2,6	2 067
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	176	0,457	60,0	9,8	6,8	796
Gine Bissau	177	0,455	57,8	10,5	3,0	1 552
Yemen	178	0,452	65,2	9,0	3,0	1 239
Eritre	179	0,440	65,5	5,4	4,0	1 750
Mozambik	180	0,437	58,9	9,7	3,5	1 093
Liberya	181	0,435	63,0	10,0	4,7	667
Mali	182	0,427	58,5	7,7	2,3	1 953
Burkina Faso	183	0,423	60,8	8,5	1,5	1 650
Sierra Leone	184	0,419	52,2	9,8	3,5	1 240
Burundi	185	0,417	57,9	11,7	3,0	702
Çad	186	0,404	53,2	8,0	2,3	1 750
Güney Sudan	187	0,388	57,3	4,9	4,8	963
Orta Afrika Cumhuriyeti	188	0,367	52,9	7,2	4,3	663
Nijer	189	0,354	60,4	5,4	2,0	906
Tuvalu	190	..	..	..	..	5 888
Somali	191	..	56,7	..	..	..
San Marino	192	..	..	15,1	..	..
Nauru	193	..	..	10,3	..	18 573
Monako	194	..	..	..	..	..
Kuzey Kore	195	..	71,9	12,0	..	..

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>.

KAYNAKÇA

- Acar, İ. A. ve Yavuz, A., (1998), “Küreselleşme Olgusunun Finans Piyasaları Üzerine Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, S.3,(Güz), (267-280).
- Acar, M., (2002), “ Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi Fırsat mı?”, *Liberal Düşünce Dergisi*, Kış-Bahar, (25-26).
- Acemoğlu, D., ve Ventura, J., (2001), “The World Income Distribution,” NBER Working Paper, No:8083.
- Akdağ, M., (1974), *Türkiye’nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*, Cilt:2, Cem Yayınları, İstanbul.
- Akdağ, Ö., (2016), *Ahilik ve Meslek Ahlakı*, Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi, Konya.
- Akdiş, M., (2002), “Küreselleşmenin Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri ve Türkiye: Finansal Krizler - Beklentileri”, *Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dış Ticaret Dergisi*, Y:7, S.26, (1-45).
- Akin, E., (1995), “ Türkiye’de Gelir Dağılımı” *Yeni Türkiye Dergisi*, S.6, (141-144).
- Aktan, C. C., (2002), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Yayınları, Ankara.
- Alper, Y. ve Tokol, A., (2012), *Sosyal Politika*, Dora Yayıncılık, Bursa.
- Arslan, H., (2015), “Ahilik Teşkilatı’nın Sosyo-İktisadi Yapısı ve Örneklik Değeri”, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, S.49, (248-271).
- Aydın, K., (2012), “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımının Sosyo-Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S.32,(147-166).
- Aydın, S., (2016), “Küreselleşme ve Neo-liberal Uygulama Sürecinde Sosyal Politika Alanında Ortaya Çıkan Problemlere Çözüm Önerisi: Osmanlı İmparatorluğu’nda Ahilik Sistemi”, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.13,(40-49).
- Aytekin, B. ve Bayramoğlu, S., (2015) “İktisat Sosyolojisi Açısından İktisadi Dalgalanmalar ve Krizlere Karşı Tarihsel Bir Çözüm Durağı: Ahi Örgütlenmesi”, *International Journal of Academic Value Studies*, C.1, S.1, (65-78).

- Ayvaz Kızılgöl, Ö. ve Üçdoğruk, Ş., (2011), “2002-2006 Yılları Arasında Türkiye’de Yaşam Standartları ve Yoksulluğa İlişkin Mikro Ekonometrik Analizler”, *Atatürk Ü. İİBF Dergisi*, 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı, (373-391).
- Battuta, İ., (Tarihsiz), *Büyük Dünya Seyahatnamesi*, Yeni Şafak Kültür Armağanı.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, (2009), “*Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu*”, Ankara.
- Baykal, H. ve Baykal T., (2008), “Küreselleşen Dünya’da Çevre Sorunları”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.5 S.9, (1-17).
- Bayraktar, Y., Kaya, H.İ., (2016), *Yeni Ekonomi ve Değişen Rekabet Anlayışı: Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi C:11 S: 1, (89-106).
- Bayram, M., (1991), *Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu*, Damla Matbaacılık, Konya.
- Bekar, S., (2015), *Sosyal Sorumlu Tüketim Davranışının Ölçümü Ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Bilen, M. ve Güran Yumuşak, İ., (2006), “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Sorunu”, *Stratejik Öngörü Dergisi*, Tasam Yayınları, (47–63).
- Bildirici, Z., (2011), *Avrupa Birliği’nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye’nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bıyıkoglu, H. N., (2008), *Standartlar ve Türk Sanayinin Standart Faaliyetlerine Katılımı*, V. Ulusal Hidrolik Pnömatik Kongresi, İzmir.
- Bolat, M., (2005), *19. Yüzyıl Başlarına Antakya’da Ahiliğin İzleri*, I. Ahi Evran-ı Veli Ahilik Araştırma Sempozyumu Bildiri Kitabı, Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi, Kırşehir.
- Bozkurt, V., (2000), *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, “Küreselleşme Kavramı, Gelişim ve Yaklaşımlar”, Alfa Yayınları, İstanbul.

- Bulut, R., (2019,), “Ahilik Kurumunun Pomak Müslümanları Üzerindeki Etkileri”, *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi, Ayrıntı*, C.6 S.72, (51-57).
- Cahen, C., (1986), “İlk Ahiler Hakkında”, (Çev. Mürsel Öztürk), *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, C.L, S.197,(591-601).
- Canberk Özgüler, V., (2014), *Gelir Servet ve Yoksulluk*, Cinius Yayınları, İstanbul.
- Canbulat, M., (2009), *"Fütüvvet" Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Yenişafak Kültür Armağanı, İstanbul.
- Chossudovsky, M., (1999), *Yoksulluğun Küreselleşmesi IMF ve Dünya Bankası Reformlarının İç Yüzü*, İstanbul Çivi Yazıları, 1.Baskı, (Çeviren : Neşenur Domaniç).
- Chronic Poverty Research Center., (2005), *Chronic Poverty Report*, Manchester.
- Cural, M., (2009), “OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.4, S.2, (73-97).
- Çağatay, N., (1997), *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, TTK Basımevi, Ankara.
- Çamurlu, H., (2015), Dünya Nüfus Artışı ve Getirdiği Sorunlar, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S.13, (87-105).
- Çelik, M.Y., (2012), “Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.32, (57-74).
- Çelik, M., ve Dağ, M., (2017), “Kapitalist İktisadi Düşüncenin Geçirdiği Dönüşümler Üzerine Bir Değerlendirme”, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, C:2, S:3, (50-70).
- Çetinkaya, Ö., (2007), *Türkiye’de Devlet İşletmeciliği ve Özelleştirme*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Çütçü, İ., ve Atış, M., (2014), “Kapitalizme Yöneltilen Eleştiriler ve Sosyal Çalışma Kapitalizm İlişkisi”, *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu, (ADYÜ-Sempozyum)*, (50-70).

- Danaher, K., (2004), *Küresel Ekonomi ve Demokrasi: Dünya Bankası ve IMF'ye Karşı Mücadele*, Çölgeçen, B. (Çev.), Metis Yayınları, İstanbul.
- Delice, G., (2007), *Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve Finansal İstikrar Sorunu*, Nobel Yayın Dağıtım, 1.Baskı, Ankara.
- Demir, G., (1993), “Geçmişten Günümüze Ahilik ve Tüketici Koruma İlişkisi ”, Standart Dergisi, Şubat.
- Demiral N., Evin H., ve Demiral B., (2007), *Yoksulluğun, Küreselleşmesi ve Küresel Yoksulluk*, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı, Küresel Yoksulluk, Çanakkale.
- Demircan Siverekli, E. ve Ener, M., (2004), “IMF’nin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye’de Uygulanan İstikrar Programları Üzerine Etkileri”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.1,S.(1-2).
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)., (2000), *8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Küreselleşme*. Yayın No: DPT: 2544-ÖİK: 560, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)., (2007), *Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı*. Yayın No: DPT: 2741, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (2001), *Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu*, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT Yayınları, Yayın No: DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara.
- Dinçoflaz, N. J., (2009), “*Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*’ T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Dikkaya, M., Özyakışır, D., (2006), “Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri”, *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, C.3, S.9, (151- 172).
- Dikmen, G. Ö., (2008), “Lüks Marka Pazarlaması, “Vertu” Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S.31, (51-64).

- Doğan, C., ve Tek Murat., (2007), “Türkiye’de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi”, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.3, S.2, (93-119).
- Doğan, H., (2006), *Ahilik ve Örtülü Bilgi*, Ekin Kitabevi, Ankara.
- Durak, İ., ve Yücel, A., (2010), “Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları ”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.15, S.2, (151-168).
- Eğilmez, M., (1996), *Uluslararası / Para Fonu (IMF), Dünya Bankası/ Grubu ve Türkiye*, Dünya Bankası Yayınları No: 2. İstanbul.
- Ekinci, Y., (1989), *Ahilik ve Meslek Eğitimi*, MEB Yayınları No: 62, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi No.132.
- Ekinci, Y., (1990), *Ahilik ve Meslek Eğitimi*, MEB yayınları No. 862, İstanbul.
- Ekinci, Y., (2008), *Ahilik* , Özgün Matbaacılık, Ankara.
- Ekinci, Y., (2011), “*Ahilik*” *Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 11.Baskı*, Sistem Ofset Yayıncılık, Ankara.
- Ensari, H., (2003), *21. Yüzyıl Okulları İçin Toplam Kalite Yönetimi*, Sistem Yayınları, İstanbul.
- Eraydın, A., (1992), *Post Fordizm ve Değişen Mekansal Öncelikleri*, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Matbaası, Ankara.
- Erbaşı, A., (2012), Ahi Teşkilatında Yönetim Fonksiyonlarıyla İlgili Uygulamalar, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Süreli Yayınlar*, C.7/2 Bahar, (1321-1331).
- Erdem, E., (2004), *Ahilik, Ahlakla Kalitenin Buluştuğu bir Örgütlenme Modeli*, Kayseri Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, 2.B, Kayseri.
- Erdem, E., (2008), *Ahilik: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu bir Efsane Teşkilatlanma Modeli*, Detay yayıncılık, Ankara.
- Erdönmez, P., (2007), Küresel Demografik Değişim Süreci ve Finansal Sektör Üzerindeki Etkileri, *Bankacılar Dergisi*, S.62, (59-70).

- Erken, V., (2008), *Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik*, Bilgi Ofset Matbaacılık Yayıncılık, Ankara.
- Esgin, A., (2001), ‘Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar’ *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.25, N.2, (185-192).
- Field, F., (1983), *The Minimum Wage*, Policy Studies Institute, London.
- Gökcan, M., (2018), “Tasavvufta Kanaat Anlayışı ve Bireysel-Sosyal Etkileri”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.18, S.1, (95-129).
- Gökdere, A., (2001), Küreselleşmeye Genel Bir Bakış, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Ankara. Güz, (71-101).
- Gölpınarlı A., (2011), *İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.
- Göngen, M. A., (2013), ‘Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.29, (117-134).
- Gülvahaboğlu, A., (1991), Sosyal Güvenlik Öncüsü Ahi Evran-i Veli ve Ahilik, Memleket Yayınları, Ankara.
- Gündüz, İ., (1984), *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri*, Seha Neşriyat, İstanbul.
- Güney, A., (2010), “Türkiye’de Geliştirilmiş İşsizlik Oranları”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S.1, (239-252).
- Güney, S., (2013), Türkiye’de Özelleştirmenin Maliyetler Üzerine Etkisi: Konya Şeker Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Örneği, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.6, S.1, (314-327).
- Günsoy, B., (2006), “Küreselleşme Bir Varoluş Çözümlemesi”, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Güzelsarı, S., (2003), “Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli”, *Amme İdare Dergisi*, C.36, S.2, (17-34).
- Hablemitoğlu, Ş., (2004), *Küreselleşme Düşlerden Gerçeklere*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.

- Held, D. ve McGREW A., (2008), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Hoekman, B., ve Mavroidis, P. C., (2002), “Economic Development, Competition Policy. and The World Trade Organization” The World Bank, Policy Research Working Paper, No:2917.
- HRDC, (2002), Gender Equality in the Labour Market – Lesson Learned (Final Report), Human Resources Development Canada, Evaluation and Data Development Strategic Policy.
- İkiz L., (2001), *Kültür Sanat ve Medeniyetimizde Ahilik*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İnan, M., ve Demir, M., (2018), “Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kamu Politikaları: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.2, S.2, (337-359).
- İnsel, A., (2001), “İki Yoksulluk Tanımı ve Bir Öneri”, *Toplum ve Bilim Dergisi*, No:89, İstanbul, (62-72).
- International Bank for Reconstruction and Development [IBRD], (1989), “IBRD Articles of Agreement”, as amended effective February 16, (1-11).
- Işık, Erol, S., (2016), “Küresel Bir Sorun Olarak Demografik Dönüşüm: Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Önlemler”, *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*, S.37, (75-123).
- Kale, H. T., (2007), *Bölgesel Yoksulluk ve Farklılaştırılmış Politika Önerileri*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Kapferer, J. N., (2008), *The New Strategic Brand Management: Creating and Sustaining Brand Equity Long Term*. 4th Ed., Kogan Page, London.
- Karabıçak, M., (2002), “Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim ve Tepkiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.7, S.1, (115-131).
- Karagül, M., (2001), Küreselleşme Küresel Kriz ve Türkiye, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.2, S.2, (203-217).

- Karagül, M., (2012), ‘Ahilik ve Sosyal Sermaye Bağlamında İş Ahlakı ve  retim İlişkisi’ *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* S.32, (83-91).
- Karagül, M., (2014), *Uluslararası İktisadi  rg tler ve Az Gelişmiş  lkeler*, 4.Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- Karagül, M., (2015), ‘K reselleşenler Ya da K reselleştirilenler Ekseninde Küreselleşmeyi Anlamak’ *G ller Bölgesi (Burdur, Antalya, Isparta, Afyon), Ekonomi ve Kültür Dergisi* , C.3, S.28, (51-55).
- Karagül, M., ve Masca, M., (2017), ‘‘Ahilik Düşüncesinin İktisadi Hayata Bakışı Ve Kapitalist Sistemle Karşılaştırılması’’ *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.19, S.2, (83-91).
- Karagül, M., (2018), ‘Rasyonel Ekonomi ve Davranış İktisadından Değerler İktisadına’’ *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* S.2, (426-440).
- Karagül, M., (2019), ‘‘Türk İşlam Medeniyetinde Ahilik ve Devlet Anlayışı’’ *G ller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, C.7, S.74, (68-73).
- Karataş, T., (2011), *Küreselleşme Sürecinde Finans Kapitalin Yükselişi ve 2007-2009-Dünya Ekonomik Krizi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,
- Karluk, R., (2007), *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar*, Beta Yayınları İstanbul,
- Kavi, E., (2015), ‘‘Ahilik Kurumu ve Günümüz  alışma Yaşamındaki Psikolojik Sorunlara Yönelik   z mler’’ , *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Y.4, C.4, S.8, (102-117).
- Kaya, Z., (2011), *Türkiye’de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Kaya, V. Yal nkaya,  . (2014). Nüfus ekonomik büyüme kaynağı olabilir mi?: ‘‘En az üç  ocuk’’ politikasına tarihsel bir bakış, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(1), ss.165-198.

- Kayhan Kuzgun, i., (2002), ‘‘Nüfus Yaşlanmasının İşgücü Arzına Etkisi’’, *Türk Geriatri Dergisi*, C.5,S.1, (1-38).
- Kazıcı Z., (1988), *"Ahilik"*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.I., İstanbul.
- Khan, M. H., (2000), Rural Poverty in Developing Countries: Issues and Policies. International Monetary Fund WP/00/78, April.
- Kılavuz, M. A., (2005), ‘‘Ahilik Kurumunda Din ve Ahlâk Eğitim Anlayışı’’, *I. Ahi Evran-ıVelî ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu*, II, G.Ü Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları, Kırşehir, s.623.
- Kıyak, A., (2017), ‘‘İslam’ın Yardımlaşma ve Dayanışma Prensiplerinin Sosyal Hayata Aksettirilmesinde Ahiliğin Rolü: Fütüvvetnâmeler Ekseninde’’, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* C.6,S.5, (2494-2511).
- Kızılcılık, S., (2003), *‘‘Küreselleşme ve Sosyal Bilimler’’* Genişletilmiş 2.Baskı, Anı Yayınları, Ankara.
- Kocatepe, H., (2011), *Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu: Yalova İli Örneği*, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova.
- Köksal, M. F., (2006), *Ahi Evran ve Ahilik*, Kırşehir Valiliği Yayınları, Kırşehir.
- Köksal, M. F., (2015), *Ana Kaynaklarıyla Türk Ahiliği*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul.
- Kurtipek, R., (2011), *Türkiye İçin Gelir Grupları Arası Gelir Oluşum İlişkisinin Miyazama Yöntemiyle İncelenmesi*, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kuştepe, Y., ve Halaç, U., (2004), ‘‘Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi’’, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.6,S.4, (143-160).
- Küçük, O., (2004), *Standardizasyon ve Kalite*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Mandıracıoğlu, A., (2010), ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Yaşlıların Demografik Özellikleri’’, *Ege Tıp Dergisi*,S.49, C.0, (39-45).
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2006), *Mesleki Gelişim Meslek Ahlakı ve Ahilik*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2016), *Mesleki Gelişim*, Ankara.

- Nakiboğlu. C., (2004), *Neoliberal Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Okonkwo, U., (2009), The Luxury Brand Strategy Challenge. *Journal of Brand Management*. Vol. 16 Nos 5/6, s. (287-289).
- Özaydın, M., (2005), “Fütüvvet ve Fütüvvet Ahlâkı”, *I. Ahi Evran-ı Velî ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu, II, G.Ü. Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları*, Kırşehir.
- Özbilen, Ş., (1999), *Maliye Politikası*, Ezgi Kitapevi, Ankara.
- Özcan, G., ve Özmen, İ., (2018), “Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler Mi?”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.8,S.2, (35-52).
- Özel, M., (1993), *Piyasa Düşmanı Kapitalizm*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Özerkmen, N., (2004), ‘Ahiliğin Tarihsel – Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları- Sosyolojik Yaklaşım’, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.44,S.2, (59-68).
- Özüpek, M. N., (2005), *Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk*, Tablet Kitabevi, Konya.
- Öztürk E., (2016), *Finansal Gelişmenin Yoksulluk Üzerine Etkisi: Türkiye Uygulaması*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Karabük.
- Öztürk, İ., (2006), “Dünya Bankası Politikaları”, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,S.3, Haziran, (36-55).
- Öztürk, N., (2002), “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.7, (43-56).
- Ocak, Y. A., (1996), *Fütüvvetnâme*, Türk Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- OXFAM, (2017), An Economy For The 99%, Briefing Paper Summary, January.

- Sapancalı, F., (2001), “Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk” *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.3,S.2, (115-140).
- Savaş, V., (2000), Piyasa Ekonomisi ve Devlet, Liberte Yayınları, 2.Baskı Ankara.
- Saygılı, Ş., Cihan, C., Yurtoğlu, H., (2005), *Türkiye Ekonomisinde Sermaye Birikimi, Verimlilik ve Büyüme: 1972-2003*, Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yayın No: 2686.
- Sen, A. ve Foster, J., (1997), *On Economic Inequality; Expanded Edition*. Clarendon Press.
- Seyidoğlu, H., (2001), “*Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*” Gizem Yayınları, İstanbul.
- Seyhun, Ö. K. (2006). *Avrupa Birliği’nde demografik dönüşümün Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği çerçevesinde iş gücü piyasalarına yansımaları*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Sönmez, M., (1998), *Bölgesel Eşitsizlik*, Alan yayıncılık, Ankara.
- Sivakumar, N., (2008), *Gender Discrimination And Women’s Development In India*, MPRA Paper,No. 10901, Munich Personal Repec Archive, Munich University Library Munihc.
- Steger, M. B., (2006), “*Küreselleşme*”, Çev: *Abdullah Ersoy*, Dost Kültür Kitaplığı, Ankara.
- Stiglitz, j. E., (2004), “*Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı*”, *Türkçe çevirisi: Plan B Yayıncılık*, Üçüncü Basım, İstanbul.
- Şahin, İ.F., (2011), *Küreselleşme, Avrupa Birliği ve Türkiye*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Şenses, F., (2006), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, M., (2002), *Toplam Kalite Yöntemi ve Tarihte Bir Uygulaması*, Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- Tellalbaş, I., (2011), *Sermaye Birikimi Ve Finansallaşma Türkiye Örneği*, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Kayseri.

- Torun, A., (1996), “Muhtevaları ve Kaynakları İtibariyle Fütüvvetnâmeler”, *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N., (2005), *Ekonomik Coğrafya Kalkınma ve Küreselleşme*, Çantay Kitapevi, Ankara.
- Tüylüoğlu, Ş., (2004), “Küreselleşme Sürecinde Kalkınma Politikaları ve Devletin Zayıflayan Yönü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.9,S.1, (257-280).
- Vargı, S., (2005), “Tüketim Toplumunda Yoksul Olmak”, *Türk-İş Dergisi*, S.370.
- Uysal, S., ve Vatansever Deviren, N., (2016), “Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliğine Olan Etkisinin Analizinde Yeni Bir Yöntem: Küresel Gelir Dağılımı Endeksi”, *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, C.9, S.44, (1250-1259).
- Ünsal, E., (1998), *Mikro İktisat*, Kutsan Ofset Matbaacılık, 2. Baskı, Ankara.
- Yüksel, M., (2001), *Küreselleşme, ulusal hukuk ve Türkiye*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Zengingönül O., (2005), “Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?”, *Esiad Dergisi*, Bahar,Y.1 S.1, (85-106).

İnternet Kaynakları

- FAO, (2018), (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, *Gıda Güvenlik Beslenme Durumu*), <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>, (Erişim Tarihi: 14.12.2018).
- BM, (2019), (Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi Ankara), *BM Raporu: Her 5 saniyede 15 yaşın altında bir çocuk ölüyor*, <http://www.unicankara.org.tr/language/tr/bm-raporu-her-5-saniyede-15-yasin-altinda-bir-cocuk-oluyor/#.XN0G7sgzaUl>, (Erişim Tarihi: 10.05.2019).
- BM, (2019), (Birleşmiş Milletler Geliştirme Programı), *İnsani Gelişme Raporları*, <http://hdr.undp.org/en/data>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019).
- ICSID, (Dünya Bankası Grupları, *Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi*), https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf, (Erişim Tarihi: 15.04.2019).

- WB, (2019), (Dünya Bankası), <https://blogs.worldbank.org/opendata/worlds-population-will-continue-grow-and-will-reach-nearly-10-billion-2050>, (Erişim Tarihi: 15.08.2019).
- WTO, (2019), (Dünya Ticaret Örgütü), *World Trade Organization*, http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_we_do_e.htm, (Erişim Tarihi: 29.03.2019).
- DESOB, (2019), (Düzce Esnaf Ve Sanatkârlar Odaları Birliği), *Ahilik Görgü Kuralları*, http://www.desob.org.tr/sayfa-11-ahilik_gorgu_kurallari.html, (Erişim Tarihi: 18.04.2019).
- OECD, (2019), (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), *Gelir Dağılımı Veri Tabanı*, <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>, (Erişim Tarihi: 17.04.2019).
- Hanlon, P., (2016), *The demographic transition*, (http://www.afternow.co.uk/sites/default/files/The%20Demographic%20Transition_0.pdf)., (Erişim Tarihi: 20.08.2019).
- İstesob, (2018), İstanbul Esnaf Ve Sanatkârlar Odaları Birliği, *Ahi Birliklerinde Ekonomik ve Sosyal Kurumlar*, <https://www.istesob.org.tr/ahi-birliklerinde-ekonomik-ve-sosyal-kurumlar>, (Erişim Tarihi: 19.12.2018).
- İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü (KOF), <http://globalization.sultanbey.ch/>, (Erişim Tarihi: 17.04.2019).
- McCarthy, N., (2014). *Zengin Paralarını Nasıl Harcıyor, 2014 Yılında Global Lüks Eşya Piyasası*, <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2015/01/15/how-the-rich-spend-their-money-the-global-luxury-goods-market-in-2014-infographic/#61574fc9768d>., (Erişim Tarihi: 07.05.2019).
- Montgomery, K., (2000), *The demographic transition*, (<http://pages.uwc.edu/keith.montgomery/demotrans/demtran.htm>)., (Erişim Tarihi: 20.08.2019).
- Obukwelu, C.O., (2014)., *Introduction to demography*, (http://www.nou.edu.ng/uploads/NOUN_OCL/pdf/SST/EHS%20319.pdf), (Erişim Tarihi: 02.10.2018).

TÜİK, (2015), www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 17.04.2019).

TÜİK, (2018), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27823> , (Erişim Tarihi: 18.09.2018).

TÜİK, (2019a), <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>., (Erişim Tarihi: 17.04.2019).

TÜİK,(2019b),www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do;jsessionid...?istab_id..., (Erişim Tarihi: 19.04.2019).

Karagül, M., (2018), Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi, *Türk İslam Medeniyetinde Ahiliğin İktisadi Hayat ve Devletin Oluşumundaki Rolü*, http://www.tasam.org/tr.TR/Icerik/51265/turk_islam_medeniyetinde_ahiligin_iktisadi_hayat_ve_devletin_olusumundaki_rolu, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

Demirez, A., (2018), Ahilik.net, *Ahilerde Ahlak Anlayışı*, <http://ahilik.net/ahilerde-ahlak-anlayisi/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

Özçam, M., (2018), (Paranomist.com), *Klasik İktisat ve Gelişim Süreci*, <https://www.paranomist.com/klasik-iktisat-ve-gelisim-sureci.html>, (Erişim Tarihi: 24.12.2018).

Sultanbeylieso, (2018a), (Sultanbeyli Birleşik Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği Esnaf Portalı), *Ahilik Mesleki Dayanışma*, <http://www.sultanbeylieso.org.tr/ahilik/mesleki-dayanisma>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

Sultanbeylieso, (2018b), (Sultanbeyli Birleşik Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği Esnaf Portalı), *Ustalık Merasimleri*, <http://www.sultanbeylieso.org.tr/ahilik/ustalik-merasimleri>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

IMF, (2019), (Uluslararası Para Fonu), *Bir Bakışta IMF*, <http://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance> Erişim Tarihi, (Erişim Tarihi: 21.05.2019).

Yurtseven, G., (2018), (İç Denetim Portalı), *Gelir dağılımındaki adaletsizlik ekonomik büyümeyi ve barışı tehdit ediyor*, <http://www.icdenetim.net/gelir-dagilimindaki->

adaletsizlik-ekonomik-buyumeyi-ve-barisi-tehdit-ediyor/, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

Worldometers, (Gerçek Zamanlı Dünya İstatistikleri), *Dünyada aşırı kilolu ve obez insan sayısı*, <https://www.worldometers.info/tr/>, (Erişim Tarihi: 15.05.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Fatih ÖZDİNCER

Doğum Yeri ve Yılı : Afyonkarahisar / Sandıklı - 01.01.1983

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Uyruğu : T.C.

Telefon No : 0 544 746 52 84

Elektronik Posta : fatihozdzincer@mehmetakif.edu.tr

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lisans: : Anadolu Üniversite / İktisat Fakültesi / İktisat - 04.09.2006

Yüksek Lisans: : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat - (2019)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl (Mesleki Deneyim):

1. Bornova Acil Yardım ve Travmatoloji Hastanesi (2005-2007) Bilgisayar Kayıt
2. E.M.M. Bilgisayar Özel Sağlık Tem. İnş. San. Tic. Ltd. Şti. (2008) – İhale İşleri
3. Bornova Ağız ve Diş sağlığı Merkezi (2008) Bilgisayar Kayıt
4. Türkiye Halk Bankası A.Ş.(2008-2010) Operasyon Servis Görevlisi
5. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı (2010- Devam Ediyor) - Şef